

65ste vergadering: Vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid*

(Voortzetting van de UCV van 28
april 1986.)

Voorzitter: Joekes

Aanwezig zijn 14 leden der Kamer, te weten:

Weijers, Kraaijeveld-Wouters,
Gerritse, Buurmeijer, Willems,
Brouwer, Ter Veld, Dales, Linschoten,
Nijhuis, Bosman, Van Nieuwenhoven,
Hermans en Joekes,

en de heer De Graaf en mevrouw Kappeyne van de Coppello, staatssecretarissen van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, die vergezeld zijn van enige ambtenaren.

Aan de orde is de voortzetting van de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Verzekering van werknemers tegen geldelijke gevolgen van werkloosheid (Werkloosheidswet) (19261)**.

De **Voorzitter**: Ik stel voor dat wij het eerste deel van de rit van vandaag afleggen vóór ongeveer kwart over twaalf. Er zijn enige festiviteiten, van andere aard dan hier aan de orde, die dan kunnen worden ingepast. Het druppelt vandaag weer hier en daar linten. Om aan die festiviteiten zo min mogelijk tijd te verliezen, stel ik voor tot één uur te schorsen voor de lunch, vast of vloeibaar.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter....

De **Voorzitter**: Als mevrouw wil meediscussiëren over de orde, heel graag, maar dan volgens het reglement van orde, dus gezeten aan de tafel.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Staat dat er zelfs in?

De **Voorzitter**: Zelfs dat staat er in! We moeten daarna een betrekkelijk lang traject, van één uur tot het eind van de middag, afleggen. Het is mij

gisteravond erg goed bevallen, in een langer traject een heel kleine periode ter vertreding te schorsen. Ik zie instemming bij een lid van de fractie van de Partij van de Arbeid. Vandaag is een wat ouderwets lang menu aan de orde, namelijk het eind van de behandeling van de Werkloosheidswet, te beginnen bij artikel 113; daarvan hangen nog – die doe ik er onmiddellijk achteraan – de artikelen 35, 36 en 54, waarvoor gisteren gelegenheid tot nachtwerk is gegeven, te volgen door de IOAW, de WAO, de Bijstandswet, de Toeslagenwet en de AOW.

Het menu van vandaag wordt besloten met de Invoeringswet. De commissie treedt dan in de procedure een stapje terug, door eerst de re- en duplieken die nog moeten worden gehouden, te verzorgen en vervolgens de artikelen. Ik denk dat de hele Kamer ons erkentelijk zal zijn als wij dat voor of om elf uur kunnen afwerken, maar ik ben, zoals altijd, in de handen van de commissie en van de bewindslieden.

Over de artikelen 113 t/m 118 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 119.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Als de minister niet instemt met de daglonen, kunnen de regels door hemzelf worden vastgesteld. De dagloonbepaling komt normaal gesproken niet aan de orde in de Kamer – het is geen zaak die bij algemene maatregel van bestuur wordt geregeld – maar wordt het wel met de Kamer besproken als de minister, in afwijking van de regelgeving SVR, zijn eigen regels stelt?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! In een bepaalde situatie is er sprake van een voorpublicatie. Als de Kamer daarvan kennis neemt, kan altijd de gelegenheid worden gegeven, daarover te discussiëren.

Dinsdag 29 april 1986

Aanvang 10.15 uur

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 120 t/m 127 en de amendementen, voorzover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 128, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 30).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Met dit amendement wordt beoogd de algemene maatregel van bestuur waarbij ambtenaren onder de werkingsfeer van de nieuwe werkloosheidswet worden gebracht, aan een zware procedure te kunnen onderwerpen, waarbij, wanneer 1/5 deel van de Kamer zulks wenst, de algemene maatregel van bestuur als wet kan worden behandeld zodat de Kamer de mogelijkheid heeft gebruik te maken van haar recht van amendement.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ook in mijn algemene betoog heb ik daarop al een reactie gegeven. Ik denk dat de inbreng van het parlement in voldoende mate gewaarborgd is. Er is een plicht tot voorpublicatie van twee maanden. Die voorpublicatie kan aanleiding geven tot een gedachtenwisseling met de Kamer, meestal een mondeling overleg, wat vervolgens kan resulteren in een behandeling van het verslag in een plenaire zitting van de Kamer waarin eventueel moties kunnen worden aangenomen. De invloed die de Kamer nu heeft houdt voldoende waarborgen in. Een zwaardere procedure lijkt mij daarom overbodig. Ik meen daarom het amendement te moeten ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 129 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 130, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 36).

Ter Veld

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Dit amendement lijkt mij duidelijk. Als belanghebbende desgevraagd schriftelijk kennis wordt gegeven van een beslissing, betekent dat een brief over en weer. Het is veel beter dat beslissingen schriftelijk ter kennis worden gebracht aan betrokkenen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Een schriftelijke kennisgeving is geregeld in de wet. Het is niet voorgeschreven dat dat direct in de vorm van een voor een beroep vatbare beslissing dient te zijn. Die regel geldt overigens niet alleen in de nieuwe werkloosheidswet, maar ook in de andere sociale verzekeringswetten. Er wordt op dit moment nog gestudeerd op een eventuele herziening van het beroepsrecht. Ik zie nu geen aanleiding op dit punt in de nieuwe werkloosheidswet, anders dan in andere wetten, een verandering aan te brengen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Juist bij de oude wetten kon je ervan uitgaan dat er enige helderheid zowel bij de betrokkenen als bij de uitvoeringsorganisatie bestond. Bij de nieuwe wetgeving verwacht ik niet alleen dat er veel procedures kunnen komen, ik denk ook dat dat gezien de onduidelijkheid op een aantal punten noodzakelijk is. Het lijkt mij dan ook een zinnige zaak wanneer beslissingen, die betrekking hebben op de veranderingen in de uitkeringen en aanverwante zaken, gewoon altijd schriftelijk ter kennis van de betrokkenen worden gebracht. Ook mensen in het bedrijfsleven krijgen, wanneer hun werkgever iets verandert in het loon, daarvan een opgave.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik vind niet dat er nu incidenteel, in dit geval, aanleiding bestaat het in de Werkloosheidswet te regelen. Ook al wordt de Werkloosheidswet nu veranderd, toch hoeven er op zich geen onduidelijkheden te ontstaan anders dan op dit moment in elke sociale verzekeringswet zullen ontstaan. Wij houden ons nog met de hele materie bezig in het kader van eventuele veranderingen in het beroepsrecht. Dat raakt de gehele sociale verzekering. Het lijkt mij daarom wenselijk nu niet incidenteel, op dit ene punt in de Werkloosheidswet, af te wijken van de overige sociale verzekeringswetten. Dat beraad dienen wij op een later tijdstip te hebben. Vandaar dat ik

meen het amendement te moeten blijven ontraden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Wat een stelselherziening! Nu moeten wij weer wachten op veranderingen in de beroepsprocedure. Ik had toch echt verwacht dat bij de stelselherziening nu juist dat soort zaken grondig waren voorbesproken. Als de staatssecretaris het nodig vindt, ben ik best bereid te wachten tot hij het beroep heeft afgehandeld.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 131 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over het amendement Ter Veld c.s. (stuk nr. 31) tot invoeging van een artikel 131a.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! In de algemene beschouwingen hebben wij hier vrij uitgebreid over gesproken. Het gaat om een artikel waarbij de rechter de mogelijkheid krijgt tot marginale toetsing van de redelijkheid van een beslissing. Wij hebben in de voorbereiding al een aantal keren de discussie gevoerd over het feit dat een redelijkheidstoets iets anders is dan een toets naar de kennelijke onredelijkheid. Dat komt ongeveer overeen met de discussie over iets wat niet onvrijwillig en vrijwillig is. Er is gesteld dat een dergelijke discussie ook later aan de orde zou kunnen komen, wanneer alles over beroepszaken en dergelijke is onderzocht. Ik stel voor dat wij het artikel, dat ook in het oorspronkelijke voorontwerp van wet stond, met het oog op de rechtsbescherming van de werknemers in ieder geval in de wet opnemen.

Wanneer bezinning op beroepsrecht en rechtsbescherming van uitkeringsgerechtigden leert dat het overbodig is, kan het altijd nog vervallen. Ik wijs ook op andere wetten waarin een soortgelijk artikel is opgenomen. Ik gebruik nu het argument dat de staatssecretaris zoëven gebruikte om een ander amendement af te raden. Op grond van een dergelijke coördinatie lijkt het mij zinnig dat deze redelijkheidstoetsing als marginale toets voor de rechter, niet met de bedoeling de rechter op de plaats van de uitvoeringsorganisatie te laten zitten, in de wet komt te staan.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Aanvankelijk werd de

redelijkheidstoets in de nieuwe werkloosheidswet opgenomen, zoals mevrouw Ter Veld terecht in herinnering bracht. Aangenomen werd namelijk dat de uitkeringsgerechtigde niet voldoende bescherming zou genieten zonder die redelijkheidstoets. Naar aanleiding van commentaar op het in de nieuwe werkloosheidswet opnemen van de redelijkheidstoets werd de zaak aan een verder onderzoek onderworpen. Uit onderzoek van onder meer de jurisprudentie bij de Ziektewet, waarin een redelijkheidstoets is opgenomen, bleek dat de toets aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur een gedegen bescherming aan de uitkeringsgerechtigden biedt.

De rechters zoeken in de praktijk namelijk meer houvast bij de in omvang en reikwijdte toegenomen algemene beginsel van behoorlijk bestuur dan bij het niet uitgelijnde begrip redelijkheid. Nu is gebleken dat de algemene beginselen aan de uitkeringsgerechtigden voldoende bescherming bieden, is er geen reden in het sociale zekerheidsrecht een andere toets aan te leggen dan in andere delen van het administratieve recht. Een complicatie bij dit alles is dat voorstanders van de redelijkheidstoets daarnaast vaak ook nog de toets aan de algemene beginselen willen handhaven, een toets die voor een deel ook uit een redelijkheidstoets bestaat. De relatie tussen die twee redelijkheidstoetsen is onduidelijk. Vandaar onder meer mijn toegezegd onderzoek op dit punt.

Samenvattend vind ik dat op dit punt de rechtsbescherming voor de verzekerden op basis van algemene beginselen van behoorlijk bestuur in voldoende mate is gewaarborgd. Ik blijf daarom het amendement op dit punt ontraden. Ik denk dat het eerder meer onzekerheid dan zekerheid zal geven.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): De ene maal beroept de staatssecretaris zich op zijn voornemen een ander onderzoek in te stellen om iets niet op te nemen omdat het niet in andere wetten voorkomt. Een andere maal beroept de staatssecretaris zich op nader onderzoek, dat kennelijk noodzakelijk is om een onderdeel niet op te nemen dat wel in andere sociale verzekeringswetten voorkomt. Ik begrijp wat dat betreft de redenering van de staatssecretaris niet.

Ik blijf van oordeel dat zolang onderzoek kennelijk noodzakelijk is om te kijken of de rechtsbescherming

Voorzitter

van uitkeringsgerechtigden voldoende is gewaarborgd, het een goede zaak zou zijn, dit artikel, dat ook in andere sociale zekerheidswetten voorkomt, gewoon in deze wet op te nemen. Als dan al uit het nadere onderzoek mocht blijken dat het nodig is deze artikelen te laten vervallen, zou die discussie daarover voor de gehele sociale zekerheidswetgeving resultaat kunnen hebben.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik erken dat het in andere sociale verzekeringswetten staat. Ik heb vervolgens geprobeerd duidelijk te maken dat de algemene beginselen van behoorlijk bestuur nu wel voldoende bescherming bieden en dat dit er niets aan toevoegt en hooguit wat onduidelijkheid zal scheppen. Vandaar dat ik erbij blijf dat het beter is zo'n artikel niet op te nemen en dat ik het amendement moet ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 132 t/m 139 wordt geen beraadslaging gevoerd.

De beraadslaging over artikel 35 en de daarop voorgestelde amendementen wordt hervat.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Er bestaat kennelijk enige twijfel, of wij de nieuwe amendementen hebben.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik heb zojuist aan de voorzitter meegedeeld, dat de amendementen nog niet zijn uitgetikt.

De **Voorzitter**: Dat heeft mevrouw Ter Veld mij ondershands meegedeeld. Ik heb haar gezegd, dat het reglement van orde – soms gesmaad – de mogelijkheid biedt om deze amendementen mondeling voor te dragen, waarna zij uiteraard zo snel mogelijk zullen worden rondgedeeld. Als de staatssecretaris en zijn staf met deze bepaling uit het reglement van orde kunnen leven, heb ik geen bezwaar tegen een dergelijke handelwijze.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het lijkt mij heel goed mogelijk de amendementen voor te lezen. Gezien de ingewikkelde materie, kan ik mij echter ook goed voorstellen dat wij dit artikel, als het reglement van orde dat toestaat, nog even met de

ambtenaren van het departement doorlopen, zodat de staatssecretaris weet, wat hij mij moet antwoorden, als ik ze voorgelezen heb.

De **Voorzitter**: Die laatste opmerking zou ik niet voor mijn rekening willen nemen. Heeft de staatssecretaris bezwaar tegen deze gang van zaken?

Staatssecretaris **De Graaf**: Neen, mijnheer de Voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan moeten wij later op de middag de artikelen 35, 36 en 54 opnieuw aan de orde stellen. Wij kunnen de considerans dan nu ook niet behandelen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Wordt er op artikel 54 ook een amendement ingediend?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Bij artikel 54 had ik de vraag gesteld, wat precies de ratio was van de berekeningsformule, waarbij mensen met een werktijd van 20 uur of minder in inkomen plus uitkering achteruit gingen, naarmate zij meer uren werkten, totdat zij weer hun volledige werktijd bereikt hadden.

De **Voorzitter**: De Staatssecretaris overwoog een nota van wijziging op artikel 36. Op artikel 54 is bovendien een amendement ingediend door mevrouw Groenman. Deze drie artikelen worden nu even in de ijskast gestopt. Zij worden later op de middag opnieuw aan de orde gesteld.

De behandeling van wetsvoorstel 19 261 wordt geschorst.

Aan de orde is de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Het treffen van een inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers van wie het recht op een uitkering op grond van de Werkloosheidswet is geëindigd (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) (19260).**

Beraadslaging over artikel 1, waarop is voorgesteld een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 20, I).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Op stuk nr. 20 komt een aantal amendementen voor, die ertoe

strekken, de zelfstandigen op te nemen in wat de IOW werd genoemd. De behandeling hiervan is tijdens de mondelinge voorbereiding zo uitvoerig geweest, dat ik nu geen behoefte heb aan een nadere toelichting.

De **Voorzitter**: Met het oog op de tijd stel ik dat op prijs. Ik neem aan dat de staatssecretaris daarop ook al uitvoerig heeft gereageerd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is een juiste constatering.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 2, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 20, II);
- drie amendementen-Schutte (stuk nr. 31, II t/m IV);
- vier amendementen-Beckers-de Bruijn (stuk nr. 38, I t/m IV).

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! In mijn algemene betoog heb ik met betrekking tot deze amendementen al een duidelijke reactie gegeven. Ik wil daarnaar verwijzen. De aanvaarding van deze amendementen moet ik ontraden.

De beraadslaging wordt geschorst.

Beraadslaging over artikel 3, waarop zijn voorgesteld:

- drie amendementen-Dales c.s. (stuk nr. 21, I t/m III);
- een amendement-Schutte (stuk nr. 35);
- drie gewijzigde amendementen-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 39, I t/m III).

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Amendement nr. 27 handelt over de gelijke behandeling van gehuwden en ongetrouwden. Men zou deze zaak ook in het kader van de Toeslagenwet of bij een der andere wetten kunnen bespreken. Als wij deze kwestie nu bespreken, moeten wij dat ook van elkaar weten.

De **Voorzitter**: Het is van belang dat wij deze behandeling op één punt in dit geheel van wetsvoorstellen laten plaatsvinden. Ik vraag het oordeel van de voorzitter van de commissie hierover.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Ik vind met u, Voorzitter, dat het op één punt dient te gebeuren.

Voorzitter

De **Voorzitter**: Dan stel ik voor om over die zaak nu te spreken. Mij blijkt dat men met deze werkwijze kan instemmen.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Op stuk nr. 21 staan enkele amendementen, die ertoe strekken, de gelijkstelling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden van verschillende en gelijke geslachten te laten vervallen.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben naar aanleiding van de discussie, in tweede termijn in het algemene debat gevoerd, ons amendement nr. 39 gewijzigd. Wat onderdeel uitmaakt van de toelichting is nu in het artikel zelf opgenomen. De formulering, die is gekozen voor het voeren van een gezamenlijke huishouding, komt overeen met het hier uitvoerig besproken arrest van de Hoge Raad. In dit opzicht zijn wij tegemoet gekomen aan een wens van de staatssecretaris. Dat geldt ook voor zijn verlangen om een afzonderlijk lid toe te voegen waarmee het mogelijk wordt om nadere regels te stellen. Ik zeg erbij dat het niet gaat om 'andere' maar om 'nadere' regelgeving, mogelijk noodzakelijk in het kader van de uitvoeringspraktijk.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik wil de heer Linschoten graag een vraag stellen. Het is de bedoeling dat een en ander vervalt in het tweede lid van artikel 3. Daarvoor komt in de plaats een nieuw lid 3, waarover ik een paar vragen heb. Het gaat om twee ongehuwden, die gezamenlijk voorzien in huisvesting en bovendien beiden een bijdrage leveren aan de betaling van de kosten van de huishouding, 'dan wel op andere wijze in elkaars verzorging voorzien'. Waarom gekozen voor de formulering 'dan wel' en niet 'en'?

Waarom wordt niet aan het tweede lid van dit artikel korthedshalve – en dus zuiver – toegevoegd: en in elkaars verzorging voorzien? Ik heb namelijk begrepen dat de vraag of wel of niet sprake is van onderlinge verzorging de kernvraag is. Dat heeft dus niet zoveel te maken met de aard en de omvang van de bijdrage. Mijn laatste vraag aan de indieners is, hoe nu wordt vastgesteld dat in elkaars verzorging wordt voorzien.

De heer **Linschoten** (VVD): Voorzitter! Wij hebben gekozen voor de formulering 'dan wel' omdat ze aansluit bij de door de Hoge Raad gekozen formulering. Hetzelfde antwoord kan worden gegeven op de tweede vraag. Alleen maar de toevoeging 'en in elkaars verzorging voorzien' betekent een afwijking van hetgeen in de uitspraak van de Hoge Raad is neergelegd. Dat zou aanleiding kunnen geven tot enige onduidelijkheid. In het debat hebben wij kenbaar gemaakt bij die uitspraak te willen aansluiten.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik denk dat de heer Linschoten ten onrechte verwijst naar de formulering, die de Hoge Raad heeft gebezigd. Uit de jurisprudentie van de Hoge Raad kan ik geen andere conclusie trekken dan dat voor het aannemen van een situatie van samenleven met een ander als waren zij gehuwd vereist is, dat de samenwonenden elkaar wederzijds verzorgen. Dat is het harde criterium in de uitspraak van de Hoge Raad. De heer Linschoten hanteert nu echter als het ware een dubbele sleutel door te spreken over samenwonen en gezamenlijke huishouding – en dus bijdragen in de kosten daarvan – plus het in elkaars verzorging voorzien.

Ik denk, dat de zaak hiermee niet goed wordt opgelost. Er wordt weer meer interpretatieruimte geboden, een gevaar dat bij deze problematiek voortdurend dreigt. Het is veel beter, zich te richten op de feitelijke wederzijdse verzorging van mensen, die samenwonen. Bovendien sluit de heer Linschoten bloedverwanten in de eerste of tweede graad uit, terwijl daartussen wel een verzorgingsrelatie aanwezig kan zijn.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Die laatste vraag is al uitvoerig aan de orde geweest. Hetzelfde geldt eigenlijk ook voor de eerste vraag van de heer Buurmeijer. Hij heeft gelijk, dat de indieners hier twee elementen naast elkaar plaatsen. Beide elementen spelen een rol in de uitspraak van de Hoge Raad. Aan de ene kant is er het element van de financiële verstremgeling en aan de andere kant via de 'dan wel-formulering' het in elkaars verzorging voorzien.

Ik heb van de staatssecretaris begrepen dat hij er prijs op stelt dat in de wetstekst zelf beide elementen voorkomen, omdat dit voor de

uitvoeringspraktijk voldoende aanknopingspunten geeft om problemen te voorkomen. Met andere woorden: uitsluitend aansluiten bij het element van de feitelijke wederzijdse verzorging zou een te beperkte formulering in de wetstekst zijn. Overigens zou die formulering dan ook afwijken van de omschrijving die de Hoge Raad in zijn uitspraak betreffende artikel 160 van het Burgerlijk Wetboek heeft gedaan over het begrip samenwonen. Ik geef de heer Buurmeijer toe dat in die uitspraak het feitelijk in elkaars verzorging voorzien een belangrijk element is, maar dit neemt niet weg dat de cruciale formulering die is gekozen, overeenkomt met wat wij in ons amendement hebben neergelegd.

De **Voorzitter**: Het lijkt mij het handigst als thans eerst de staatssecretaris zijn licht over deze zaak laat schijnen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal de volgorde van sprekers aanhouden. Mevrouw Dales heeft een vrij sobere toelichting gegeven op haar amendement op stuk nr. 21. Ik wil ook sober reageren, namelijk met de constatering dat op dit punt onze meningen verschillen. Aanvaarding van dit amendement ontraad ik dan ook op grond van de wederzijds bekende motieven.

Over de gelijke behandeling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden is al veel gezegd. Daarom wil ik het nu zo beknopt mogelijk houden, hoewel ik nog wel de behoefte heb om te reageren op het gewijzigd amendement. In mijn antwoord in tweede termijn heb ik aangegeven dat het mij verstandig leek, de omschrijving van het begrip gezamenlijke huishouding niet in de toelichting, maar in de wetstekst op te nemen. De heer Linschoten en mevrouw Kraaijeveld hebben mijn raad in dezen gevolgd. Daar ben ik blij mee. Op een ander punt hebben zij dat echter niet gedaan. Ik steek niet onder stoelen of banken dat ik de redactie van het amendement liever anders had gezien.

Het amendement geeft in de huidige vorm naar mijn mening in de sfeer van de uitvoering te weinig mogelijkheden om in de beslissing te betrekken dat zich omstandigheden kunnen voordoen op grond waarvan wederzijdse zorg aanwezig kan worden geacht. Die zorg is immers ook niet een spijkerhard waarneembaar gegeven. Het gaat er dan niet

De Graaf

om dat het subjectieve element, zoals in het wetsvoorstel gekoppeld aan het begrip partner, via een achterdeur weer binnen wordt gehaald.

In mijn antwoord in tweede termijn heb ik aangegeven dat de vertaling van de jonge jurisprudentie op grond van artikel 160 van het Burgerlijk Wetboek niet zonder meer kan geschieden. De alimentatieplicht zal pas kunnen eindigen indien de ex-echtgenote feitelijk wordt onderhouden. In de sfeer van de sociale zekerheid moeten wij er toch rekening mee houden dat betrokkenen er veel belang bij hebben de situatie zodanig voor te stellen dat individuele uitkeringsrechten worden verkregen.

In de door mij voorgestelde formulering kan, indien uit het geheel van feitelijke omstandigheden afgeleid kan worden dat het gaat om een gezamenlijke huishouding, eerder tot gelijkstelling worden gekomen dan mogelijk is volgens de tekst van het nu aan de orde zijnde amendement. Die mogelijkheid is naar mijn mening zeker in de Algemene Bijstandswet nodig. Het voorstel van mevrouw Kraaijeveld en de heer Linschoten is belangrijk verbeterd. Op grond van de overwegingen die ik net heb genoemd geef ik, alles afwegend, niettemin de voorkeur aan mijn eigen voorstel. Daarom ontraad ik toch aanvaarding van het amendement, hoe het ook verbeterd is. Ik blijf bij mijn eigen voorstel, omdat ik vind dat ik daarvoor het best verantwoordelijkheid kan dragen.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Op zichzelf ben ik blij met de nadere verklaring van de staatssecretaris, omdat daar een enkel nieuw element in zat. Verder was het grotendeels een herhaling van dingen waarover wij al eerder hebben gediscussieerd. Uit wat de staatssecretaris nu zei, begrijp ik dat de staatssecretaris van mening is dat uitvoering op deze wijze een beperking van de werksfeer inhoudt ten opzichte van wat de regering heeft voorgesteld. Dat vind ik winst, want met name bij de uitvoering van de huidige bijstandswet zitten wij steeds met de situatie dat elementen in de beoordeling worden betrokken die ons niet erg welkom zijn.

Hij zei – ik zeg het gedeeltelijk in mijn eigen woorden – dat het moet gaan om een situatie waarin er

sprake van is dat er feitelijk wordt onderhouden, dat dit amendement daartoe strekt, dat het ook die uitwerking heeft en dat dit daarmee scherp komt te staan. Dat maakt het in onze visie zeer aantrekkelijk om in het bijzonder ten aanzien van de Algemene Bijstandswet dezelfde kant uit te gaan. De staatssecretaris geeft hiermee echter tevens aan dat in de huidige uitvoeringspraktijk met name het element 'feitelijk' nogal eens zodanig subjectief wordt ingevuld dat wij dat niet gewent vinden. Zie ik het juist dat dit amendement (en terecht, zeg ik dan) een beperking en een scherpere afbakening inhoudt van de situatie waarin sprake is van verzorging vergeleken met de huidige uitvoeringspraktijk van de Algemene Bijstandswet? Licht daarin in feite het bezwaar van de staatssecretaris?

De heer **Linschoten** (VVD): Voorzitter! De staatssecretaris maakte zojuist een opmerking over de formulering 'geacht worden'. Ik ben niet met hem van mening dat de problemen die hij schildert, als gevolg van de nu gekozen formulering zullen ontstaan. Omstandigheden op grond waarvan een wederzijdse verzorging mag worden verwacht, vormen een zodanig subjectief element dat dan toch weer zaken een rol gaan spelen die wij nu juist beogen uit te sluiten. Ik wijs de staatssecretaris er ook op dat het aanbrengen van die formulering een breuk zou betekenen met de formulering die door de Hoge Raad is gekozen, en die naar onze overtuiging bewust is gekozen.

Zoals inmiddels uit annotaties op het arrest blijkt, moet aan deze formulering ook uitdrukkelijk de conclusie worden verbonden dat elementen die zelfs maar voor de schijn van bij voorbeeld een bepaalde relatie oproepen, nooit ofte nimmer mogen leiden tot de conclusie dat uitsluitend op grond van die overweging sprake kan zijn van een economische eenheid. Met andere woorden: de formulering die gekozen is, is bewust gekozen om precies datgene te voorkomen wat de staatssecretaris beoogt in zijn eigen beoordeling te betrekken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik kan mij voorstellen dat het niet direct mogelijk was, volledig op te nemen wat ik heb gezegd. Ik wil het nog wel herhalen, omdat daarin wel de crux ligt van de verdediging van mijn eigen voorstel.

Ik heb gezegd: bij een formulering zoals ik die heb gesuggereerd, kan, indien uit het geheel van feitelijke omstandigheden afgeleid kan worden dat het gaat om een gezamenlijke huishouding, eerder tot gelijkstelling worden gekomen dan bij de formulering die het amendement bevat. Ik heb in dit verband met name gewezen op de noodzaak daarvan in het kader van de Algemene Bijstandswet.

Als de heer Linschoten de bezwaren die ik onder woorden heb gebracht niet ziet, dan is dit een verschil in taxatie, denk ik. Mijn taxatie blijft dat die bezwaren aanwezig zijn. De heer Linschoten vindt het een breuk met de uitspraak van de Hoge Raad. Nogmaals: die uitspraak betrof art. 160 BW. Het is een heel jonge jurisprudentie. Ik zou ook niet zozeer van een breuk willen spreken. Ik constateer dat onze meningen op dit punt wat uit elkaar blijven lopen. Ik voel mij verantwoordelijk voor een tekst, waarmee straks in de praktijk moet worden gewerkt. Juist met het oog op die verantwoordelijkheid heb ik ervoor gepleit, mijn gedachtengang in dezen te volgen. Overigens denk ik dat wij elkaar niet veel meer hebben toe te voegen wat betreft het probleem als zodanig.

De heer **Linschoten** (VVD): Voorzitter! Juist waar het gaat om de gelijke behandeling van huwelijkse en niet-huwelijkse samenlevingsvormen, kwam het ons vreemd voor om ten aanzien van ongehuwd samenwonenden andere elementen in de beoordeling te betrekken dan die welke een rol spelen bij gehuwden. Het meest wezenlijke verschil tussen ongehuwd samenwonenden en gehuwd samenwonenden is dat er in geval van een huwelijk sprake is van een wettelijke zorgplicht, terwijl er bij ongehuwd samenwonenden hooguit sprake kan zijn van een feitelijke situatie van verzorging over en weer. Dat element valt in het kader van de beoordeling die bij dit amendement aan de orde is, naar onze overtuiging op dezelfde wijze te betrekken bij dat geheel. Aansluiting bij dat verzorgingselement dat voor gehuwden geldt, betekent dat je niet alleen in het algemeen spreekt over gelijke behandeling, maar dat je ook dezelfde criteria moet hanteren. Je moet niet een derde criterium toevoegen dat voor gehuwden zelf niet wordt gehanteerd.

Buurmeijer

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter. Na de toelichting van de heer Linschoten wil ik nog de volgende vraag stellen. Betekent dit dat de formulering 'in elkaars verzorging voorzien', die toch sluitstuk van de redenering is, uitsluitend beoordeeld mag worden op financieel-economische omstandigheden?

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dit moet beoordeeld worden, zoals de formulering ook letterlijk aangeeft, aan de hand van de feitelijke omstandigheden. Het in elkaars verzorging voorzien, die feitelijke omstandigheid, kan uit meer zaken blijken dan bij voorbeeld de financieel-economische omstandigheid. Dit kan zich bij voorbeeld voordoen in de situatie dat één van de beide partners – om dat woord te gebruiken – het inkomen voor de huishouding verdient, terwijl de andere betrokkene van de leefeenheid zich uitsluitend bezighoudt met bij voorbeeld de huishouding. In die situatie valt er van die kant geen financiële bijdrage te verwachten, maar wel een economische bijdrage. Op die wijze wordt getracht de beide elementen in de formulering te betrekken en op een gelijkwaardige wijze een rol te laten spelen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil nog een reactie geven op het amendement van de heer Schutte op stuk nr. 35. Gezien de toelichting die ik in eerste en tweede termijn heb gegeven, meen ik toch, aanvaarding van dit amendement te moeten ontraden.

De beraadslaging wordt geschorst.

Beraadslaging over artikel 4, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 21, IV);
- een amendement-Dales c's. (stuk nr. 22, I, herdruk);
- twee amendementen-Groenman (stuk nr. 32, I en II).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Op stuk nr. 22 zijn een aantal amendementen ingediend die uitdrukking geven aan het feit, dat wij niet kunnen instemmen met de beduidende verslechtering van de bescherming van de oudere werkloze werknemers, vergeleken met de huidige situatie. Wij opteren voor een

individuele minimumuitkering en voor een wat andere grondslag.

In vergelijking met het amendement op stuk nr. 21 is er nog een kleine oneffenheid. In het amendement op stuk nr. 22 wordt voorgesteld, het gehele artikel 4 te vervangen. In het amendement op stuk nr. 21, dat op zichzelf logisch is in het kader van het verwerpen van de gelijkstelling tussen gehuwden en ongehuwden, is ook een wijziging voorgesteld ten aanzien van artikel 4. Die beide wijzigingen sporen in de tekst niet precies. Daar zit verder geen verschil in optiek achter. Wij zullen dit nog recht trekken.

De **Voorzitter**: U kondigt een inhoudelijk niet belangrijke wijziging van het amendement aan?

Mevrouw **Dales** (PvdA): Ja, het leek mij correct dit aan te melden, voordat iemand daarnaar vraagt.

De **Voorzitter**: Naar mij blijkt, hebben de leden en staatssecretaris er geen bezwaar tegen om dit in die gewijzigde vorm te laten ontdoen tot de eindstemming.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik kan kort zijn, ook vanwege de korte toelichting van mevrouw Dales. In het algemene debat is zeer uitvoerig over deze zaak gesproken. Het gaat overigens om een serie artikelen, namelijk de artikelen 7, 8, 9 en 21. Ik hoop dat mevrouw Dales het goed vindt, dat ik verwijs naar de reactie die ik al vrij principieel heb gegeven.

Wij blijven op dit punt verschil van mening houden. Ik meen echter op grond van mijn betoog in eerste en tweede termijn het amendement van mevrouw Dales te moeten ontraden.

Dan is er nog het amendement van mevrouw Groenman op stuk nr. 32. Misschien is het goed om op dat amendement een nader commentaar te geven. Kenmerkend in de IOAW is nu juist de vrijlating van alle vermogen. Daarover kan men natuurlijk van mening verschillen. Ik blijf bij de keuze die in het wetsontwerp wordt gemaakt.

Ten aanzien van het amendement wil ik nog de volgende opmerkingen toevoegen. Ten eerste moet het kennelijk ook gelden in geval van vermogen in de vorm van opgebouwde pensioenrechten. Mevrouw Groenman en de heer Nypels hebben eerder gezegd dat hiervoor dan een speciale regeling moet worden

getroffen. Toch voorziet het amendement daar niet in.

Ten tweede is volgens mevrouw Groenman de eerste doelstelling van de IOAW het voorkomen van het opeten van het eigen huis. Zij koppelt de grens van een vermogensvrijlating aan een gemiddelde verkoopwaarde van de woning. Hoe moet het nu, indien de zelfbewoonde eigen woning meer waard is en er verder geen bestaansmiddelen aanwezig zijn? Moet het huis dan toch te gelde worden gemaakt? De situatie wordt ook klemmend als de werkloze er niet in slaagt, een hypothecaire lening af te sluiten om de waarde van het huis te consumeren totdat het eigen vermogen dat in zijn huis is vastgelegd, is gedaald tot de kritische grens van f 150 000. De IOAW voorziet niet in de mogelijkheid van uitkeringen in de vorm van een lening, zodat een uitkering op basis van bij voorbeeld een krediethypotheek hier onmogelijk is. Dit zou alleen mogelijk zijn op grond van de Bijstandswet met alle nadelen van dien van de strengere vermogens-toets.

Ten derde krijgen de uitvoerende instanties te maken met een extra toets. Die kennen zij ook wel in het kader van de Bijstandswet, maar het werkt wel iets meer complicerend. Ik had er behoefte aan dit commentaar te geven om op grond daarvan het amendement te ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik had eerder moeten vermelden dat mevrouw Groenman zich even voor het begin van de vergadering heeft verontschuldigd, niet aanwezig te kunnen zijn. Hetzelfde geldt nu voor mevrouw Beckers.

Beraadslaging over artikel 5, waarop is voorgesteld een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 9).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Het betreft hier de gewraakte en naar onze opvatting overbodige bepaling voor de vreemdelingen. Daarover is amper gediscussieerd bij de behandeling van de NWW.

De **Voorzitter**: Dat klopt.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Ik meen dat wij daar niet opnieuw op in hoeven te gaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

Voorzitter

Beraadslaging over artikel 6, waarop is voorgesteld een gewijzigd amendement-Schutte (stuk nr. 31, V).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik heb een vraag over artikel 6 met betrekking tot een casuspositie. Ik heb dit punt in de plenaire debatten bereidwillig aangehouden om nu te behandelen. Het lijkt mij daarom ook juist om nu die vraag te stellen.

Ik ben met name niet zeker over de herleving van het recht indien iemand bij voorbeeld gemeenteraadslid is geweest. Dat soort gevallen is een paar maal voorgekomen. Men kan zich voorstellen dat iemand van 54 jaar, die al een tijdje werkloos is en een uitkering krijgt volgens de IOAW, in de gemeenteraad wordt gekozen en daar één of zelfs twee perioden zitting in heeft. Wanneer hij dan niet wordt herkozen of anderszins niet terugkeert in de raad, is er dan sprake van een herlevend recht in de IOAW of is daar dan geen sprake van, mede in verband met de definitie van 'werkloosheid' en 'werknemer'? Het zou toch buitengewoon triest zijn als iemand van 62 jaar, nadat hij bij voorbeeld 8 jaar de overheid ook nog veel geld heeft bespaard – dat mag ik er in de marge wel bij noemen – dan alsnog onder de bijstandswet zal vallen? Kan de staatssecretaris mij dat vertellen?

De **Voorzitter**: Dat is een schrijnend geval.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Het is niet zo schrijnend. Deze persoon blijft namelijk werkloos in de zin van de IOAW. Het beëindigen van die taak geeft opnieuw een recht, mits aan de overige voorwaarden wordt voldaan. De definitie is gegeven in artikel 2 van de wet. Volgens mijn wijze van zien loopt deze zaak dus rond.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Het aanvaarden van een politieke bevoegdheid op het gemeentelijk vlak zal dus nimmer reden zijn, het IOAW-recht niet te laten herleven.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is een juiste conclusie.

De heer **Linschoten** (VVD): In dit kader is toch geen sprake van herleving, maar gewoon van een doorlopend recht. Er is alleen maar sprake van verrekening van nadere

inkomsten. Gedurende de gehele gemeenteraadsperiode zal het recht als zodanig blijven bestaan, zelfs als dat als gevolg van de verrekening op nul moet worden gesteld.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ook die redenering is juist, voor zover de IOAW inderdaad hogere inkomsten geeft. Het kan ook net andersom zijn en dat doet de situatie zich voor die mevrouw Dales noemde.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 7 en het daarop voorgestelde amendement wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 8, waarop zijn voorgesteld:

- Een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 22, III, herdruk);
- een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 23).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Wij vinden de vrijlatingsduur überhaupt te krap, maar vooral voor ouderen met geringe kansen moet die duur verlengd worden. Het element van de ontmoediging om een hele baan te aanvaarden, speelt hierbij natuurlijk ook veel minder.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik ontraad het amendement op stuk nr. 23. Zoals ook al in stukken is aangegeven, houdt de duurbepanking verband met het karakter van de IOAW. Met de vrijlating wordt enerzijds een stimulans gegeven tot de aanvaarding van beloonde arbeid. Anderzijds is het niet de bedoeling dat met deze inkomensvoorziening op minimumniveau langdurig een inkomen boven dat niveau wordt gegarandeerd. Ik blijf daarom van oordeel, dat een beperking tot twee jaar, ook voor jongeren, een zeer goed te verdedigen en te onderbouwen zaak is.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Dat vind ik een zwak antwoord. Wij hebben het over een wet voor ouderen en gedeeltelijk arbeidsongeschikten, twee groepen met een buitengewoon geringe kans op de arbeidsmarkt. Het argument van de beperking van de vrijlating is goed voor nadere discussie, maar dat behoort niet op dit moment te gebeuren. Het hebben van bijverdiensten zou een rem zijn op het proberen

te vinden van een volledige baan. Dat argument kan hier niet gelden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Mevrouw Dales mag mijn argument als zwak kwalificeren. Ik ben een andere mening toegedaan. In de IOAW gaat het niet alleen om ouderen, maar ook om gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Dat argument mag best meegewogen worden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Ik heb er alle begrip voor dat de staatssecretaris politiek niet luistert, maar het valt mij tegen dat hij ook feitelijk niet luistert. Ik heb zelf gezegd, dat het ook om arbeidsongeschikten gaat. Zowel voor ouderen als voor arbeidsongeschikten zijn de kansen op de arbeidsmarkt dermate miniem, dat het argument dat zij zich niet meer zullen inspannen om een volledige baan te vinden, hier niet kan gelden. Ik vind dat er sprake is van een niet-aanvaardbare beperking van een kleine verruiming voor deze mensen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! De vrijlating is er juist voor bedoeld om te kunnen stimuleren. Als mevrouw Dales zegt dat het miniem is, dan zit er nog minder kans voor stimulering in. Wij kunnen overigens nog heel lang doorpraten over deze zaak. Ik denk dat wij het niet eens worden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dat 'niet eens worden' is gewoon in het spel en in het wezen van de democratie begrepen, maar dat wij niet wezenlijk op elkaars argumenten ingaan, vind ik wel erg want dat is niet in het wezen van de democratie begrepen. U zegt nu dat die twee jaar genoeg zijn. Daarvoor heeft u maar één argument: anders blijven ze misschien in de bijverdiensten hangen en doen ze niet genoeg hun best om een baan te krijgen. De gedachte dat je met deze geldmiddelen van heel bescheiden aard oudere werknemers en arbeidsongeschikten, die vrijwel geen kans hebben, zogenaamd moet stimuleren tot een vaste baan, vind ik onbehoorlijk.

Staatssecretaris **De Graaf**: Wij kunnen elkaar dus kennelijk niet overtuigen. Nogmaals: de vrijlating heeft een zekere ratio. Die ratio moet je ook in acht nemen en daarbij moet je met name kijken naar de mensen die niet een uitkering maar een loon hebben. Je moet dus ook kijken naar het inkomenspolitieke aspect. Dan is

De Graaf

er geen reden om die duur onbeperkt te laten zijn, vandaar dat wij voor een beperkte duur kiezen. In de aanvankelijke voorstellen ging die beperking nog verder, omdat wij een periode van twee jaar hadden opgenomen in één regeling. Die ging niet gelden in de andere vervolgregelingen. Dat is nu inmiddels wel geregeld. Ik denk dat dit voldoende tegemoet komt aan de verlangens in de Kamer die op dit punt zijn geuit.

De heer **Linschoten** (VVD): Het is inderdaad een verbetering die ook voor een deel tegemoet komt aan de wensen die bij mevrouw Dales leven.

De **Voorzitter**: Ik ben niettemin van mening dat met deze vijfde termijn dit artikel voldoende is behandeld om te kunnen vaststellen dat daarover geen eenstemmigheid bestaat.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 9 en 10 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, en het amendement tot invoeging van een paragraaf 2a wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 11, waarop is voorgesteld een amendement-Willems (stuk nr. 37).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik heb een vraag over die schriftelijke aanvraag. Er is toch ook sprake van een schriftelijke aanvraag, als iemand zich op een van de spreeken van de gemeente voegt, aldaar zijn verhaal doet wat een ambtenaar opschrijft en vervolgens daarvoor tekent?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Die laatste veronderstelling is juist.

Ik wil wel de aanvaarding van het amendement-Willems op stuk nr. 37 ontraden. De motieven daarvoor zijn bekend.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 12 t/m 14 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 15, waarop zijn voorgesteld drie amendementen-Dales c.s. (stuk nr. 14, I t/m III, herdruk).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! De amendementen op dat stuk strekken ertoe, de verplichting tot de inschakeling in de arbeidsmarkt zoals die nu is opgenomen ongedaan te maken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Het is juist dat die amendementen die strekking hebben. Ik heb al negatief gereageerd op het voorstel van mevrouw Dales om hier een verandering aan te brengen. Ik denk dat wij die discussie over het arbeidsverleden, het bestendig arbeidspatroon en afwijkingen van medische of sociale aard niet hoeven te herhalen. Het is dus niet zo verplichtend en absoluut als in het wetsvoorstel staat. Ik blijf daarom bij mijn standpunt en ontraad de aanvaarding van deze amendementen.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Het is mij bekend dat het niet voor iedereen een absolute verplichting is. Dat zou ook van de dolle zijn.

Ik wil hier echter nog een kanttekening bij plaatsen. Ingeval de amendementen op stuk nr. 14 het niet halen, moeten wij de term 'recent arbeidsverleden' nader definiëren. Ik heb dit gisteren al aangekondigd. Die definiëring zou althans iets indammen. Het zou kunnen zijn dat hierover de Kamer nog een amendement bereikt. Dit komt dan uiteraard na mijn eerdere amendementen aan de orde als een poging om de grote ontrust die zal ontstaan wanneer de staatssecretaris gelijk krijgt, in te dammen.

De **Voorzitter**: Hoe had u zich de behandeling van dat amendement en dit artikel dan voorgesteld? Moet deze dan plaatsvinden op een dag na deze?

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dat is duidelijk. Er wordt vandaag niet gestemd.

De **Voorzitter**: Ja, maar er bestaat wel het verlangen van de commissie en zeker van het presidium en deze voorzitter dat de artikelsgewijze behandeling van dit alles vandaag wordt afgerond.

Mevrouw **Dales** (PvdA): U zegt daarmee toch niet dat het nu niet meer mogelijk is om amendementen in te dienen.

De **Voorzitter**: Natuurlijk niet! Ik stelde u de vraag alleen maar.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Als mijn aankondiging een feit wordt – ik verwacht dit ten stelligste – betekent dit dat de stemming over het zojuist aangekondigde amendement plaatsvindt na die over mijn reeds ingediende amendementen.

De **Voorzitter**: Dat moet ik nog zien. Ik wil u alleen vragen, net zoals ik andere leden en de staatssecretaris gisteren heb gevraagd op bepaalde punten, ervoor te zorgen dat een nadere tekst zo tijdig wordt ingediend dat deze de normale procedure kan doorlopen. Wat mij betreft, betekent dit dat het amendement vandaag ingediend moet worden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Wij zullen er alles aan doen.

De **Voorzitter**: Dat lijkt mij ook in uw belang en zeker in dat van de Kamer.

Mevrouw **Dales**: Dat is wel helder.

De beraadslaging wordt geschorst.

Over de artikelen 16 en 17 wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Artikel 18 is bij nota van wijziging vervallen. Misschien kan de staatssecretaris dit nummer reserveren. Je weet maar nooit!

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb het al in mijn zak gestoken.

Over de artikelen 19 en 20 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 21, waarop is voorgesteld een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 22, V, herdruk).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Krachtens de IOAW wordt de gemeente niet gehouden of zelfs niet aangespoord volgens de toelichting om, indien de uitkering krachtens de IOAW beneden de normale bijstandsuitkering of in bijzondere gevallen beneden de noodzakelijke kosten van bestaan ligt, de cliënt er dan automatisch op te attenderen dat het gepast zou zijn tegelijkertijd een aanvraag ABW in te dienen. Ik dacht dat ik daar gelijk in had, gegeven de niet overal tot in de puntjes geregelde uitvoeringspraktijk. Hoe oordeelt de staatssecretaris over mijn suggestie dat de gemeente bij de aanvraag

Dales

IOAW toeziet op de afstemming met de ABW? Ik zou hierover een amendement moeten indienen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Iemand die naast de uitkeringen die hij heeft op grond van welke regeling dan ook, ook voldoet aan de eisen voor een aanspraak in het kader van de Bijstandswet – dit kan gebeuren op grond van bijzondere draagkrachtcriteria – kan altijd een beroep doen op de Bijstandswet. In de andere wetten hebben wij daaromtrent geen voorschrift gegeven. Ik denk dat dit van zelf op een goede manier geregeld zal worden, zonder daarvoor in de IOAW expliciete bepalingen op te nemen.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik kan mij dat voorstellen. Ik heb dat ook wat tentatief benaderd. Ik begrijp niettemin uit het antwoord van de staatssecretaris dat hij het met mij een juiste gang van zaken zou vinden als de gemeenten bij zo'n aanvraag de afstemming met de ABW in het oog houden en daarin ook actief zijn.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Wij kunnen in orize voorlichting in die zin best actief zijn.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Ik ben blij met die toezegging.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 22, waarop is voorgesteld een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 12).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijn amendement strekt ertoe om te voorkomen dat bij terugvordering niet alleen sprake kan zijn van een gehele uitkering, maar dat er in veel gevallen ook sprake is van een gedeeltelijke uitkering. Vandaar dat ik voorstel, in lid 1 de formulering 'De uitkering wordt geheel of gedeeltelijk teruggevorderd indien: ' te gebruiken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Wij hebben in deze Kamer net een hele discussie gevoerd over het verhaalsrecht en de verhaalsverplichtingen in het kader van de Algemene Bijstandswet. Er is toen een regeling getroffen, zoals nu ook in de IOAW wordt voorgesteld. Het voorstel van mevrouw Dales wijkt daar van af. Op grond van die

overweging ontraad ik de aanvaarding van het amendement.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Daar wordt helemaal niet van afgeweken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik zal artikel 55 van het hoofdstuk IVa over de terugvordering en verhaal voorlezen: 'Kosten van bijstand worden door de gemeente teruggevorderd in de gevallen en naar de regels, aangegeven in deze paragraaf. Onder terugvordering in de zin van deze paragraaf wordt mede verstaan verrekening van gemaakte kosten van bijstand met nog te verstrekken bijstandsuitkeringen.'

Mevrouw **Dales** (PvdA): Enzovoort, enzovoort.

De heer **Linschoten** (VVD): Moet er in dit verband onder 'de uitkering' worden verstaan dat deel van de uitkering wat ten onrechte is uitbetaald?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is een juiste constatering.

De heer **Linschoten** (VVD): Het gaat dus niet om een sanctie.

Staatssecretaris **De Graaf**: Neen. Bovendien heeft de gemeente ook in individuele gevallen de mogelijkheid van toetsing. Die discussie is ook gevoerd in het kader van het verhaalsrecht.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 23 t/m 29 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Artikel 30 is gereserveerd. Wil iemand daarover het woord voeren?

Mevrouw **Dales** (PvdA): In dit voorstel is er één artikel gereserveerd en bij de NWW zijn er drie of vier artikelen gereserveerd. Wat is nu het verschil tussen deze twee voorstellen? Zijn de voorzieningen voor IOW'ers minder in getal of kunnen die gemakkelijker in één artikel worden gezet?

De heer **Gerritse** (CDA): De NWW heeft drie keer zoveel artikelen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Wij veronderstellen dat het hier

iets eenvoudiger kan worden geregeld dan in het kader van de nieuwe werkloosheidswet. Daarom denken wij voldoende te hebben aan één artikel. Uiteindelijk is het van meer belang wat er in het artikel komt te staan.

Beraadslaging over het amendement-Dales (stuk nr. 20, III) tot invoeging van een nieuw hoofdstuk IV.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dit is het hart van ons amendement tot opnemering van de zelfstandigen in de wet.

De **Voorzitter**: Juist, en dat is reeds besproken.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 31 t/m 36 en de amendementen, voorzover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 37.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! In dit artikel worden de rijksconsulenten opgevoerd als toezichhouders. Tot dusver kom ik in alle wettelijke bepalingen over het rijksconsulentenschap de taken adviseren en voorlichten tegen. Woorden in wetten zijn, als het goed is, van betekenis. Ik zou dan ook gaarne willen weten wat de staatssecretaris heeft gedacht bij deze wijziging van de termen voorlichten en adviseren, tot dusverre de hoofdtermen, in 'toezicht houden'. Correspondeert dat met de indruk die al veelvuldig ontstaat dat het rijksconsulentenschap veel meer wordt gezien als een inspectie dan als een consulentschap?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Artikel 37 regelt het toezicht op de uitvoering. Dat toezicht berust bij de minister. Vervolgens staat er: 'Hij wordt hierin bijgestaan door de rijksconsulent.'. Dit is precies dezelfde formule als in het eerste lid van artikel 81b van de Algemene Bijstandswet. Ook daar staat: 'Hij wordt hierin bijgestaan door bijstandconsulenten.'. Daar staat het zelfs in het meervoud.

Dit betekent geenszins dat de rijksconsulenten ook geen andere taak hebben. Zij hebben ook advisering en voorlichting tot taak. Alleen, in dit artikel wordt het toezicht geregeld en de bijstand daarbij van de rijksconsulenten. Mevrouw Dales

De Graaf

hoeft echter niet bang te zijn dat ook de bredere taak van de rijksconsulenten in de toekomst niet gehandhaafd blijft.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik ben niet helemaal content met de beantwoording. Ik heb de tekst in de ABW ook gezien. Die gaat over de bijstandconsulenten en daarmee bestaat wel degelijk een behoorlijk verschil. Inmiddels zijn die overgegaan, dus die situatie is veranderd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat zijn rijksconsulenten geworden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Precies, maar de staatssecretaris verwijst nog naar de oude tekst. De wet die wij nu onderhanden hebben heeft echter de grootste verwantschap met de WWV, die nu vervalt. In die WWV wordt heel duidelijk gesproken over advies en voorlichting. Dat is niet voor niets gebeurd. Het is dan ook mogelijk dat het niet voor niets is weggelaten.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! De WWV bestaat straks niet meer, die is geïntegreerd in de nieuwe werkloosheidswet, zij het dat zij nog wel een tijd lang blijft functioneren. De uitvoering van die wet is niet in handen van de lagere overheid, maar van autonome bedrijfsverenigingen. Vandaar dat er geen reden is nu in de IOAW af te wijken van de Algemene Bijstandswet, omdat de IOAW meer kenmerken heeft van die wet dan van de nieuwe werkloosheidswet.

De blijkt uit de wijze van financiering, uit de wijze van uitvoering, namelijk bij de sociale diensten en niet bij de bedrijfsverenigingen en uit de feitelijke inhoud, behalve dan de vermogenstoets. U kunt naar mijn gevoel dus niet de stelling betrekken dat er in die zaak meer verwantschap is met de nieuwe werkloosheidswet.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dat doe ik niet. Ik betrek de stelling dat een belangrijk deel van de bescherming van de oudere werkloze werknemers onder de WWV nu in de IOAW komt. Bovendien betrek ik de stelling dat daar waar sprake is van rijksconsulentenschap, in alle afzonderlijke wetten daarover meer staat en dat met name de consulaire taak de advisering en de voorlichting worden benadrukt. Ik ben er ongelukkig mee dat dit hierin is weggelaten. Ik ben er

absoluut van overtuigd dat een zo duidelijke aanduiding van de verschuiving naar een inspectie in deze wet er zo maar niet doorheen mag glippen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Men moet artikel 37, lid 1, wel zien in samenhang met het tweede lid, waarin een verwijzing staat naar de Algemene Bijstandswet die van overeenkomstige toepassing wordt verklaard. Dat geldt ook voor de algemene maatregel van bestuur van 26 juni 1974, Staatsblad 521, die betrekking heeft op de bijstandconsulenten, nu niet meer zo geheten, en waarin die bredere taak die mevrouw Dales op het oog heeft, heel duidelijk is verwoord. Hier vindt een overeenkomstige toepassing plaats. Haar zorg is naar mijn gevoel dus niet terecht.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik heb eerder betoogd – u hebt daar toen mee ingestemd – dat de verhouding tussen het departement van Sociale Zaken en de gemeenten verre van optimaal is en dat daarin de taak en de wijze van optreden van de rijksconsulenten van eminente betekenis zijn. Ik heb toen ook verzocht modellen te ontwikkelen die de samenwerking tussen autonome gemeenten – de nadruk die de staatssecretaris legt op de autonomie van de bedrijfsverenigingen is altijd wat curieus – en de rijksoverheid zouden kunnen verbeteren. Ik mis nu wederom enige poging zijnerzijds om die verhouding te verbeteren en dat ook in de wet tot uitdrukking te brengen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Mevrouw Dales geeft zonder nadere toelichting even heel vlot aan dat de verhouding tussen Rijk en gemeenten verre van optimaal is. Ik ontken dat. Ik weet wel dat er af en toe verschillen van opvatting bestaan tussen gemeenten en het Rijk over een aantal maatregelen die we treffen, bij voorbeeld in het kader van de woningdelersregeling. Ik vind haar kwalificatie echter te ver gaan en ik wil die dan ook graag voor rekening van mevrouw Dales laten. Voor het overige verwijs ik naar wat ik eerder heb gezegd.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over het amendement-Dales c.s. (stuk nr. 29) tot invoering van een nieuw hoofdstuk IV A.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Het gaat om het voornemen van de regering, tot het verminderen van het aantal adviescolleges, waarmee wij het eens zijn. Die vermindering betekent echter geenszins een opheffing van het college ABW. Dus een algemeen voornemen tot vermindering zegt niets over het lot van een specifiek college.

Mevrouw Kraaijeveld heeft er reeds op gewezen dat hiervoor een wijziging van de bijstandswet is vereist. Deze is nog niet in zicht. Zelfs indien de Kamer – hetgeen blijken uitlatingen van verschillende leden geenszins zeker is – te eniger tijd instemt met de opheffing van het College Algemene Bijstandswet, is dat nog geen reden om deze taak, die – zoals de staatssecretaris zelf nadrukkelijk stelt – zo verwant is met de uitvoering van de Bijstandswet, vast in handen te geven van de SER. Wij gaan daarmee ook niet akkoord. Mijn amendement strekt ertoe om in de wet op te nemen, dat het landelijk adviescollege het College Algemene Bijstandswet zal zijn. Dit strookt ook met de plaatselijke advisering, zoals in deze wet voorzien, naar analogie van de colleges RWW.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb in mijn tweede termijn een aantal argumenten genoemd, op grond waarvan wij van oordeel zijn dat dit punt niet in de IOAW moet worden opgenomen. Ik erken dat het verminderen van het aantal adviescolleges in het voornemen van de regering ligt. Er zijn inmiddels adviesaanvragen verzonden om dit voornemen te vertalen in wettelijke voorschriften. Uiteraard zal pas, nadat wetswijziging al dan niet is gerealiseerd, verandering optreden. Dat erken ik. Gezien het voornemen van de regering leek het ons logisch om te handelen, zoals wij hebben voorgesteld. Op die gronden meen ik aanneming van het amendement te moeten ontraden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Waarom is de staatssecretaris zo makkelijk als het gaat om een aantal genoemde wijzigingen op andere punten? Maar waarom kan op dit punt niet dezelfde gedragslijn gevolgd worden? Als de staatssecretaris eventueel later gelijk krijgt, is het slechts een kwestie van een simpele wijziging om de nu voorgestelde toevoeging te schrappen. Als later blijkt, dat het wettelijk noodzakelijk anders moet, kan het op dat moment geregeld worden. De staatssecretaris is hierin zeer inconsistent.

De Graaf

Staatssecretaris **De Graaf**: Wat mevrouw Dales vraagt, is zeker mogelijk. Ik heb echter aangegeven, waarom de regering gemeend heeft dat niet te moeten doen: vanwege het stellige voornemen dat zij heeft. Uiteraard heeft zij daarbij de hoop, dat dit soort voornemens ook de steun vindt van het parlement. Uiteraard kan een dergelijke wijziging anders niet tot stand komen. Op die gronden en alleen daarom is ons voorstel gedaan. Ik blijf dus bij mijn opvatting.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Het is toch ongehoord dat de regering – die bovendien op scheiden staat – een voornemen maar vast inbakt in een wet, waarover in de komende week gestemd moet worden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is mij niet bekend, dat de regering op scheiden staat. Iets anders is, dat het kabinet op scheiden staat.

De **Voorzitter**: De staatsrechtelijke opmerking van de staatssecretaris is volkomen terecht.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dat is niet strijdig met mijn mening.

De **Voorzitter**: Mevrouw Dales kan toch niet de stelling poneren, dat de staatssecretaris als vertegenwoordiger van het kabinet, zijn bevoegdheden te buiten dreigt te gaan?

Mevrouw **Dales** (PvdA): Het gaat om voornemens, die op zijn best door een volgende regering kunnen worden uitgevoerd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Niet door de volgende regering.

De **Voorzitter**: Hier is sprake van een misverstand, dat niet uit te roeien is.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Ik heb er geen problemen mee om het woord 'kabinet' te gebruiken. Het illustreert ook, dat de kern van mijn opmerkingen niet geraakt wordt door dit kleine steekspel. Het gaat om een toekomstig voornemen, waarmee de Kamer nog moet instemmen. Ten principale is het niet zeker, maar ook feitelijk niet. Als de staatssecretaris dat een voldoende reden vindt om iets, wat volstrekt in de rede ligt, in het wetsontwerp achterwege te laten, dan vind ik dat ongehoord. Het gaat

thans niet om bevoegdheden. Het gaat om de vraag, of dit in redelijkheid en met fatsoen kan worden verdedigd.

De **Voorzitter**: Als u fatsoen in het geding brengt, raakt u mij. Dat is óók een categorie die gehandhaafd moet worden. Het gaat om een zuiver procedurele opmerking. Het ligt toch in de aard van wetgeving, dat zij op de toekomst is gericht? Wat u nu zegt, zou toch kunnen slaan op bij voorbeeld iedere gedelegeerde bevoegdheid en iedere invulling van de algemene maatregelen van bestuur, die uit deze wetgeving voortvloeien?

Mevrouw **Dales** (PvdA): Het gaat niet om een gedelegeerde bevoegdheid maar om wetgeving, waarover in de komende dagen gestemd zal moeten worden. Daarbij ligt het in de rede, dat zij wordt aangepast aan de situatie, zoals die nu is. Dat er sprake is van een bepaald voornemen van de regering, dat wij overigens in het algemeen nog onderschrijven óók, is een heel ander verhaal. Het gaat niet aan, de Kamer nu al te committeren met betrekking tot iets, ten aanzien waarvan de Kamer geacht wordt, het misschien later wel, als het voorstel er komt, te willen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb gezegd, Voorzitter.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 38 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 39, waarop zijn voorgesteld:
– een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 19);
– een gewijzigd amendement-Dales c.s. (stuk nr. 36).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Beide amendementen strekken ertoe, de rechtspositie van de gemeenten te verbeteren. Met amendement nr. 19 wordt de termijn, die hier is bedoeld, bekort met een half jaar, zulks wederom overeenkomstig hetgeen gebruikelijk is in de ABW. In amendement nr. 36 wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat B. en W. een wijziging niet hebben kunnen voorzien of uitvoeren.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Wat betreft het verkorten van de termijn van een jaar tot zes maanden heeft mevrouw

Dales gelijk dat de termijn van zes maanden overeenkomst met die in artikel 47a van de ABW. Een probleem is echter, dat die periode ook al gelet op het aantal gemeenten in de praktijk vaak te kort blijkt te zijn. De verantwoorde controle op de juistheid van de door gemeenten gedane uitgaven is dus gediend met een langere termijn. Het is niet uitgesloten dat wij op grond van die overweging tot een voorstel komen om die termijn ook in het kader van de ABW te verlengen tot een jaar.

Met betrekking tot het amendement nr. 36 denk ik dat dit wel een zeer gemakkelijke en toegankelijke vluchtweg opent voor de gemeenten die hun eigen gang willen gaan. Ik vraag mij af, hoe dit zich verhoudt tot de formule dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden. Alle regels worden gepubliceerd in het Staatsblad en in de Staatscourant. Veelal gaan daaraan uitvoerige discussies vooraf. Nieuwe regels zijn voor uitvoerders wel degelijk voorzienbaar en zij zullen hun prioriteiten daarop moeten richten. Wat is redelijkerwijze 'niet kunnen uitvoeren'? Zal vaak niet van doorslaggevend belang zijn hoe de organisatie en de uitvoering ter plaatse worden ingericht?

Het gaat mij te ver, de verplichtingen van het Rijk tot vergoeding van tegen de regels in gemaakte uitgaven daarvan ten principale afhankelijk te maken. Ik verwijs hierbij naar de gang van zaken met betrekking tot de woningdelersregeling en de procedures die in verband daarmee zijn gevoerd. Mochten de gemeenten zich om welke reden ook onrechtvaardig behandeld voelen, dan staat ingevolge artikel 41 de gebruikelijke beroepsgang open. Een verantwoorde uitgavenbeheersing en de zekerheid van de overheidsorganen ten opzichte van elkaar lijken mij beter gewaarborgd in het wetsvoorstel zonder het aanvaarden van dit amendement. Ik moet daarom de aanvaarding van dit amendement ontraden.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik laat het voorbeeld van de staatssecretaris maar even voor wat het is, te meer daar door gemeenten is aangekondigd een rechtsgang te zullen beginnen. Het is overigens zeker niet mijn bedoeling, het uitgangspunt te verzwakken dat ook de gemeenten de wet naar behoren dienen uit te voeren. Ik wijzig dan

Dales

ook niets aan de procedure. Als het echter tot een procedure komt, moet de rechter in de hand worden gegeven dat een dergelijke omstandigheid zich zou kunnen voordoen op grond waarvan de gemeente kan worden verontschuldigd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! In de beroepsprocedure is toetsing op dit punt heel goed mogelijk. Ik herhaal, dat het amendement te veel openingen biedt en ik ontraad derhalve het amendement.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Er zit helemaal geen opening in mijn amendement. Het lijkt wel alsof de staatssecretaris denkt dat wij voorstellen dat wanneer een gemeente maar even piept en kenbaar maakt niet tot uitvoering te kunnen overgaan, het dan ook niet hoeft. Mijn amendement beoogt een beter evenwicht aan te brengen in de rechtsgang.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik vind de beroepsprocedure, zoals die nu is geregeld, voldoende.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil ook nog even ingaan op het tweede onderdeel, waarbij zich hetzelfde voordoet. De staatssecretaris zegt, dat wellicht de termijn van een jaar in de ABW ook wordt gewijzigd in een termijn van een half jaar. Welnu, laat hij dan maar met een voorstel komen om de wetten gelijk te laten zijn. Als hij straks meent dat de termijn toch te lang is, kan hij de Kamer een wijzigingsvoorstel met betrekking tot beide wetten voorleggen. In het andere geval was er tenminste nog een voornemen, maar nu wordt vooruitgelopen op een voornemen dat er nog niet eens is. Als dat voornemen wordt uitgesproken, merken wij dat wel. Het kan nu echter geen argument zijn.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp, dat dat in de optiek van mevrouw Dales geen argument is. Ik deel echter haar opvatting niet. De huidige termijn van een half jaar, zoals die is geregeld in artikel 47a van de Algemene Bijstandswet, is naar mijn mening te kort. Daartoe heb ik verschillende argumenten genoemd. Op grond van die ervaring overwegen wij over te gaan tot aanpassing van de ABW op een gelegen moment. Onze benaderingswijze is volledig gemotiveerd en consistent. Ik blijf dus het amendement ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 40 t/m 54 en over artikel 55 en het daarop voorgestelde amendement wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Dan resteert nog artikel 15 waarop mevrouw Dales eventueel een nader wijzigingsvoorstel zal indienen. Wij kunnen dus nog niet de considerans aan de orde stellen. Voor het overige lijkt mij deze artikelsgewijze behandeling te zijn afgerond.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wij overwegen nog een amendement in te dienen op artikel 1, dat ertoe strekt ook vroeg-gehandicapten onder de IOAW te laten vallen als waren zij werknemers waarvan de werkloosheidsperiode is verstreken. Door een misverstand aan onze kant is dat amendement echter nog niet ingediend. Het amendement zou betrekking moeten hebben op het eerste lid waarin het gaat om de definitie van de kring van personen die onder de IOAW vallen. Zou dat amendement nog aan de orde kunnen komen voordat wij de considerans gaan behandelen? Ik leefde in de veronderstelling, dat mevrouw Beckers dat amendement reeds had ingediend. Vandaar deze omissie aan onze kant.

De **Voorzitter**: Indien het amendement heden nog tijdig wordt ingediend, zullen wij proberen om het alsnog te behandelen. Heeft de staatssecretaris hiertegen wellicht bezwaar?

Staatssecretaris **De Graaf**: Neen, mijnheer de Voorzitter.

De **Voorzitter**: Ik constateer, dat tevens de behandeling van artikel 1 nog zal worden voortgezet.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zie dat ik een fout heb gemaakt. Het betrof namelijk niet artikel 1, maar artikel 2. Het amendement wordt mij overigens zojuist overhandigd, zodat het zeker tijdig aanwezig zal zijn.

De **Voorzitter**: Mijn reactie wordt dan dienovereenkomstig gewijzigd.

Aan de orde is de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel

Nadere wijziging van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet en de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (nadere regeling in verband met verminderde gelegenheid tot het verkrijgen van arbeid) (19 256).

Over het begin van artikel 1 en de onderdelen A t/m D wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over de onderdelen E t/m G.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik krijg nog graag een verduidelijking over de verhouding tussen het 'opstapje' en de artikelen van de Wet arbeid gehandicapte werknemers. In het eerste stuk dat wij kregen ontbrak een verwijzing naar deze wet. Beoogt de staatssecretaris op deze wijze een loonkosten-subsidie aan de werkgevers te verstrekken? Is hij van oordeel dat een dergelijke loonkostensubsidie moet blijven bestaan wanneer op grond van de Wet arbeid gehandicapte werknemers een quotering zal worden ingevoerd? Ik meen mij te herinneren dat bij de behandeling van de Wet arbeid gehandicapte werknemers een dergelijke subsidiëring was afgewezen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! De situatie zoals die nu hier is geregeld met het opstapje, is inderdaad een vorm van loonsuppletie. Ik heb dit ook in mijn bijdrage aan het debat erkend. Het is hier een heel andere zaak als bij de WAGW, waarbij het gaat om de vraag: ja of nee een verplichte quotering, ja of nee een afwijking van rechsens geldende beloningen. Daarbij wordt niet met loonsubsidies gewerkt. Dat ligt ook niet in het voornemen. Dit is een geheel eigen zaak in het kader van de arbeidsongeschiktheidsverzekeringen ten einde het reïntegratieproces te bevorderen door het de werkgevers iets gemakkelijker te maken.

Ik zie op zichzelf dus geen strijdigheid met de verdediging van de WAGW die ik heb gegeven. Ik denk dat men beide zaken in hun onderlinge samenhang moet bezien. Ook dit is één van de mogelijkheden om de reïntegratie te bevorderen ter bescherming van de gehandicapten op de arbeidsmarkt. De WAGW luidt zoals zij inmiddels door de Tweede Kamer is aangenomen en volgende week ter discussie staat in de Eerste Kamer der Staten-Generaal.

Ter Veld

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Op zichzelf is natuurlijk ieder instrument ter bevordering van de reïntegratie in de WAO/AAW, ook zonder wijzigingen, welkom. Immers, hoe beter de integratie verloopt, hoe beter het is voor de betrokkenen. Nu staat in de toelichting op deze wijziging dat dit bijvoorbeeld de mogelijkheid biedt om, als een loonsuppletie wordt gegeven, de werkgever te ontslaan van zijn verplichting het rechtens geldend loon of het CAO-loon te betalen. Stel nu, dat in de WAGW na een periode van drie jaar een quoteringsontstaat, is dit opstapje dan bedoeld om die quoteringsmede te financieren?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Dat is zeker niet de bedoeling. Dat opstapje vervalt na die periode. De betrokkene blijft dan zonder dat opstapje gedeeltelijk arbeidsongeschikt. Hij heeft een betrekking. Als ik even uit mijn hoofd mag citeren, is hij dan ook iemand die in beginsel behoort tot de personenkring die de WAGW formuleert. In die zin telt zo'n persoon mee voor het eventueel verplicht te stellen quoteringspercentage. Als het niet gaat om een verplicht gestelde quoterings, kan het meewegen in de plannen die de bedrijfstakken of ondernemingen maken met betrekking tot de bescherming van de gehandicapten op de arbeidsmarkt. In die zin is hij dan een persoon die mag meetellen in het geheel, en terecht naar mijn gevoel.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): In die zin is het dus toch in feite, langs een omweg, een loonkostensubsidie aan de werkgever, opdat hij kan voldoen aan de normeringen van de WAGW.

Staatssecretaris **De Graaf**: Nee. Het is een tijdelijk opstapje. Verder is het – en dat hebt u zelf ook zo genoemd – een poging tot reïntegratie, die ook u welkom heet. Er zit geen verkeerde bedoeling bij, waarbij langs een omweg weet ik wat wordt gedaan wat wij in de WAGW niet hebben gedaan. Het effect van zo'n opstapje – en daar gaat het om – is een stukje loonsubsidie. Dat heb ik erkend.

De heer **Nijhuis** (VVD): Er zou wellicht een misverstand kunnen ontstaan. Bij de behandeling van de WAGW is door de PvdA-fractie niet voorgesteld, te komen tot een soort loonsuppletie. De heer Spieker heeft een ander voorstel gedaan ten aanzien van de bepaling waarbij je

naar rato het loon kon verlagen bij een lagere arbeidsprestatie. De heer Spieker heeft toen de garantie van een minimumloon voorgesteld. Dat is wat anders, want mevrouw Ter Veld suggereert toch in zekere zin dat wij nu een soortgelijk voorstel doen als wij toen hebben verworpen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voor een deel denk ik dat het voorstel dezelfde uitwerking heeft. De heer Spieker heeft destijds ervoor gepleit dat, wanneer dispensatie van het betalen van loon aan de werkgever werd verstrekt op grond van de Wet arbeid gehandicapte werknemers, vanuit de WAO/AAW een aanvulling zou worden gegeven om de werknemer de mogelijkheid te bieden ten minste het rechtens geldend loon of het CAO-loon te behouden. Als dit voor een deel dezelfde uitwerking heeft, is alles wat je kan bereiken om voor gedeeltelijk gehandicapte werknemers een goed reïntegratieproces te bewerkstelligen, meegenomen. Dit laat onverlet, dat ik van oordeel blijf dat verdiscontering mogelijk moet zijn. Dat was de staatssecretaris echter ook al duidelijk.

De heer **Nijhuis** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dit zou het volgende betekenen. Indien op grond van de WAGW het loon naar rato kan worden verlaagd, moet dit zijn naar rato min het deel dat nu in het opstapje is geregeld. Dan heeft mevrouw Ter Veld wel gelijk.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dat kan ook.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het hoeft niet, maar het kan wel.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen II en III en de beweegreden wordt geen beraadslaging gevoerd.

Aan de orde is de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Algemene Bijstandswet met betrekking tot de gelijke behandeling van mannen en vrouwen en gelijkstelling van niet-gehuwde personen met gehuwden (19 259)**.

Over het begin van artikel I en onderdeel A wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel B, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Willems (stuk nr. 11);
- drie gewijzigde amendementen-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 13, I t/m III);
- een amendement-Schutte (stuk nr. 12).

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Dit betreft dezelfde zaken als wij zojuist bij de IOAW hebben besproken, namelijk een gelijke behandeling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden. Ik verwijs naar die behandeling.

De **Voorzitter**: Wij hebben dat dus al besproken. De staatssecretaris zal daar niet nader op willen antwoorden.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou toch over onderdeel A nog iets willen zeggen.

De **Voorzitter**: Dan stel ik alle onderdelen van artikel I aan de orde.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag een toelichting van de staatssecretaris op de toepassing van artikel 5. Hij kan zich misschien herinneren, dat wij in de schriftelijke behandeling hebben gewezen op de situatie van buitenlanders, in Nederland verblijvend, die worden opgeroepen voor militaire dienst en die dientengevolge in niet geringe problemen komen. Dat is pas gebeurd in de tweede ronde van de schriftelijke behandeling. Daarom wil ik het nu weer aan de orde stellen.

Er staat dat de gezinsbijstand de echtelieden gelijkelijk toekomt en dat op verzoek van de echtelieden of één van hen, de bijstand aan ieder voor de helft wordt uitgekeerd. Wij hebben toen de volgende stelling naar voren gebracht. Als het in twee delen van 50% wordt gedeeld en als één der betrokkenen voor de militaire dienst in het buitenland wordt opgeroepen, is de consequentie dat de overblijvende partner ten minste de uitkering van 50% kan behouden. Daarop heeft de staatssecretaris of de regering geschreven, dat dit niet gebeurde en dat dit niet kon. Ik wil daarop toch wel een nadere toelichting.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Dat kan inderdaad niet, omdat de betrokken persoon die recht op de

De Graaf

uitkering had vanwege militaire verplichtingen naar het buitenland is teruggegaan. Daarmee vervalt de titel voor een bijstandsuitkering. Die titel vervalt in het kader van dit vierde lid van artikel 5 ook voor de andere helft van dat echtpaar. De rechtstitel voor het verlenen van de bijstand is vervallen.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik meen dat op basis van deze tekst van dit artikel betwistbaar is wat de staatssecretaris zegt. Hij spreekt over de betrokken persoon. In dit artikel wordt al in de eerste zin gesproken van de gezinsbijstand die de echtelieden gelijkelijk toekomt. Daardoor is er geen sprake van één persoon. Er is wel een situatie in de gezinsbijstand waarbij de aanvraag voor twee mensen van toepassing is. Het gaat er nu om dat één der echtelieden voor een tijdje naar een land buiten Nederland vertrekt. Dan blijft er iemand in Nederland over. Dat betekent ook in concreto dat er iemand volstrekt zonder inkomen komt te zitten.

Ik vind het sowieso al onjuist dat wij daar niet meer oog voor hebben. Maar aan de hand van deze tekst heeft de partner die achterblijft minimaal recht op 50%. Er kan in de oorspronkelijke toetredingssituatie een wijziging zijn gekomen, maar voor de achterblijvende echtgenoot gaat dat niet op.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb de wijze waarop dit geregeld is als volgt begrepen. Graag verneem ik van de staatssecretaris of ik het juist heb begrepen. De bepaling dat de gezinsbijstand beide echtelieden gelijkelijk toekomt, gaat in op het moment dat er sprake is van recht op gezinsbijstand. Dat is de voorwaarde die voorafgaat aan de vraag voor welke partner er een verdeling optreedt.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Ik voeg hieraan graag nog een vraag toe. Ik constateer met de heer Buurmeijer dat er voor de achterblijvende echtgenoot een probleem kan ontstaan. De vraag wordt dan of betrokkene een zelfstandige titel kan hebben op het punt van de aanvraag van bijstand op het moment dat die persoon hier misschien in armoede achterblijft. Of verwacht de staatssecretaris dat er voldoende inkomen vanuit het

buitenland, waar de partner de dienstplicht vervult, naar de betrokkene toekomt?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! De heer Linschoten heeft er terecht op gewezen dat van een splitsing van de uitkering alleen dan sprake kan zijn, als de gezinsbijstand is toegekend. Als gezinsbijstand niet toegekend wordt, niet meer toegekend is of wordt ingetrokken, valt er niets meer te splitsen. Daarom wordt in dit artikel ook niet geregeld wat de heer Buurmeijer heeft verondersteld.

Vervolgens kwam de vraag aan de orde of er een zelfstandige titel is voor een beroep op de bijstandswet voor de achterblijvende die dan zonder inkomsten komt te verkeren. Die titel is er niet. De oorzaak van het niet beschikken over dat inkomen is gelegen in het feit dat de desbetreffende persoon naar zijn vaderland moet terugkeren voor het vervullen van de dienstplicht. Dat is een zaak die buiten onze rechtsregels valt.

Het is een verplichting die in het land van herkomst moet worden ondergaan. Niet zo zeer de Nederlandse samenleving moet dat probleem oplossen, maar het land dat de betrokken persoon terugroept om de dienstplicht te vervullen. Ik meen dat dat de regel is. Die regel is ook gebaseerd op de jurisprudentie die tot nu toe op dit punt geldt met betrekking tot de bijstandswet. Daarmee ontken ik het probleem natuurlijk niet, maar het zijn de feiten.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! Ik ben al buitengewoon blij dat de staatssecretaris zijn betoog afsluit met te zeggen: ik ontken het probleem niet. Ik meen dus dat we het er overeens zijn dat er dan een oplossing voor dat probleem gezocht moet worden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is de vraag wie dat moet doen.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! De staatssecretaris stelt dat de nieuwe formulering van artikel 5 geen oplossing biedt. Ik deed een poging die te vinden. Maar ik laat dat even zitten.

Dan kom ik op de andere redenering van de staatssecretaris. Hij zegt dat er sprake was van gezinsbijstand. Het gezin kon niet in een eigen inkomen voorzien. Daardoor was er recht op bijstand. Er is dus geenszins een gewijzigde inkomenssituatie van het

gezin. De man wordt teruggeroepen voor militaire dienst. Tot nog toe werd er dan gezegd: het was een voorzienbare gebeurtenis, dus daarvoor had geld gereserveerd moeten worden.

Ik ben blij, dat dat niet wordt herhaald, want dat gaat niet op voor mensen op die leeftijd die daaraan voorafgaand al van een minimumuitkering hebben moeten leven. De achterblijvende echtgenote blijft dus eventueel met kinderen volstrekt legaal aanwezig. Dan kun je toch niet zeggen, dat dat niet ons probleem is, maar het probleem van de natie die die mensen oproept? Wij moeten hier een voorziening creëren. Als het niet op basis van deze formulering kan; dan is er geen andere keuze dan voor een afzonderlijk recht op bijstand.

De situatie is vergelijkbaar met die van mensen met gezinsbijstand die komen tot een scheiding. Daarbij kan sprake zijn van een verhaal, nadat bijstand is verleend. Waarom wordt in het genoemde geval ook niet gekozen voor het verlenen van bijstand, waarbij later geprobeerd kan worden het geld te verhalen? Ik voorspel dat er niets te verhalen is, maar de redenering is netter en juist dan die van de staatssecretaris.

De heer **Linschoten** (VVD): Voorzitter! Het verbaast mij een beetje dat deze problematiek bij dit artikel aan de orde komt. Op het moment dat een van beide partners het land verlaten heeft, bij voorbeeld voor het vervullen van militaire dienstplicht, is de regelgeving van dat land verantwoordelijk voor het verdwijnen van die persoon. De gezinsbijstand houdt op te bestaan, terwijl er iemand in Nederland achterblijft. Zo iemand kan toch een aanvraag tot bijstand doen? In dat individuele geval kan dan beoordeeld worden of op basis van het geldende recht sprake is van een recht op bijstand. Die problemen staan toch buiten de strekking van de hier aan de orde zijnde verdeling? Het probleem dat de heer Buurmeijer heeft aangesneden, behoeft zich dus niet voor te doen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Deze zaak wordt hier terecht aan de orde gesteld, omdat eerst duidelijk moet zijn dat op dit artikel geen beroep kan worden gedaan. Als de achterblijvende vrouw een echtgenoot heeft die elders verblijft en in haar onderhoud kan voorzien, dan is het redelijk dat zij van haar echtgenoot de middelen

Kraaijeveld-Wouters

krijgt verstrekt. In vele gevallen zullen die middelen onvoldoende zijn om hier te kunnen voortbestaan. De staatssecretaris wijst op de jurisprudentie. Kan die vrouw geen beroep op de ABW doen voor aanvullende bijstand? Ik denk daarbij bij voorbeeld aan de geldende vreemdelingencirculaire.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Deze wijziging biedt voor dit geval geen oplossing. Dat staat buiten kijf. Waarom kan de achterblijvende persoon, meestal de vrouw, geen aanspraak maken op bijstand? Omdat de onderhoudsplicht ligt bij de partner, die dienstplicht vervult in het land van herkomst. Er is geen titel om op basis van de huidige bijstandswet in dat geval aanvullende bijstand te verstrekken. Die plicht ligt opgesloten in de onderhoudsplicht van de man in kwestie. Men kan natuurlijk een aanvraag doen, maar op basis van de huidige jurisprudentie wordt dan geen bijstand verstrekt.

In de beantwoording van schriftelijke vragen heb ik er al op gewezen, dat over deze zaak nog een gesprek gaande is tussen ons departement en de ministeries van Justitie en Buitenlandse Zaken vanwege het probleem dat er kan zijn. Wij vinden echter niet, dat er een oplossing in de Algemene Bijstandswet moet worden gezocht. De oplossing moet met name daar worden gezocht waar de persoon zijn dienstplicht vervult. Ik geloof dat het juist is, alleen daarnaar te kijken. Dit heeft dus betrekking op de strekking van het vierde lid van artikel 5.

Het amendement van de heer Willems op stuk nr. 11 brengt een vorm van individualisering met zich die naar onze overtuiging niet past in de Algemene Bijstandswet. Wij hebben dan ook in die zin geen voorstellen gedaan. Vandaar dat ik de aanvaarding van dit amendement ontraad.

Hetzelfde geldt voor het amendement van de heer Schutte op stuk nr. 12. Daarin stelt hij voor, partners van gelijk geslacht niet onder de gelijkstelling te brengen. De motieven heb ik al eerder genoemd.

De Voorzitter: Ik denk dat de commissie zichzelf en mij erg inefficiënt zou vinden als wij dit onderdeel C nu niet verder zouden afhandelen. Als wij ons echter niet heel strak aan de eigen afspraken houden, gaat het vanavond misschien mis.

De beraadslaging wordt gesloten.

De vergadering wordt van 12.17 uur tot 13.00 uur geschorst.

De Voorzitter: Op verzoek van de heer Linschoten heropen ik de beraadslaging over onderdeel A van artikel 1.

De heer Linschoten (VVD): Naar aanleiding van de reactie van de staatssecretaris blijft er nog een probleem liggen bij onderdeel A. Wij hebben aan het eind van de ochtend sessie geconcludeerd dat dit onderdeel nog niet helemaal uitgediscussieerd was. Daarom kom ik er nu nog even op terug.

De staatssecretaris ging in zijn antwoord in op de situatie dat de zorgplicht die tussen gehuwden bestaat, zou vervallen, als de man in het buitenland militaire dienstplicht moet vervullen. De achterblijvende echtgenote in Nederland zou dan geen recht op bijstand hebben. Ik weet dat dit een inmiddels jaren splendend probleem is. Ik vraag mij af of de formulering die de staatssecretaris gekozen heeft, recht doet aan de systematiek van de bijstandswet. De zorgplicht tussen gehuwden is als zodanig geen onderdeel van de bijstandswet, maar vindt zijn vertaling in de middelen- en vermogenstoets, de partnertoets, die aan de orde is.

Kan de staatssecretaris nog een nadere opmerking maken over de situatie die zou ontstaan, indien er uitsluitend een beoordeling plaatsvindt van de positie van degene die achterblijft? Daarbij komt uiteraard niet de vraag aan de orde of er per definitie recht op bijstand bestaat. Kan er echter gegeven de voorwaarden in de Algemene Bijstandswet, zoals partnertoets, middelentoets en vermogenstoets, op basis van de bestaande wettelijke criteria een individuele beoordeling plaatsvinden? Het gegeven dat een echtgenoot in het buitenland verblijft, kan derhalve weliswaar leiden tot de conclusie dat er geen recht op uitkering bestaat of dat er geen behoefte aan een uitkering bestaat, maar daar is niet per definitie sprake van. Ik wil hier graag duidelijkheid over hebben van de staatssecretaris. Anders wil ik zijn stellingname horen dat dit per definitie wel het geval zal zijn.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik denk niet dat ik duidelijker kan zijn dan ik voor de middagpauze ben geweest. De situatie is zoals ik toen heb geformuleerd. Het is niet zo dat de bijstands-

wet niets zegt over de onderhoudsplicht. Dit is wel degelijk het geval. Een en ander is namelijk geformuleerd in artikel 5 van de Algemene Bijstandswet. Er is op dit punt sprake van constante jurisprudentie. Het gaat om gevallen waarin de gezinsbijstand eindigt. Wij hadden het over een Turk die in Turkije zijn dienstplicht moest vervullen. Op basis van de onderhoudsplicht die er bestaat tussen echtelieden, is hij gehouden tot dat onderhoud. De bijstandswet is dus niet 'im Frage'. Natuurlijk is het altijd mogelijk om op basis van de bijstandswet zelf een procedure in dezen aan te gaan. Gezien het feit dat hierover kennelijk al een aantal uitspraken is gedaan door de Kroon, bestaat hier voldoende duidelijkheid over.

De heer Linschoten (VVD): Het zou best kunnen zijn dat ik uiteindelijk tot de conclusie kom, waartoe de staatssecretaris komt. Deze kan echter nooit gebaseerd zijn op de argumenten die nu naar voren worden gebracht. Als er sprake is van een gezin dat bijstand ontvangt, een gezin van twee mensen die gezamenlijk leven, waarin de zorgplicht aanwezig is, verandert er ten aanzien van de zorgplicht helemaal niets op het moment dat de partner waarop blijkbaar de zorgplicht rust, naar het buitenland vertrekt. Of is dit wel het geval?

Staatssecretaris De Graaf: Dan verandert er wel degelijk wat. Hij gaat toch in het buitenland zijn dienstplicht vervullen. Hij is ook niet in staat om zich bij voorbeeld beschikbaar te stellen voor de Nederlandse arbeidsmarkt om op die manier via arbeid in loondienst aan zijn normale verplichtingen te voldoen. Hij moet alleen voor de overheid van zijn eigen land dienstplicht vervullen. Hij heeft dus als dienstplichtige tegenover zijn eigen regering, net als een dienstplichtige in Nederland, rechten vanwege de dienstplicht.

Daar vloeit dan ook de onderhoudsplicht voor de eigen echtgenote uit voort. Ik wijs op de jurisprudentie op dit punt. Daarover bestaat geen onduidelijkheid. Als men vindt dat er in die gevallen toch reden is om een beroep te doen op de bijstand, kan rechtens een beslissing daartoe worden afgedwongen. Mijn verwachting is echter, gezien de uitspraken tot nu toe, dat dat niet zal geschieden.

Het is op zichzelf toch ook logisch dat als een vreemde mogendheid zijn eigen onderdanen oproept om de dienstplicht te vervullen, niet de

De Graaf

Nederlandse samenleving in beginsel in de kosten van bestaan dient te voorzien, maar de regering van die vreemde mogendheid. Dat lijkt op zichzelf een heel logische en consistente wijze van handelen. Zo handelen wij in Nederland ook.

De heer **Linschoten** (VVD): Natuurlijk is dat consistent als het gaat om de betrokkene die de dienstplicht gaat vervullen in het buitenland. Hij kan uiteraard onder geen enkele voorwaarde recht ontlenen aan de Nederlandse Algemene Bijstandswet. Het gaat evenwel niet om die persoon, maar om iemand die legaal in Nederland verblijft, dus ingezetene is en in principe tot de personenkring van de Algemene Bijstandswet behoort. Daar moet een beoordeling plaatsvinden. Ik kan mij voorstellen dat men uiteindelijk uitkomt op de conclusie die de staatssecretaris zelf heeft getrokken, maar hoe je de zaak ook wendt of keert voor de achterblijvende echtgenote zal onder alle omstandigheden de individuele beoordeling van de situatie in Nederland moeten plaatsvinden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Die vindt ook plaats, maar die wordt afgewezen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De staatssecretaris heeft vanmorgen gemeld dat er overleg gaande is tussen Justitie, Binnenlandse Zaken en Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Strekt dat er ook toe, de buitenlandse mogendheid te bewegen om een zodanige wedde toe te kennen aan zo'n dienstplichtige dat hij daarvan zijn, in een ander land – zijnde Nederland – verblijvende echtgenote in voldoende mate kan onderhouden? Als dat zo is ben ik zeer benieuwd naar het resultaat daarvan. Naar aanleiding van ons gemelde resultaat zouden wij verder kunnen bekijken hoe dit probleem kan worden opgelost. De staatssecretaris heeft zelf gesteld dat er wel wezenlijk sprake is van een probleem.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De staatssecretaris maakt naar mijn gevoel een fout. Hij geeft overbloeemd aan hoe hij er in feite tegenaan kijkt, doordat in zijn laatste reactie een normatief element is gekomen. Hij zei dat het toch van de gekke is dat als iemand voor een buitenlandse mogendheid de dienstplicht vervult, wij ons verantwoordelijk voelen voor de repercussies daarvan. Ik vind dat hij

daar de fout ingaat. Het betreft mensen die hier legaal verblijven en aan wie gezinsbijstand was uitgekeerd.

Het is een typisch kenmerk van een multinationale samenleving zoals deze in Nederland is ontstaan, dat er mensen zijn die een andere nationaliteit hebben en die de verplichtingen met betrekking tot hun eigen nationaliteit niet kunnen ontlopen, omdat dat dan verregaande consequenties heeft voor hun verdere bestaan. Daar zou rekening mee moeten worden gehouden. Het gaat er niet om dat betrokkene nog bijstand krijgt, want hij vervult ergens anders zijn dienstplicht, maar er blijft wel een partner over. Ik vind dat de staatssecretaris de wetgeving niet overeind kan houden op basis van de zorgplicht die aanwezig was. Daarin ligt evenwel de grondslag voor continuering, zodat er voldoende inkomsten voor het bestaan aanwezig zijn voor de achterblijvende partner.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Wij vervallen nu in een herhaling van zetten. Het overleg dat gaande is met Justitie en Buitenlandse Zaken, zal inderdaad betrekking hebben op de vraag wie op een gegeven moment in die leemte moet voorzien. De heer Buurmeijer zegt dat ik niet bereid ben, de gevolgen van zo'n zaak te accepteren.

Een andere vraag is echter of die buitenlandse mogendheid niet in beginsel behoort te voorzien in een zodanige wedde en voorziening dat de betrokken dienstplichtige vreemdeling, die zijn dienstplicht in zijn vaderland vervult, aan zijn onderhoudsverplichtingen ten opzichte van zijn vrouw kan voldoen. Daar ligt naar mijn gevoel de eerste verantwoordelijkheid. Ik vind dat dat in beginsel zo moet blijven. De heer Linschoten zegt dat ik de Algemene Bijstandswet niet toepas. Ik adviseer hem dan namens een van deze mensen een procedure te voeren om dat uit te testen.

De **Voorzitter**: Ik denk niet dat dit een parlementair advies is.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dan trek ik het terug.

De heer **Linschoten** (VVD): Wij bespreken deze wet met de verantwoordelijke staatssecretaris. Dat is ook de reden dat wij de voor de uitvoering van die wet verantwoordelijke staatssecretaris deze vraag hebben voorgelegd.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Kan de staatssecretaris ook zeggen hoe lang dat overleg al gaande is? Ik meen dat ik dat al in verscheidene andere functies ben tegengekomen. Is dat niet al zes à zeven jaar, of nog meer?

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is net begonnen.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Is er dan niet eerder overleg geweest?

Staatssecretaris **De Graaf**: Kennelijk niet.

De **Voorzitter**: Dat was het overleg van Helsinki.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel II en de beweegredenen wordt geen beraadslaging gevoerd.

Aan de orde is de behandeling van is de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Verlening van toeslagen tot het relevante sociaal minimum aan uitkeringsgerechtigden op grond van de Werkloosheidswet, de Ziekte-wet, de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening militairen, die één of meer personen tot hun financiële last hebben (Toeslagenwet) (19257).**

Beraadslaging over artikel 1, waarop zijn voorgesteld:

- twee amendementen-Van Nieuwenhoven c.s. (stuk nr. 12, I en II);
- een amendement-Schutte (stuk nr. 31);
- twee gewijzigde amendementen-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 35, I en II).

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Mijn amendement op stuk nr. 12 behelst het vervallen van het derde en vierde lid van artikel 1. Daarmee willen wij bereiken dat de ongehuwd samenwonenden niet gelijk worden gesteld met gehuwden. Ik kan daaraan niets meer toevoegen na alles wat daarover al in twee termijnen van de mondelinge behandeling is gezegd. Misschien heeft de staatssecretaris nog meer argumenten waarom hij het niet met mij eens is. Dan hoor ik die graag.

Linschoten

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Een toelichting is voor mijn amendement niet noodzakelijk. Het gaat weer om de gelijke behandeling. Ik verwijs derhalve naar hetgeen daarover is gezegd bij de behandeling van de IOAW. Ik heb naar aanleiding van het zojuist door mevrouw Van Nieuwenhoven toegelichte amendement een vraag aan de staatssecretaris.

Wij hebben in deze Kamer bij de behandeling van de gelijke behandeling in het kader van de WVV een discussie gehad over de vraag in hoeverre het kostwinnersbeginsel, dat daarbij een rol speelde, al dan niet in strijd was met de derde richtlijn van de Europese Gemeenschappen. In het verlengde van die discussie wil ik de vraag, die ik in het debat zelf aan mevrouw Van Nieuwenhoven heb voorgelegd, aan de staatssecretaris voorleggen. In hoeverre kan het wijzigingsvoorstel van mevrouw Van Nieuwenhoven die toets aan de derde richtlijn doorstaan?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat die vragen zouden moeten worden beantwoord door de indieners van een amendement. Ik mag toch aannemen dat degenen die een amendement indienen, het op zijn minst toetsen aan de Europese richtlijnen ter zake. Mevrouw Van Nieuwenhoven zal die vraag dus moeten beantwoorden. Zij neemt de Europese richtlijnen niet alleen in dit, maar ook in andere opzichten zo serieus dat ik ervan uitga, dat ze het heeft getoetst en dat er geen problemen bestaan. Ik heb zelf die toetsing niet gedaan omdat het geen onderdeel van ons voorstel is. Als ik tijdens dit debat nog informatie op dit punt krijg, wil ik die wel doorgeven.

Mevrouw Van Nieuwenhoven heeft gelijk dat wij over het amendement op stuk nr. 12 al de nodige woordenwisselingen hebben gehad. Zij heeft niets toe te voegen. Ik heb eerlijk gezegd niets toe te voegen van mijn kant. Ik kan dus verwijzen naar de conclusie die ik eerder op dit punt heb getrokken.

Mijn reactie naar aanleiding van het amendement op stuk nr. 31 van de heer Schutte is dezelfde als die ik eerder heb gegeven op een soortgelijk voorstel bij andere wetten. Ook in die zin zou ik dat amendement willen ontraden.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik

geloof niet dat ik, ook niet daartoe uitgenodigd door de staatssecretaris, behoefte te herhalen wat ik de heer Linschoten op precies dezelfde vraag eerder heb geantwoord. Ter informatie van de staatssecretaris zeg ik nog dat ik juist in de schriftelijke beantwoording heb gevraagd het omgekeerde van mijn amendement, dus de stelling van de staatssecretaris, te toetsen aan de EG-richtlijn. Daarop heeft de staatssecretaris toen geantwoord dat het hem niet nodig leek omdat het naar zijn beste weten ermee in overeenstemming was. We draaien nu dus met drie personen in een kringetje rond, want we hebben hier alle drie kennelijk een verschillende mening over.

De **Voorzitter**: Ook daarvoor is dit soort debatten wel eens nuttig.

Staatssecretaris **De Graaf**: Alles ronddraaiend zijn wij het dus kennelijk wel eens geworden.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Niet eens, dat weet u heel goed. U en ik zijn het wel eens over de toetsing aan de EG-richtlijn en – dat zou te denken moeten geven – u en de heer Linschoten zijn het erover eens dat mijn amendement niet juist is.

De heer **Linschoten** (VVD): Wij zijn het oneens met de inhoud van het amendement, wat op zichzelf niets zegt over de juistheid.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Het is absoluut niet in strijd met de derde EG-richtlijn en daarvan is de staatssecretaris kennelijk ook overtuigd.

De heer **Linschoten** (VVD): Ik wil wel verduidelijken waarom ik die vraag heb gesteld. Het is naar mijn idee noodzakelijk, dat voor een dergelijk amendement een objectief gerechtvaardigde grond wordt aangevoerd. Daartoe uitgenodigd is mevrouw Van Nieuwenhoven daarin bij het algemene debat niet geslaagd en daarom wilde ik die vraag ook aan de staatssecretaris voorleggen. Ik begrijp dat hij de beantwoording uitdrukkelijk aan de indieners van het amendement overlaat.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over het amendement-Groenman (stuk nr. 27) tot invoeging van een nieuw artikel 2.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik verwijs naar de discussie die wij hier al uitvoerig hebben gehad, over een soortgelijk artikel in een ander wetsvoorstel. Ik heb gezegd dat het artikel niet ook in de Toeslagenwet behoefde te worden opgenomen, omdat het een grondwettelijke bepaling is. Ik verwijs naar de argumenten die ik eerder in het kader van de artikelsgewijze behandeling van de nieuwe werkloosheidswet heb aangevoerd. Daar is het uitvoerig aan de orde geweest.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 2, waarop zijn voorgesteld, drie amendementen-Van Nieuwenhoven c.s. (stukken nrs. 11,I, 16,II en 17,III), en over het gewijzigde amendement-Van Nieuwenhoven c.s. (stuk nr. 34) tot invoeging van een artikel 2a.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Ik begin mijn toelichting bij het laatste amendement. Dit amendement is een wijziging van het amendement op stuk nr. 13 betreffende de 'cohortenproblematiek'. Te uwer informatie zeg ik dat ik hedenmorgen het amendement, nadat men mij op een onnauwkeurigheid had gewezen, nogmaals heb moeten veranderen. Het amendement is daarom helaas nog niet rondgedeeld, maar dit zal nog gebeuren. In de eerste zin moet het woord 'ná', dus ná 1990, zijn 'vanaf', dus vanaf 1990.

De wijziging op mijn amendement van gisteren houdt in, dat ik overtuigd ben door de argumentatie van staatssecretaris Kappeyne in de tweede termijn gisteren. Er zat inderdaad een omissie in mijn amendement, waardoor een bepaalde categorie mensen tussen de 16 en de 19 jaar of beter, vanaf 15 tot en met 18 jaar, niet meer onder de Toeslagenwet zou kunnen vallen. Ik ben dit met haar eens. Daarom heb ik een gewijzigd amendement ingediend, opdat het strookt met het door de regering geformuleerde uitgangspunt van het beleidsplan emancipatie.

Amendement 17 is een samentrekking van de amendementen 11 en 16. Ik combineer in 17 de amendementen 11 en 16. Amendement 11 gaat over het volgende. Wij vinden dat de uitkering van één-oudergezinnen, die nu bij de minimumdagloonbescherming in de loondervingssfeer 100 procent van hun uitkering krijgen, – van het minimumdagloon – niet naar 90 procent gebracht moet

Van Nieuwenhoven

worden, zoals in de tekst van de wet gebeurt.

Amendement 16 houdt in, dat er geen twee-lokettensysteem moet komen voor alleenstaanden. Wij vinden dat de rechtsbescherming die in deze wet geboden wordt, ook moet gelden voor alleenstaanden die onder de 70 procent netto minimumloon terechtkomen. Deze mensen zouden voor een aanvulling op hun uitkering in de loondervingssfeer naar de bijstand moeten. Wij vinden een twee-lokettensystematiek voor één persoon niet de manier om deze stelselherziening afdoende op dat punt te regelen. Daarom zijn wij van mening dat voor deze categorie een uitzondering gemaakt moet worden in de wet, zodat alleenstaanden onder de 70 procent minimumloon in aanmerking kunnen komen voor een toeslag krachtens deze wet. Daarmee heb ik het amendement op stuk nr. 17 ook toegelicht.

De heer **Willems** (PSP): Ik wil beginnen met het amendement nr. 13, oftewel 34 oftewel een nog ongenummerd amendement. Ik vraag mij af, waarom de leeftijdsgrens bij 12 jaar is gelegd en niet bij 16 jaar.

Het is mij niet duidelijk of dit amendement al dan niet een arbeidsplicht inhoudt. Komt dit later nog aan de orde?

Wat het amendement nr. 17 betreft, is mij de verhouding tussen de amendementen 11, 16 en 17 niet duidelijk. Is nr. 17 ingediend ter vervanging van 11 en 16 of worden de drie amendementen gehandhaafd? In amendement nr. 17 zitten elementen van 11 en 16.

De **Voorzitter**: De toelichtster heeft dat zoëven meegedeeld.

De heer **Willems** (PSP): Het was voor mij niet helder. Zij zei, dat het ging om een vervanging van 11 en 16.

De **Voorzitter**: Er is sprake van een samentrekking. Wij moeten proberen hier stapje voor stapje uit te komen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Wat het amendement op stuk nr. 13 betreft, wijs ik erop, dat daarin staat: een kind, jonger dan 12 jaar. Als het kind 12 jaar wordt, telt het niet meer mee. Een deel van de basisschoolleeftijd heeft het nog niet achter de rug. Ik vraag mij af, waarom men heeft gekozen voor de formule 'jonger dan 12 jaar'.

Verder rijst de vraag, wat de indienster denkt te bereiken met dit amendement, mede gelet op de doelstellingen van het emancipatiebeleidplan. Is hier impliciet een sollicitatieplicht opgenomen? Voorzitter, zodra hier begonnen wordt met de leeftijd van achttien jaar, is er een grote categorie van jonge mensen die onder deze wet zal vallen, vrijstelling zal verkrijgen en dus alsnog een toeslag zal krijgen, bij voorbeeld omdat men één of meer kinderen tot twaalf jaar heeft te verzorgen. Voor grote groepen zal gelden, dat men alsnog een toeslag kan krijgen.

Welke groepen blijven er dan over? Voor zover wij het kunnen overzien, zou het hier uitsluitend gaan om de groep zonder kinderen. De gezinnen, die aanvankelijk nog geen kinderen hebben maar later wél in de kinderen komen, vallen weer voor jaren onder de wet omdat men dan alsnog een toeslag kan krijgen. Voor welke aantallen mensen zou dit emancipatiepunt ten slotte gelden?

Vervolgens wil ik iets zeggen over het amendement betreffende de eenoudergezinnen, waarvoor het niveau van 90% wordt vervangen door 100%. Mijnheer de Voorzitter! Van de indienster heb ik begrepen dat zij het niet gewenst acht dat hiervoor de Toeslagenwet wordt benut. Zij wil blijkbaar terug naar de minimumdagloonbepaling. Zij brengt naar ons idee in de Toeslagenwet een wat vreemd element in. Immers, de minimumdagloonbenadering wordt in de Toeslagenwet ingebracht. Ik verwijs hierbij naar de redenering, die het kabinet heeft geformuleerd om hier, gelet op de zorgplicht van de overheid, met behulp van algemene middelen tot een toeslag te komen. Hoe brengt de indienster dit in relatie met de redenering met betrekking tot de ABW, waarin voor deze categorie ook een 90%-uitkering wordt voorzien?

Ten slotte heb ik nog een vraag over de ongehuwde en de toeslag, die tijdens het algemene debat niet is beantwoord. Graag verneem ik van de indienster, of zij ook rekening heeft gehouden met de gehuwde of samenwonende partner die geen volledige baan heeft en hooguit een toeslag kan krijgen van 30% voor de partner. Het is mogelijk dat de desbetreffende persoon werkloos is in verband met een deeltijdbaan. Hoe zit dit nu waar het om de gehuwde gaat? Hier wordt een en ander alleen voor de ongehuwde geregeld.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De staatsse-

cretaris heeft al enkele opmerkingen gemaakt over artikel 2, het recht van een gehuwde op een toeslag. Nadat mevrouw Kraaijeveld hierover terecht vroeg, of dit zodanig uitwerkte dat de alleengaande buitenlander hieronder viel, werd dit door de staatssecretaris bevestigd. Ik nodig hem nu uit, nader aan te geven welke gronden hij heeft om, in termen van de minimumbehoefte-voorziening, een en ander toe te passen voor de alleengaande buitenlander. Waarom trekt hij hieruit geen consequenties voor de ABW? Ik roep in herinnering, dat het ook hier gaat om financiering met algemene middelen. Het gaat erom, dat een gehuwde een inkomensvoorziening wordt geboden op het minimumbehoefteniveau. Wat betreft het doel dat men wil bereiken, is er geen enkel onderscheid tussen de Toeslagenwet en de ABW.

De **Voorzitter**: Ik denk dat de gang van zaken het meest doorzichtig blijft als wij hier de klassieke procedure volgen. Mevrouw Van Nieuwenhoven kan op de tot haar gerichte opmerkingen reageren nadat de bewindslieden hebben geantwoord. Als ik het goed zie, zal staatssecretaris Kappeyne van de Coppello in verband met één amendement reageren; de andere amendementen worden door staatssecretaris De Graaf behandeld.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik wil reageren op de amendementen 11, 16 en 17. Het gaat hierbij om twee zaken. Allereerst het verlenen van een toeslag aan een éénoudergezin op grond van een 100%-norm. Ik sluit mij aan bij de overwegingen, die mevrouw Kraaijeveld heeft genoemd. In de Toeslagenwet heb ik op grond daarvan een heel bewuste keuze gemaakt voor de 90%-norm. Dat is de norm voor een éénoudergezin. Het gaat bij die toeslag om een aanvulling tot het relevante minimum.

Wij hebben heel bewust de alleenstaanden niet onder deze regeling gebracht. Wij hebben slechts een voorziening willen treffen voor mensen, die iemand anders moeten onderhouden. Mevrouw Van Nieuwenhoven heeft terecht geconstateerd, dat dit in een aantal gevallen kan betekenen dat men aangewezen is op een aanvulling in het kader van de ABW. Dit punt is overigens als uitvoerig behandeld in de schriftelijke en mondelinge gedachtenwisseling.

Mijnheer de Voorzitter! Het zal op grond van deze overwegingen duidelijk zijn dat ik aanneming van de

De Graaf

amendementen 11 en 16 en de samengevoegde amendementen op stuk nr. 17 moet ontraden.

De heer Buurmeijer heeft gevraagd waarom in het kader van de Toeslagenwet voor wat betreft de buitenlander wel wordt uitgegaan van de gezinssituatie, ook als dat gezin in het buitenland is. Op dit punt is er inderdaad een verschil tussen de Toeslagenwet en de ABW. De Toeslagenwet sluit voor een deel aan bij de vroegere problematiek van de minimumloongarantie in het kader van de werknemersverzekeringen.

In die zin is de Toeslagenwet daarvan een vertaling, ook al vindt financiering uit de algemene middelen plaats. De Toeslagenwet is echter niet in alle opzichten te vergelijken met de ABW. Ik heb overigens al in een eerder stadium een reactie gegeven op deze vraag van de heer Buurmeijer. Naar onze overtuiging is er geen aanleiding deze wijze van invulling voor een buitenlander ook van toepassing te laten verklaren op de Algemene Bijstandswet. Ik kan redeneringen die daarvoor pleiten wel begrijpen, maar wij trekken beleidsmatig een andere conclusie.

De **Voorzitter**: Hiermee is dit onderdeel van de bespreking naar mijn overtuiging afgerond.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**: Mijnheer de Voorzitter! Ik moet reageren op het ten tweede male te wijzigen amendement dat oorspronkelijk op stuk 13 en later op stuk 34 voorkwam. Het nieuwe nummer weten wij nog niet. Ik ben mevrouw Van Nieuwenhoven erkentelijk dat zij zo ruitelijk heeft toegegeven dat er bezwaren kleefden aan de oorspronkelijke tekst. Dat betrof met name het technische bezwaar dat ik gisteren tot uitdrukking bracht voor de situatie van de 15-, 16- en 17-jarigen. Dat bezwaar is nu weggenomen omdat mevrouw Van Nieuwenhoven het amendement pas in 1990 wil laten ingaan. Het is dus een soort van omgekeerde horizonbepaling. Dat betekent dat de bezwaren die de regering had tegen de oude tekst in hoofdzaak zijn vervallen.

In het amendement staat een beleidsvoornemen verwoord, dat ook een beleidsvoornemen van de regering is, zij het dat wij meenden dat een daartoe strekkende wetswijziging pas in 1990 van kracht kan worden. Wij laten het aan de Kamer ter beoordeling over of zij vindt dat

dit nu al moet gebeuren. Wij kunnen het amendement niet overnemen, omdat wij de indruk hebben dat er hier en daar twijfel of zelfs tegenzin is om het te aanvaarden.

Mijnheer de Voorzitter! Alvorens in te gaan op een aantal concrete vragen, wil ik een fout herstellen die ik gisteren heb gemaakt. Toen heb ik gezegd dat het voornemen om een uitzondering te maken voor echtgenoten met jonge kinderen tot 12 jaar al in de memorie van toelichting op de Toeslagenwet stond. Dat is in zoverre onjuist dat de leeftijd van 12 jaar daarin niet wordt vermeld. Wel wordt gesproken over jonge kinderen. In de UCV over het beleidsplan-emancipatie heb ik het begrip 'jong' nader gespecificeerd tot 12 jaar. In verband met de harmonisatie van wetgeving is dit als uitgangspunt genomen. In de tweeverdienerswetgeving, waarin sprake is van een bijzondere toeslag voor ouders met jonge kinderen, wordt ook de grens van 12 jaar gehanteerd. Ik weet niet of het gewenst is om de discussie over die wet weer op te rakelen, want dat heeft altijd iets delicaats. Daarom zou ik dat nu willen nalaten.

De **Voorzitter**: Ik ook!

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**: Ik voel mij gesterkt door uw opvatting.

Mijnheer de Voorzitter! De heer Willems vroeg of er een arbeidsplicht is. Dat is niet zo. Arbeidsplicht kennen wij alleen onder zeer bijzondere omstandigheden in oorlogstijd. Dan kennen wij bij voorbeeld de plicht tot aardhaling. Wellicht worden vrouwen daar mettertijd ook toe uitgenodigd. Er is wel een sollicitatieplicht. Men is verplicht zich beschikbaar te stellen voor de arbeidsmarkt. Wanneer dit artikel gaat gelden, krijgen achttienjarigen die gehuwd zijn of samenwonen geen toeslag, tenzij zij kinderen onder de 12 jaar hebben.

Indien een jonge vrouw en haar man of vriend samen een inkomen hebben dat ligt onder het bestaansminimum, zullen zij zich tot de bijstand moeten wenden. Daar zal dan moeten worden beoordeeld of er op den duur bijstand kan worden verleend wanneer men zich niet beschikbaar stelt voor de arbeidsmarkt. Ik denk dat die problematiek ongeveer volgens hetzelfde spoor zal lopen. Ik geef toe dat er dan een systeem met twee loketten is. De

prikkel is natuurlijk dat jonge vrouwen ervoor zorgen dat zij in hun eigen inkomen voorzien door middel van werk. Wanneer ze werkloos worden geldt voor hen hetzelfde individuele systeem als voor hun man of vriend met wie zij samenwonen.

Conclusie: als dit amendement wordt aangenomen zal het beleidsvoornemen van de regering wat sneller wettelijk worden vastgelegd dan zij beoogde. De regering laat dit gaarne aan de Kamer over.

De **Voorzitter**: Het nu opnieuw gewijzigde amendement zal een nummer dragen op het moment waarop het de leden en de regering bereikt.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! De heer Willems vroeg waarom niet gekeken is naar een leeftijd tot en met 16 jaar. Eigenlijk heeft staatssecretaris Kappeyne daarop al geantwoord. Wij hebben inderdaad aangesloten bij formuleringen die eerder gekozen zijn. Ons lijkt de formulering 'jonger dan 12 jaar' op dit moment ook voldoende.

Mevrouw Kraaijeveld vroeg waarom dan niet gekozen wordt voor de formulering 'de leeftijd tot en met de basisschool'. Ook daarvoor geldt dit argument, met één toevoeging. Als voor mevrouw Kraaijeveld het grootste bezwaar zit in de formulering 'jonger dan 12 jaar' en als zij die graag veranderd zou zien in bijvoorbeeld 'nog zittende op de basisschool' dan ben ik best bereid, daarover nog met haar te praten. Dan zouden wij daarover echter ook nog eens met de regering moeten praten. Ik meen echter dat met het oog op een nette manier van wetgeving, mede gezien de manier waarop wij tot nu toe hebben gewerkt, aansluiting moet worden gezocht bij de tweeverdienerswet, met inachtneming van de opmerking die mevrouw Kappeyne in dit verband maakte.

Met betrekking tot de opmerking van de heer Willems over de 'arbeidsplicht', zoals hij het noemde, kan ik met de staatssecretaris zeggen dat wij dit niet bedoelen. Hiermee kom ik weer bij een vraag van mevrouw Kraaijeveld, die het, overigens zeer juist, 'sollicitatieplicht' noemde. Iedereen in Nederland die in aanmerking wenst te komen voor een uitkering, heeft een sollicitatieplicht. Waarom zou dat voor mensen die onder deze wet vallen, anders zijn?

Van Nieuwenhoven

Ik kan dit niet inzien, waar wij nu juist deze uitzondering, de vrije keus voor kinderen, bij de ouders laten.

Dan heeft mevrouw Kraaijeveld gezegd dat toch vermoedelijk een heel grote categorie jongeren van 18 jaar daaronder zou vallen. Zij weet niet zeker dat het een grote categorie is (zij sprak over een vermoedelijk grote categorie); het kan ook een veel kleinere categorie zijn. In onze vooronderstelling – maar gelukkig ook in die van de regering, gezien de formulering in het beleidsplan – moet er wel degelijk meer gebeuren dan er nu aan de uitkeringskant zal gebeuren. Dit betekent dat de randvoorwaarde, waarbinnen mensen in hun eigen inkomen voorzien, op zichzelf natuurlijk alles te maken heeft met de manier waarop men hiermee omgaat.

Staatssecretaris Kappeyne heeft gezegd dat de regering niet gemeend heeft, dit nu al in de wetgeving te moeten vastleggen. Naar onze mening is het echter een stap voorwaarts, die nodig is om ook werkelijk dat perspectief meer in het beeld te krijgen dan anders wellicht het geval is. Het geldt dus ook voor opeenvolgende regeringen. Hieraan moet doorgewerkt worden, zodat het in 1990 kan ingaan. Gisteren is al gesproken over adviesaanvragen e.d. op dit punt. Wij hopen dat dit amendement in dit verband een stap voorwaarts kan zijn. Daarmee wordt alleszins voldaan aan het emancipatoire punt dat mevrouw Kraaijeveld formuleerde.

Ik kom dan aan amendement nr. 11. Eigenlijk kan ik het niet beter zeggen dan staatssecretaris De Graaf het zojuist zei in antwoord op een vraag van mijn collega Buurmeijer. Weliswaar is dit een toeslag uit de algemene middelen, maar omdat het wel degelijk samenhangt met een toeslag in verband met de periode van loonderving, willen wij het aspect van de loonderving voorrang geven boven de formulering van de minimumbehoefte uit de Algemene Bijstandswet.

Waar het hier naar onze mening heel duidelijk om loonderving gaat, ook al komt de toeslag uit de algemene middelen, dient het inkomen naar onze mening toch aangevuld te worden tot hetzelfde minimum, waarin nu ook de minimumdagloonbescherming voorziet. Tegen mevrouw Kraaijeveld moet ik zeggen dat dit alleszins consequent is met de manier waarop wij ons tijdens dit

debat tegenover de Toeslagenwet hebben opgesteld. Ik heb al in eerste termijn gezegd dat wij van mening zijn dat de hele toeslagenwet niet nodig is. Uit de schriftelijke behandeling was ons echter gebleken dat een meerderheid in deze Kamer voor de Toeslagenwet is en daarom vonden wij het, realistisch als wij zijn, nodig toch deze amendementen in te dienen, ten einde de wet zo goed mogelijk te maken.

Ik kan daarop dus geen ander antwoord geven dan dit. Wij proberen wat dat betreft toch een zo goed mogelijke wet te behandelen.

Over mijn amendement op stuk nr. 16 heeft mevrouw Kraaijeveld gezegd, dat een gehuwde die bij voorbeeld door het werken in deeltijd onder het minimum van 70% zal vallen, met twee loketten te maken krijgt. Dat is waar. In de schriftelijke behandeling hebben wij daarover ook met de regering gediscussieerd. De regering heeft ons voorstel niet willen overnemen. Wij vinden dat de alleenstaanden ook die rechtsbescherming moeten hebben. Daarom hebben wij een amendement ingediend.

Wij vinden de problematiek die mevrouw Kraaijeveld noemt, minder hard. Wij verwachten dat de samenleving maatschappelijk anders functioneert. In het geval dat men in deeltijd werkt en onder het relevante minimum komt, zal het naar onze mening vaker gaan om twee personen die in deeltijd werken of zal het deeltijdinkomen een aanvulling zijn op een bestaand inkomen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! De indienster van het amendement behandelt ongehuwden in een zelfde positie anders dan gehuwden, die beiden onder de 70% kunnen uitkomen.

Realiseert de indienster zich ook, dat zij voor de 100%-norm en de 70%-norm wel de terminologie aanvaardt dat het gaat om net relevante minimum voor die situatie en dat zij uitsluitend voor eenoudergezinnen daarop een uitzondering maakt?

Vervolgens heb ik nog een vraag voor de staatssecretaris of, als hij het niet weet, voor de indienster van het amendement. Het gaat dan om de toepassing van de wet na 1990, zoals voorzien in het amendement. Voor mij is relevant hoe groot dan het percentage gezinnen is, dat geen kinderen heeft. Vandaag kunnen wij

een percentage kinderloze gezinnen – gehuwden of samenwonenden die geen kinderen hebben – uit de statistieken halen. Wat is de verwachting voor de toekomst? Daarom gaat het in de jaren negentig. Voor de gezinnen zonder kinderen zal de toeslag niet gelden. Dan blijven over de gezinnen die wel kinderen hebben. Dan gaat het om een periode van twaalf jaar, tot het kind twaalf jaar is. Soms zullen er meer kinderen in een gezin zijn, zodat dit aantal jaren nog kan oplopen.

De heer **Willems** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb gevraagd om uiteen te zetten wat de onderlinge verhouding is tussen de drie amendementen van mevrouw Van Nieuwenhoven, op stuk nrs. 11, 16 en 17. Mij is niet helemaal duidelijk waarom alle drie de amendementen naast elkaar worden gehandhaafd.

Wat die twaalf jaar betreft zal men het mij niet euvel duiden dat ik een beroep op de tweeverdienerswetgeving niet zo erg overtuigend vindt.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**: Die is aangenomen.

De heer **Willems** (PSP): Ja, die is aangenomen, maar daarom is de discussie nog niet gesloten, naar ik hoop. Het geldt overigens voor veel dingen die hier aangenomen worden dat zij achteraf niet zo bijster gelukkig blijken uit te pakken.

Ik vind daarmee dus de grens van twaalf jaar onvoldoende gemotiveerd. Ik moet echter wel toegeven, dat in de rest van de wetgeving die twaalf jaar een bepaalde status krijgt. In die zin is het consequent om dat hier ook te doen.

En dan de termen 'arbeidsplicht' en 'sollicitatieplicht'. Het woord 'arbeidsplicht' kan dan niet juist zijn. Het woord 'sollicitatieplicht' is dat evenmin. Dat is ook niet wettelijk vastgelegd. Het gaat om het beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt. De één noemt dat sollicitatieplicht en de ander arbeidsplicht. Daarover moeten wij het nu niet hebben. Geen van beide staan in de wet zo omschreven.

Ik vroeg mij af of er met dit amendement voor de gehuwde partners vanzelfsprekend een sollicitatieplicht ontstaat door het gegeven dat men vanaf 1990 geen recht op de toeslag meer kan doen gelden. Dat was in feite mijn vraag. Ik zie niet in dat door het geen recht meer hebben op een toeslag, de sollicitatieplicht geldig moet worden.

Willems

Ik sluit mij in dit verband aan bij een opmerking van de staatssecretaris: men zal dan naar de bijstand toe moeten. Het is de vraag, of dat wel de beste oplossing is.

Wij hebben een alternatief voorgesteld. Ik verwijs naar ons amendement inzake een geïndividualiseerde bijstandsuitkering. Deze zou om te beginnen voor de ongehuwden en samenwonende partners in het leven moeten worden geroepen. Als er voor deze groep geen recht op bijstand wordt gecreëerd, zal zij er eerder op achteruit- dan op vooruitgaan. Er is dan wellicht een prikkel voor beschikbaarstelling op de arbeidsmarkt. Ik denk echter dat dit niet per se langs die weg moet gebeuren. Er is dan wel sprake van een grotere afhankelijkheid van het inkomen van de partner. Immers, men wordt naar de bijstand verwezen.

Het is dus de vraag of er bij dit artikel geen pendant hoort, waardoor de gehuwde partner een zelfstandig recht op een uitkering krijgt en niet meer afhankelijk is van de toets van het inkomen van de partner, die in de Algemene Bijstandswet is vastgelegd.

Ik wil vervolgens ingaan op de reactie van staatssecretaris De Graaf op de opmerking van de heer Buurmeijer over de positie van de 'alleengaande' buitenlanders. De staatssecretaris zei dat hij in deze Toeslagenwet een analogie met de minimumdagloonbescherming heeft trachten aan te brengen. Dat zou niet gelden voor de Algemene Bijstandswet. Dat is beleidsmatig natuurlijk aardig bedacht. Het probleem voor de alleengaande buitenlanders is echter exact hetzelfde. De alleengaande buitenlanders die via een Toeslagenwet een toeslag willen verkrijgen omdat hun vrouwen in het land van herkomst verblijven, kennen dezelfde financiële problematiek als de uitkeringsgerechtigde buitenlanders die hun vrouwen in het land van herkomst moeten onderhouden.

Daarom moet er beleidsmatig nu juist een parallel getrokken worden tussen de Toeslagenwet en de algemene bijstandsregeling voor de gehuwde buitenlanders van wie de partners elders wonen. Ik vind de analogie van de minimumdagloonbescherming zeer ver gezocht. Bovendien heeft de staatssecretaris die analogie al op alle mogelijke manieren met voeten getreden. De Toeslagenwet bevat namelijk niets meer van een loondervingsuitkering. Dat is bij die minimumdagloonbescherming in ieder geval wel het geval.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De onderlinge samenhang tussen de amendementen dan wel het ontbreken daarvan is mij wel helder. Eén onderdeel van het antwoord van mevrouw Van Nieuwenhoven is mij niet helder. Zij gaf terecht aan dat de opstelling van de PvdA ten aanzien van deze wet in het algemeen consequent was. De PvdA kiest voor handhaving van de bestaande minimumdagloonbepalingen. Zij kiest niet voor het toeslagensysteem. Ik mag toch niet aannemen dat het ingediende amendement, waarvan het nummer niet bekend is, de belichaming is van die gedachte?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp al de overwegingen en argumenten die van de zijde van mevrouw Van Nieuwenhoven en de heer Willems zijn aangevoerd om anders te handelen dan ik heb voorgesteld. Ik kan nu echter geen nieuwe argumenten bedenken in aanvulling op hetgeen ik al heb gezegd. Daarom wil ik volstaan met te verwijzen naar al hetgeen ik reeds heb gezegd. Wij zijn het op dit punt niet met elkaar eens geworden.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Kraaijeveld heeft in eerste termijn gevraagd of wij konden aangeven op hoeveel mensen in 1990 het amendement van mevrouw Van Nieuwenhoven van toepassing zou zijn. Ik heb daarop toen niet geantwoord, omdat ik geen begin van een inzicht had in cijfers. In tweede termijn stelde mevrouw Kraaijeveld een andere vraag, die veel wijder is. Zij vroeg hoe hoog het percentage zal zijn in de komende jaren van gezinnen zonder kinderen.

Als de tweede vraag beantwoord zou kunnen worden, zou er nog weinig uitsluitsel zijn over het antwoord op de eerste vraag. Het kan niet gezegd worden, voor hoeveel mensen het artikel geamendeerd door mevrouw Van Nieuwenhoven en aanvaard door de Kamer, van toepassing zal zijn. Wij kunnen wel ongeveer schatten hoeveel vrouwelijke 18-jarigen er in 1990 zullen zijn. Het blijft de vraag hoe het in het huwelijk treden van die groepen zich in de loop der jaren zal voltrekken. In 1990 zullen nog niet veel 18-jarigen getrouwd zijn. Nog minder 18-jarigen zullen in dat jaar kinderen hebben. Op die mensen in het artikel in zoverre van toepassing, dat zij niet voor een toeslag in aanmerking komen.

Naarmate de groep ouder wordt, is niet te voorspellen wie zal huwen. Misschien zullen velen wel gaan samenwonen. Dan nog blijft onzeker, hoevelen kinderen zullen krijgen. Bovendien zal die situatie ieder jaar veranderen. Zo'n schatting zal cohortsgewijze moeten plaatsvinden: voor de meisjes die in 1990 18 jaar worden, voor de meisjes die in 1991 18 jaar worden, etc. Specifieke schattingen over het kindertal en de termijn waarin de kinderen 12 jaar zullen zijn geworden, zijn vrij moeilijk te geven. Uitsluitsel is dus nu niet te geven en ik betwijfel of binnen een paar jaar wel schattingen kunnen worden gedaan. Ik ben bereid, dat te doen uitzoeken, maar ik geloof niet dat het mogelijk is alles op de datum van stemming op papier te hebben. Er zal altijd een groot deel onzekerheid zijn.

De heer Willems vindt de motiveering voor de grens van 12 jaar onvoldoende. Men kan natuurlijk in iedere wet een ander systeem hanteren. Juist de laatste tijd is het echter een gemeenschappelijk inzicht van de verschillende organen die de wetgever uitmaken, dat je moet proberen om in verschillende wetten zoveel mogelijk dezelfde techniek en systematiek toe te passen. Je moet niet zonder reden in de ene wet een heel andere leeftijd bezigen dan in de andere.

Er zijn verschillende graden van zelfstandigheid, ook in het civiele recht. Als ik het mij goed herinner, is bij de tweeverdienerswetgeving de leeftijd van 12 jaar gekozen, omdat aangenomen werd dat de zelfstandigheid en zelfredzaamheid van kinderen dan zover gevorderd is, dat zij niet onder alle omstandigheden toezicht van ouders of verzorgers behoeven. Ik denk dat het te ver gaat, die redenering toe te passen op kinderen tot aan zestien jaar.

Die kinderen hebben ook in het civiele recht al meer bevoegdheden. De partij van de heer Willems is er altijd voor, allerlei rechten aan steeds jongere mensen toe te kennen. Ik denk bij voorbeeld aan het kiesrecht. Ik denk dat de heer Willems de lijn van zijn partij niet helemaal volgt, als hij veronderstelt dat kinderen van zestien jaar nog niet zelfstandig genoeg zijn om zonder toezicht van de ouders in het gezin met elkaar bezig te zijn.

De heer **Willems** (PSP): Als die zelfstandigheid een feit zou zijn, hetgeen in de huidige wetgeving bepaald niet het geval is, dan ligt de

Kappeyne van de Coppello

situatie heel anders. Het gaat erom of de grens van 12 jaar gemotiveerd getrokken is of alleen budgettair bepaald is. De inhoudelijke motivering van 'jongeren zijn zelfstandig' is nog iets anders dan 'anders dienen nog steeds een belangrijke bijdrage te leveren aan de verzorging van andere kinderen'.

Staatssecretaris Kappeyne van de Coppello:

Mijnheer de Voorzitter! Ik dacht dat ik een vrij duidelijke argumentatie had gegeven. Ik heb niet gezegd dat de kinderen, bij voorbeeld in civielrechtelijke zin, zelfstandig zijn, maar ik heb gezegd dat er een steeds groeiende mate van zelfstandigheid en zelfredzaamheid is. Die wordt op de leeftijd van 12 jaar door de regering groot genoeg geacht – die discussie is al bij andere wetgeving gevoerd – om hen zonder ouderlijk toezicht te laten. Budgettaire overwegingen spelen hierbij helemaal geen rol. Dat had men kunnen afleiden uit mijn opmerking, dat wij helemaal geen schatting kunnen geven van degenen die onder deze bepaling zullen vallen. Die bewering slaat dus nergens op.

Er is inderdaad een sollicitatieplicht aanwezig, waarschijnlijk ook als de jonge vrouw die geen toeslag ingevolge de Toeslagenwet krijgt, een beroep moet doen op de bijstand. Dan zegt de heer Willems: ja, maar dan zou je eigenlijk een zelfstandig bijstandsrecht voor die vrouw moeten creëren. Ik denk dat dat zou vooruitlopen op de hele discussie die wij hebben over de vraag of bijstand kan worden geïndividualiseerd en, zo ja, wanneer. Als wij namelijk alleen voor deze groep een zelfstandig bijstandsrecht zouden creëren, dan rijst onmiddellijk de vraag: waarom dan ook niet voor anderen?

Ik begrijp dat de heer Willems dit graag wil, gezien zijn visie op de individualisering van de bijstand, die hij ook in de algemene beraadslaging uitvoerig heeft toegelicht. De regering gaat echter van een andere visie uit.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Voorzitter! De combinatie tussen de amendementen op de stukken nrs. 11, 16 en 17 was de heer Willems niet duidelijk. In eerste termijn van deze behandeling heb ik al gezegd, dat het amendement op stuk nr. 17 gewoon een combinatie is

van de amendementen op de stukken nrs. 11 en 16. Om een gescheiden stemming te krijgen over die twee onderdelen, is het nodig om die amendementen apart in te dienen. Daarvoor is dus alleen sprake van een procedurele aanleiding. Als ik hier hoor dat iedereen het eens is met het amendement op stuk nr. 17, dan ben ik graag bereid om de amendementen op de stukken nrs. 11 en 16 in te trekken. Dat is echter ook een procedurele kwestie.

De **Voorzitter**: Ik betwijfel overigens of uw stelling, dat je alleen zo een gescheiden stemming kunt krijgen, wel houdbaar is.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Daaraan is uitgebreid overleg voorafgegaan. Ik hoop dat u mij gelooft als ik dat zeg.

De **Voorzitter**: Mevrouw, ik heb geen enkele reden om wie dan ook niet te geloven tot het tegendeel blijkt.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Voorzitter! Ik heb nog een paar vragen. De overwegingen van waaruit mevrouw Kraaijeveld ten aanzien van het amendement op stuk nr. 16 beargumenteert dat voor gehuwde deeltijdwerkers die onder het voor hen relevante minimum vallen, toch een probleem kan ontstaan, geven mij aanleiding om u, mijnheer de Voorzitter, te vragen om de beraadslaging over dit artikel nog niet te sluiten. Ik krijg dan de gelegenheid om vanmiddag te bekijken of ik, wat dat betreft, kan voorzien in een betere oplossing. Op zichzelf ben ik namelijk wel overtuigd van de vraagstelling en, naar ik hoop, van de overtuiging van mevrouw Kraaijeveld.

De **Voorzitter**: De beraadslaging over artikel 2 moet dus op uw verzoek worden geschorst?

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Ja.

De staatssecretaris vond het niet nodig, nog eens een argumentatie te geven ter zake van mijn amendement op stuk nr. 11 over de eenoudergezinnen. De staatssecretaris zegt dat het veel met loonderving te maken heeft. Ik blijf toch van mening dat dit ook geldt voor eenoudergezinnen. Ik wil hem daarover toch nog een vraag stellen. Er is namelijk – dat maakt het ook duidelijk waarom ik vind dat dit

amendement nodig is – voor de mensen die nu een 100%-uitkering hebben in de Invoeringswet geen overgangsrecht geregeld.

Voor een heleboel andere categorieën die met de nieuwe situatie te maken krijgen – deze zou een verlaging kunnen inhouden – is wel steeds een overgangsrecht geregeld. Voor deze categorie is dat niet gebeurd. De regering heeft alleen maar beargumenteerd dat het een vroegere gelijkstelling met de AWW was en dat men toch van zins is de AWW te veranderen op dit punt of althans te kijken in hoeverre dit verandering zou behoeven. Daarop vooruitlopend denk ik dat het nodig is dat deze mensen wat dat betreft in hun inkomenspositie beschermd worden, totdat de discussie over de AWW, waarmee vroeger een combinatie bestond, gehouden wordt. De afgeleide van de minimumdagloonbescherming voor éénoudergezinnen was dus niet de bijstand, maar de AWW.

Ik kom op het cohorte-amendement, om het zo maar kortheidshalve aan te duiden. Ik vind het aardig van de staatssecretaris dat zij is ingegaan op de vraag van mevrouw Kraaijeveld naar de percentages. Ik moet eerlijk zeggen dat mij de relevantie van die vraag volstrekt ontgaat. Wij kunnen nu op wat voor manier dan ook niet oordelen over de vraag hoe de toestand dan zal zijn voor 18-jarige jongens en meisjes. Ik noem jongens en meisjes, omdat zij in dit geval samen onder de Toeslagenwet zouden vallen.

Ik kan daar net als de staatssecretaris absoluut geen oordeel over uitspreken. Ik denk wel dat de maatschappelijke ontwikkeling op dit punt alle aanleiding geeft om wat dat betreft, ook vanuit de wetgeving, een stap voorwaarts te maken en niet te blijven staan voor problemen die nu opgelost kunnen worden.

Mevrouw Kraaijeveld heeft gezegd dat sommige gezinnen met kinderen heel lang, namelijk 12 jaar, onder de Toeslagenwet zullen blijven vallen. Ik dacht dat ik wat dat betreft heel aardig spoorde met niet alleen het beleidsplan, maar zelfs met haar opmerkingen daarover. Zij heeft grote zorg over de vraag hoe het dan met kinderen moet en of ouders dan nog wel de vrije keuze hebben om wel of niet te gaan werken. Ik denk dat wij op dat punt een heel eind tot elkaar zijn gekomen.

Voorzitter! Ik moet nog een vraag van de heer Linschoten beantwoor-

Van Nieuwenhoven

den. Ik wil bij hem absoluut niet het misverstand laten rijzen dat onze bedoelingen met dit amendement ten opzichte van de Toeslagenwet niet volstrekt oprecht zijn. Die zijn wel volstrekt oprecht. Misschien dat dit hem geruststelt.

De heer **Linschoten** (VVD): Zelfs uw afwijzing van de Toeslagenwet en het kiezen voor minimumdagloonbepalingen kunnen een volstrekt oprechte keuze zijn. Het ging mij erom vast te stellen dat die achtergrond niet mede een overweging is geweest om te komen tot het op dit moment ongenummerde amendement. Ik begrijp echter dat dit het geval is. Dit betekent dat mijn zorg op dat punt is weggenomen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Daar mij gebleken is dat zowel de indienster als staatssecretaris Kappeyne van de Coppello de relevantie van mijn vraag is ontgaan, wil ik deze graag nog even toelichten. Het amendement ligt hier. Een en ander moet ingaan op 1 januari 1990. Als je bekijkt wie het ten slotte zal betreffen, dan zal het naar mijn oordeel maar een zeer minimaal deel van de bevolking aangaan. Vanaf 1990 tot 2010 worden wij over een lengte van 20 jaar allereerst geconfronteerd met degenen die geen kinderen hebben. Zij zullen dan geen toeslag meer krijgen. Dat zullen eerst de wat jongeren zijn die deels studiefinanciering hebben en deels op de arbeidsmarkt zitten. Als de arbeidsmarkt niet al te slecht is, zullen al diegenen een eigen inkomen hebben, gezien de maatschappelijke ontwikkeling dat men, zo lang er geen kinderen zijn, over het algemeen samen op de arbeidsmarkt is.

Op het moment dat er kinderen komen, komt er een periode van 12, 14, 16 jaar of misschien nog langer dat het gezin, de samenwonenden of de gehuwden wel voor de toeslag in aanmerking komen. Pas rond het jaar 2008 zullen er grotere aantallen gezinnen zijn die onder deze regeling vallen. Het gaat dus maar om enkele gezinnen die bijna altijd geen kinderen zullen hebben en die waarschijnlijk geen beroep zullen behoeven te doen op de regeling.

Is het nu van zo'n groot belang om dit voor die twee of drie Nederlanders te regelen – ik chargeer nu – in het licht van het emancipatiebeleid? Om

die reden heb ik gevraagd naar de aantallen die onder deze regeling, zoals die in 1990 ingaat, zouden vallen. Dat zijn degenen die dan geen recht meer hebben op een toeslag. Dit was de relevantie van mijn vraag naar de percentages die dan geen kinderen zouden hebben.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**: Mijnheer de Voorzitter! Het zou niet in mijn hoofd opgekomen zijn om een vraag van mevrouw Kraaijeveld als niet relevant te beschouwen. De vraag was zeer relevant. Ik heb alleen geantwoord dat ik daarover geen uitsluitsel kon geven. Ook na haar indringende beschouwing kan ik dat niet. Zij schat de aantallen zeer klein. Ik kan daar niet op zeggen of dat zo is. Dat zal de toekomst moeten leren. Ik begrijp dat, nu het in haar ogen om zo'n minimaal aantal gaat, vermoedelijk ook haar eventuele weerstand om het amendement van mevrouw Van Nieuwenhoven te steunen, dienovereenkomstig zal verminderen.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ook ik heb niet gezegd dat de vraag niet relevant was, ik heb gezegd dat de relevantie mij ontging. Dat betekent dat ik wat dat betreft niet goed kon zien waarin het uit moest monden. Het lokt mij wel uit tot een tegenvraag aan mevrouw Kraaijeveld. Hoe hoog moet dan het aantal zijn voordat zij vindt dat wij ertoe zouden moeten overgaan? Ik denk namelijk dat dat aantal eerder bij de 10.000 dan bij de 3 ligt.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat ons om een heel ander principe. Daarover hebben wij bij de behandeling van het beleidsplan emancipatie gediscussieerd. Mijn vraag naar aanleiding van het voorliggende amendement was – ook om mijn fractie goed te kunnen informeren en om te kijken of wij hier voor kunnen zijn of dat het principe voorrang moet worden gegeven – hoeveel mensen het betreft. Dit mede gezien in het licht – ik herinner mij uitspraken van minister De Koning daarover – dat het van zo groot belang zou zijn voor de emancipatie van vrouwen en mannen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Van Nieuwenhoven heeft van mij een reactie gevraagd over de een-oudernorm,

die 90% bedraagt, in het kader van de toeslagwetgeving. De toeslag beoogt in beginsel een aanvulling tot het relevante minimum. Twee volwassenen zonder kinderen hebben meer kosten dan één volwassene met één kind. U weet dat wij in het kader van de sociale minima in de Algemene Bijstandswet werken met 100 en 90%. Dat is de achtergrond van de invulling zoals wij die eraan hebben gegeven.

Ik heb de indruk dat er misschien een misverstand bestaat over de vraag of er al of niet een overgangsregeling is getroffen voor de lopende gevallen. De huidige alleenstaande ouders in het kader van de WW, de WWV en de AAW ondergaan geen inkomensachteruitgang, omdat voor hen wel een overgangsregeling is getroffen.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dat is op zichzelf juist, maar in de schriftelijke beantwoording staat ook dat, omdat het hier gaat om een afgeleide van de AWW, er een adviesaanvraag, met daaruit voortvloeiende nieuwe wetsvoorstellen, komt. Er wordt dan bij gezegd dat het er mede om begonnen is, het overgangsrecht voor deze categorie eventueel te beperken. Vandaar dat ik nog steeds vind dat er, vooruitlopend op die discussie, alle aanleiding is om te zeggen dat een ieder, tot die discussie is gevoerd, het recht op 100% moet houden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Die overgangsregeling is getroffen. Er vindt dus geen achteruitgang plaats. Het enige dat is gezegd, is dat de overgangsregeling die er is, mede bekeken zal moeten worden in de discussie met betrekking tot de positie van de herstructurering van de Algemene Weduwen- en Wezenwet. Daar kan alleen maar iets in veranderen – ook in het overgangsrecht – als dienovereenkomstige nieuwe voorstellen worden gedaan. Dan zal dat meegenomen moeten worden, maar tot zo lang verandert er niets.

De **Voorzitter**: Er is kennelijk contact geweest met het buitenland. De staatssecretaris heeft een nadere verklaring af te leggen over de derde richtlijn.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik zal maar geen definitie van dat buitenland geven. Ik ben inderdaad nog een

De Graaf

antwoord schuldig op een vraag van de heer Linschoten over de derde richtlijn van de Europese Gemeenschappen die betrekking heeft op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de sociale zekerheid. Niet valt in te zien op welke wijze het niet gelijk behandelen van ongehuwden leidt tot indirecte discriminatie van vrouwen. Daarom zijn wij van oordeel dat noch ons wetsvoorstel, noch het amendement van mevrouw Van Nieuwenhoven in strijd is met de derde Europese richtlijn over de sociale zekerheid.

De heer **Willems** (PSP): Voorzitter! Een vraag van mij is wel beantwoord door staatssecretaris Kappeyne, maar niet door mevrouw Nieuwenhoven. Daarom wil ik die nog even herhalen. Ontstaat er niet automatisch een individueel recht op bijstand voor de gehuwde partner?

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Op zich heeft de staatssecretaris gelijk in haar argumentatie. Laat ik, wat onze opstelling betreft, het volgende zeggen. Wij hebben het hier over de Toeslagenwet, met alle beperkingen van dien. Die zien wij even goed als de heer Willems. Het gaat er echter om een zo goed mogelijke wet te krijgen. De heer Willems heeft heel duidelijk van de heer Buurmeijer gehoord wat wij bij de Algemene Bijstandswet wel en niet hadden gewild. Op dit moment gaat het er ons om een zo goed mogelijke Toeslagenwet te krijgen.

De **Voorzitter**: En een zo goed mogelijke wet krijgen wij ook alleen als wij enig tempo kunnen handhaven, zonder aan iemands recht tekort te doen.

Ik constateer dat de behandeling van artikel 2 in deze fase niet is afgehandeld.

Ik deel mede, dat het mij geboden lijkt dat alle nakomende amendementen op het allerlaatst aan het begin van de avondpauze de griffier bereiken, anders lopen wij echt vast.

De heer **Willems** (PSP): Daarbij zijn wij enigszins afhankelijk van het departement.

De **Voorzitter**: Ik heb mij dan ook gericht tot allen die mij horen kunnen. Hier staat verder helemaal buiten wat uw relaties of die van enig ander lid met het departement zijn.

De beraadslaging wordt geschorst.

Over de artikelen 3 t/m 5 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 6, waarop zijn voorgesteld drie amendementen-Van Nieuwenhoven c.s. (stukken nrs. 14, 19 en 20).

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Al tijdens de algemene beraadslaging heb ik gezegd dat het amendement op stuk nr. 14 ertoe strekt een grote verruiming aan de vrijlatingsbepaling te geven, analoog aan de AOW. Over datzelfde punt hebben wij nog een amendement ingediend, waarbij wij pleiten voor het vrijlaten van 10% van het netto-minimumloon, met een maximum van 15% van het minimumloon. Dat sluit aan bij de nota van wijziging van de staatssecretarissen. Alleen is de vrijlatingsvoet daar 5% terwijl wij graag 10% hadden gehad. Daarmee willen wij aangeven – dat strookt ook weer met een eerdere argumentatie van onze kant – dat het ons ook om een loonderving gaat en niet alleen om de minimumbehoeften.

Uit het amendement op stuk nr. 19 wordt duidelijk dat wij liever de periode van twee jaar willen laten vervallen. Door een nota van wijziging is daaraan al in zekere mate tegemoet gekomen. De vrijlating tussen de verschillende wetten verloopt nu wat anders. Toch blijven wij van mening dat die vrijlating in de Toeslagenwet onbeperkt zou moeten zijn.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp dus goed dat het amendement op stuk nr. 14 hiermee vervallen is en als het ware vervangen door het nieuwe amendement op de nieuwe tekst van de nota van wijziging?

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Dat hebt u mij niet horen zeggen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Dan wil ik graag weten of u twee vrijlatingssystematieken via twee amendementen voorstelt.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Het is aardig dat mevrouw Kraaijeveld dat vraagt, want ik heb bij de mondelinge behandeling in de Kamer al gezegd dat het amendement op stuk nr. 14 bijna een tegemoetkoming aan het CDA is omdat het CDA in de schrifte-

lijke stukken is gekomen met een vrijlating tot de AOW. Vandaar dat wij hierover op zijn minst een uitspraak van de Kamer wilden hebben. Het is te mijner beoordeling, of ik het al of niet voor de stemming moet intrekken. Dat zal ik te zijner tijd laten weten.

De **Voorzitter**: Ik heb ook geen enkele moeite met de procedurele kant hiervan. Het ene amendement is kennelijk subsidiair aan het andere.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Daartoe uitgedaagd wil ik mevrouw Van Nieuwenhoven verwijzen naar onze bijdrage aan het debat, waarin wij hebben beargumenteerd waarom wij tot de nu in de nota van wijzigingen voorliggende vrijlatingsregeling zijn gekomen. Wij waren er namelijk door de berekeningen overtuigd van geraakt dat je met die vrijlatingsregeling tot de AOW bovenop de 70% – in de AOW is er een uitkeringsrecht van 50% – tot een zodanige vrijlating komt dat de vrijlating in het totaal veel te royaal is.

Wij hebben dus expliciet gekozen voor het door ons voorgelegde systeem en wij hebben onze eerste gedachte over vrijlating AOW laten vervallen. Als het amendement dus alleen is bedoeld om tegemoet te komen aan een oude gedachte van de CDA-fractie, dan zou de indienster alle hoop moeten laten varen, dat wij erin zouden stappen. Zij zou wat ons betreft dan het beste dat amendement kunnen intrekken.

De **Voorzitter**: Zullen we dat dan niet, aangezien de standpunten volstrekt helder zijn, tot de verrassingen van de stemmingen laten wachten?

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De argumentatie van mevrouw Kraaijeveld mag voor haar heel logisch klinken, maar om een goede behandeling van dit wetsvoorstel te hebben, heb ik het amendement ingediend voordat de mondelinge behandeling in de Kamer plaatsvond. Daarom zeg ik nogmaals dat ik het wel zal beoordelen tegen de tijd dat de stemmingen aan de orde zijn.

De **Voorzitter**: U wordt ook door mij niet aangevallen. We begrijpen elkaar allemaal wel.

De Graaf

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Graag wil ik een reactie geven op de drie amendementen op de stukken nrs. 14, 19 en 20. Deze drie amendementen gaan met de vrijstellingsregeling verder dan wij in de nota van wijzigingen uiteindelijk hebben voorgesteld. Wij zijn van oordeel dat wij op de maximaal mogelijke wijze tegemoet zijn gekomen, gezien de doelstelling van de vrijlating, aan de wensen van de Kamer. Dat is ook de reden dat ik deze drie amendementen meen te moeten ontraden. De argumenten ervoor zijn al eerder gegeven.

Mevrouw Van Nieuwenhoven zei op een gegeven moment nog wel de toeslagwetgeving als een loonderingsregeling te beschouwen. Ik wijs erop dat wij in de nieuwe systematiek hebben gekozen voor een loonderingsverzekering plus vangnet. De loonderving is 70% van het loon. Dat is de sociale verzekering, met premie betaald. Het vangnet is de toeslagenwet. Die wet geeft aan diegenen die met de aan het loon gerelateerde uitkering niet over voldoende middelen van bestaan beschikken, een aanvulling wanneer dat nodig is. In die zin heeft de toeslagwetgeving bepaald niet het karakter zoals mevrouw van Nieuwenhoven dat meende te moeten formuleren.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Bijna over de gehele linie kan de vrijlating die bij nota van wijzigingen wordt voorgesteld, voor de meeste groepen een achteruitgang zijn. Heeft de staatssecretaris overwogen ook op dat punt binnen de door hem gedachte termijnen, die overigens anders zijn dan de termijnen waaraan ik denk, met een overgangsrecht te komen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Het overgangsrecht heeft betrekking op een periode van drie jaar. Ik ben op deze categorie uitvoerig ingegaan in mijn reactie in tweede termijn bij de algemene beraadslaging over de wetsvoorstellen.

De **Voorzitter**: Ik wil nog even iets zeggen over de procedure. De griffier herinnert mij er terecht aan, dat intrekking van een amendement na de behandeling ervan maar voor de stemming erover, mogelijk is maar hiervoor is toestemming nodig van de Kamer. Ik heb overigens nog niet

meegemaakt, dat deze toestemming werd geweigerd.

Wij hebben te maken met een nogal ongewone behandeling van een aantal verstrekkende wetsvoorstellen. Wij behandelen deze met een heel hoog tempo. In het algemeen verdient het aanbeveling om de procedure zo simpel mogelijk te houden. Dat ontleemt echter niet het recht aan enig lid om subsidiaire amendementen in te dienen.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): De voorstellen zijn ook nogal ongewoon, Voorzitter!

De **Voorzitter**: Deze opmerking hangt in genen dele samen met wat ik zoeven zei. Uw opmerking slaat namelijk op de inhoud.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Deze opmerking komt geheel voor mijn rekening.

De **Voorzitter**: Mijn opmerking sloeg uiteraard op de procedure.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Natuurlijk, dat begrijp ik.

De **Voorzitter**: Met de inhoud mag ik mij terecht niet bemoeien.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 7 en de daarop voorgestelde amendementen wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 8.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Heeft de staatssecretaris overwogen een termijn op te nemen in artikel 8? In de toelichting bij dit artikel wordt geformuleerd dat van dag tot dag gekeken wordt naar de situatie. Dit lijkt ons nog steeds, ook al is hierover reeds eerder gediscussieerd, een onzorgvuldigheid in de wet. Graag zou ik van de staatssecretaris horen of hij, nadat hij de argumentatie – ook van de kant van de uitvoeringsorganisaties – heeft gehoord, zou willen overwegen een termijn op te nemen in artikel 8.

Staatssecretaris **De Graaf**: Over deze zaak is advies gevraagd aan de Sociale Verzekeringsraad. Het gaat inderdaad om een toetsing per dag, maar aan de hand van ontwikkelingen over een langere periode, die dan vervolgens vertaald wordt in een dagtoetsing. De Sociale Verzekerings-

raad moet hierover nog advies uitbrengen. Dit artikel zal dus in die zin een bepaalde invulling krijgen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 9.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Ik wil de staatssecretaris nogmaals vragen, gehoord zijn argumentatie in tweede termijn bij beantwoording aan de Kamer, waarom in de Toeslagenwet niet de formulering in de NWW op het punt van de vakantietoeslag wordt overgenomen, zodat gescheiden berekening voor één persoon bij de uitkeringsorganisatie wordt voorkomen. Wij zouden liever willen dat de uitkeringsorganisatie wat dat betreft met dezelfde omschrijving van minimumloon plus vakantietoeslag te maken had.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dit voorschrift met betrekking tot de vakantie-uitkering slaat op alle wetten. Hier is het uniform geregeld voor de Ziektewet, de NWW en de WAO.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik zou dit dan toch nader willen bekijken. Naar mijn mening is de formulering in de NWW anders dan die in artikel 9 in de Toeslagenwet. In de NWW is het impliciet de vakantietoeslag en in deze Toeslagenwet is het expliciet. Vandaar die moeilijke rekencombinaties, die door de uitvoeringsorganisaties moeten worden gemaakt. Het is puur een handreiking om het allemaal wat eenvoudiger te maken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik ben hierop al uitvoerig ingegaan. De opmerkingen van mevrouw Van Nieuwenhoven hebben geleid tot een kleine aanpassing in de nota van wijziging. De fout, die is geconstateerd, is hiermee hersteld.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik heb gisteravond de tekst van de nota van wijziging nog eens nagekeken. Naar mijn oprechte overtuiging is het nog niet in orde.

Staatssecretaris **De Graaf**: Naar onze oprechte overtuiging is het wel in orde.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik zal mij in de avondpauze verstaan met iemand, die mij oprecht kan overtuigen.

Voorzitter

De **Voorzitter**: Dat betekent dat de mogelijkheid om een en ander ter amendering voor te dragen dan niet meer bestaat, tenzij de commissie anders besluit. Ik heb immers onweersproken voorgesteld dat amendementen aan het begin van de avondpauze bij de griffie moeten zijn ingeleverd.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik had begrepen dat u doelde op het moment, waarop wij van de avondpauze terug zouden komen.

De **Voorzitter**: Als u aan het begin van de avondpauze wilt terugkomen, kan ik u dat niet beletten, maar zó heb ik het niet gezegd.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik heb u verkeerd begrepen toen u het eerder formuleerde. Ik dacht dat wij tegen het einde van de avondpauze alle amendementen, die wij nog zouden willen indienen, ingediend moesten hebben, dus bij het begin van de avondvergadering.

De **Voorzitter**: Laten wij ons niet in semantiek verliezen. Ik denk dat de totale organisatie, de commissie, de bewindslieden, de ambtenaren van het departement en die van de Kamer, eenvoudig geen kans meer zien om zaken te formuleren, in het vat te gieten, te nummeren, voor behandeling gereed te maken in de laatste uren van deze vergadering als zij niet bij het begin van de avondpauze kunnen beschikken over de amendementen.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Ik ben het met u eens dat dat alleszins gewenst zou zijn. Wij zullen daar ook naar streven maar vragen u om een kleine ontsnappingsclausule, die wellicht voor een ingewikkelde problematiek nodig is omdat er overleg moet worden gevoerd, óók met de ambtelijke staf van de staatssecretaris. Zo'n amendement zou tegen het einde van de avond moeten kunnen worden ingediend.

De **Voorzitter**: Dat weerspreek ik niet maar ik kan het ook niet helpen dat er altijd situaties zijn waarin de wal het schip keert. Ik kan niet verder gaan dan ik al ben gegaan. Wij doen ons best. Ik herhaal dat het ook mogelijk is dat de commissie mij anders adviseert.

De heer **Willems** (PSP): Voorzitter, ik behoud mij nu met nadruk het recht voor om ook na vandaag nog amendementen in te dienen ten aanzien van onderwerpen, die nu aan de orde zijn geweest. Ik voer daarover nog overleg. Ik geloof niet, dat iemand mij kan verbieden om nog amendementen, die ter zake zijn, voor te bereiden. Daar heb ik vannacht geen tijd meer voor gehad.

De **Voorzitter**: Daar zal dan toestemming van de Kamer voor nodig zijn.

De heer **Willems** (PSP): Ik snap niet waar die toestemming voor nodig is. Ik kan toch tot aan de stemmingen amendementen indienen?

De **Voorzitter**: Bij nader inzien meen ik dat u in formele zin gelijk hebt. In materiële zin kan het niet zo zijn dat door een dergelijke ontwikkeling de orde wordt beïnvloed en verder tijdsbeslag plaatsvindt.

De heer **Willems** (PSP): Ik heb er niet voor gepleit om zo snel na deze behandeling de stemmingen op de agenda te plaatsen. Ik houd vast aan het recht, dat ik als kamerlid heb om nog op het laatste moment noodzakelijke amendementen in te dienen.

De **Voorzitter**: Ik vorm in dit verband niet de laatste instantie; dat is de Kamer. Ik vind dat wij nu verder geen tijd aan deze zaak moeten besteden. Wij begrijpen elkaars standpunt uitstekend. Wij wenden ons thans tot de overige artikelen.

De beraadslaging over artikel 9 wordt geschorst.

Beraadslaging over artikel 10, waarop is voorgesteld een amendement-Willems (stuk nr. 32).

De heer **Willems** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Dit amendement is analoog aan het amendement, dat ik met betrekking tot de NWW en de IOW heb ingediend. Ook hier stel ik een termijn van drie maanden voor, waarin de bedrijfsvereniging de tijd heeft om een beslissing te nemen. Ik wil hiermee voorkomen dat men eindeloos veel tijd neemt voor het vaststellen van het recht op een toeslag.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Dat er een analogie is tussen dit amendement en het

gestelde in de NWW en de IOW, is een zaak waarover wij al spraken. Ik verwijs naar die discussie en op basis daarvan geef ik de Kamer in overweging, dit amendement niet aan te nemen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 11 t/m 14, 14a en 15 t/m 18 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 19.

De heer **Willems** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Er staat iets in dit artikel wat mij nogal onduidelijk voorkomt. In de derde regel tref ik het volgende aan: (Stb. 1985, ...). Ik weet niet waarom dit zo is gedaan. Het is of de nieuwe IOAW of de oude interimwet en dan zou het nummer van het Staatsblad gewoon ingevuld moeten zijn.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Het wordt op basis van de Invoeringswet geregeld en het moet dus sluiten als een bus. Maar het lijkt inderdaad wat merkwaardig. Zullen wij '1986' invullen?

De heer **Willems** (PSP): Ik zou er 'gereserveerd' neerzetten.

De **Voorzitter**: Dan krijgen wij dus nog een nota van wijziging waarin de 5 in een 6 wordt veranderd.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Zou het niet beter zijn, die ruimte open te laten? Je weet maar nooit!

De **Voorzitter**: Met die wijsheid opereren wij niet.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Oh, dan heb ik het eindelijk begrepen.

De **Voorzitter**: U begrijpt wat het voorzitten betekent?

Mevrouw **Dales** (PvdA): En ook waarom u zo opereert.

De **Voorzitter**: Vanaf nu gaan wij elkaar op woorden vangen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 20 t/m 35 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 36, waarop is voorgesteld een amende-

Voorzitter

ment-Van Nieuwenhoven (stuk nr. 33).

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Dit punt is ook al aan de orde geweest tijdens de discussie over artikel 130 van de nieuwe werkloosheidswet. Wat in die discussie echter nog niet aan de orde is geweest, is het feit dat beroep voor betrokkene alleen mogelijk is als hij beschikt over een schriftelijke beslissing. Dat zou toch een reden moeten zijn om 'desgevraagd' te schrappen opdat voor betrokkene heel duidelijk zij dat hij of zij in beroep kan gaan op de schriftelijke beslissing. Anders gaat er weer tijd verloren.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Op grond van artikel 10, tweede lid, van de Toeslagenwet wordt van de vaststelling van het recht op toeslag schriftelijk kennis gegeven.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Dan is het woord 'desgevraagd' dus helemaal overbodig.

Staatssecretaris **De Graaf**: Nee, als je vervolgens een procedure wilt aanspannen, moet je op basis van dat stuk een voor beroep vatbare beslissing vragen. De schriftelijke kennisgeving van de zijde van de bedrijfsvereniging is dus niet automatisch voor beroep vatbaar.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Dan is uw aanvankelijke antwoord niet afdoende. Het gaat mij er juist om dat betrokkene beschikt over een voor beroep vatbare beslissing en dat hij daar niet speciaal om hoeft te vragen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik hoop dat mijn antwoord nu wel afdoende is. Dit is nu eenmaal de gebruikelijke procedure in het kader van de sociale verzekeringswetten.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): De staatssecretaris bedoelt, dat dit tot nu toe de gebruikelijke procedure is. Wij zijn echter nu bezig met een stelselherziening. Ik geef toe, dat collega Ter Veld dezelfde argumentatie in de discussie over artikel 130 van de NWW heeft gehanteerd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dit punt komt aan de orde in de door mij toegezegde studie. Ik heb hier verder

niets aan toe te voegen, want ik vind dat wij die studie eerst maar eens moeten afwachten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 37 t/m 43 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 44, waarop is voorgesteld een amendement-Groenman (stuk nr. 28).

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Er wordt voorgesteld om de complete toeslagwetgeving per 1 januari 1990 te laten vervallen. Wij zien de reden daarvan niet in en daarom ontraden wij aanvaarding van dit amendement.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppelo**: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Groenman is nu niet aanwezig....

De **Voorzitter**: Dat maakt voor het debat niet uit.

Staatssecretaris **Kappeyne van de Coppello**:dat weet ik, maar misschien is er een kans dat zij het amendement intrekt. Indien het gewijzigd amendement van mevrouw Van Nieuwenhoven wordt aangenomen, ontstaat per 1 januari 1990 een heel nieuw systeem. Over de emancipatoire werking daarvan kan verschillend worden gedacht, maar als mevrouw Groenman dit tot zich door laat dringen, zal zij dit deel van de wet na 1990 naar mijn mening wel van toepassing willen laten blijven.

De heer **Willems** (PSP): Mijnheer de Voorzitter! Ik zou graag willen weten waarom er staat dat de wet ook op een krachtens bij wet te bepalen tijdstip kan worden ingevoerd. Het ligt toch in het voornemen om het tijdstip van invoering bij wet – de Invoeringswet – vast te leggen. Dit lijkt mij een wat overbodige formulering.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! De inwerkingtreding wordt geregeld in de Invoeringswet. Op basis van de bepalingen in de Invoeringswet wordt krachtens wet – namelijk bij algemene maatregel van bestuur – van geval tot geval een beslissing genomen over de inwerkingtreding. Vandaar deze formulering.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Aangezien de beraadslaging over twee artikelen – de artikelen 2 en 9 – nog niet is voltooid, kunnen wij nu nog niet de considerans behandelen. Overigens vestig ik er de aandacht op dat op de considerans twee amendementen zijn ingediend.

Aan de orde is de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Algemene Ouderdomswet (gelijkstelling niet-gehuwde personen met gehuwden of echtgenoten) (19258)**.

Beraadslaging over artikel 1, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Schutte (stuk nr. 14);
- een amendement-Van Nieuwenhoven c.s. (stuk nr. 15);
- een amendement-Linschoten/-Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 16).

De **Voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Van Nieuwenhoven.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Dank u, staatssecretaris....

De **Voorzitter**: U bent 15 jaar te laat!

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Misschien moet ik nu zeggen dat mij dat spijt.

De **Voorzitter**: Dat hoeft niet, maar ik stel het erg op prijs.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Mijn amendement op stuk nr. 15 strekt ertoe dat personen, ouder dan 65 jaar, die achterblijven nadat zij gehuwd waren, en kinderen hebben jonger dan 18 jaar, toch in aanmerking komen voor de éénouder-norm, omdat daarvoor, voor zover wij kunnen overzien, op dit moment binnen de AOW geen voorziening bestaat. Wij menen dat wij, nu wij deze wet wijzigen, ook dit daarin zouden moeten opnemen.

De heer **Linschoten** (VVD): Wat betreft ons amendement op stuk nr. 16 verwijs ik naar de toelichting op het gelijklopende amendement dat wij bij de IOAW hebben behandeld.

De Graaf

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Met de opmerking van de heer Linschoten over het amendement op stuk nr. 16 ben ik het geheel eens.

Ik denk dat wij dit ook kunnen vaststellen met betrekking tot het amendement-Schutte op stuk nr. 14.

Blijft over het amendement-Van Nieuwenhoven c.s. met betrekking tot de 100%-norm voor een ongehuwde bejaarden met een kind. Op dit moment, gezien deze onderwerpen, lijkt mij dit buiten de orde. Ik kan mij echter wel voorstellen dat wij die zaak mede beschouwen in de discussie over de fundamentele uitkeringsystematiek in het kader van de AOW. Die mogelijkheid is geschapen door middel van de horizonbepaling. Ik zou dus het amendement willen ontraden.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Zonder de staatssecretaris, howel u daartoe aanleiding heeft gegeven, op woorden te willen vangen, zou ik hem toch willen zeggen dat wij op dit moment bezig zijn met de stelselherziening, ook op het punt van de AOW. Wij hebben nu ontdekt dat er een bepaalde omissie in de wet zit. Laten wij ervan uitgaan dat niemand aan deze tafel erop uit is, meer onrust te wekken dan op grond van de voorliggende wetsvoorstellen al wordt gewekt.

Het is toch heel raar dat je, als je zo'n omissie constateert, niet probeert die op de dag zelve weg te nemen? Daarom ben ik het niet met de staatssecretaris eens dat het buiten de orde is. Het is volgens mij alleszins binnen de orde, omdat wij vandaag bezig zijn met een wijziging van de AOW.

De **Voorzitter**: De regering bepaalt ook helemaal niet of iets hier buiten de orde is. Dat bepaal ik.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Maar de staatssecretaris zei dat en ik meende daarop te moeten reageren.

De **Voorzitter**: Daar hebt u volkomen gelijk in. Ik wilde alleen op zijn staart geen zout leggen.

Mevrouw Kraaijeveld-Wouters

(CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil de staatssecretaris een vraag stellen met betrekking tot het amendement van mevrouw Van Nieuwenhoven.

Als daarin stond dat in dit geval het recht op een toeslag tot 90% zou bestaan, zou hij dan ook bezwaar hebben?

De heer **Linschoten** (VVD): Aansluitend op de laatste vraag van mevrouw Kraaijeveld wil ik het volgende zeggen. Los van de vraag of bij deze behandeling de wet op dit punt te amenderen valt, is op zichzelf het door mevrouw Van Nieuwenhoven aangesneden probleem een reëel probleem. Het is niet opgelost. Het vorige jaar, toen de toeslagregeling in het kader van de AOW aan de orde was, is deze zaak niet meegenomen.

Deelt de staatssecretaris de opvatting, dat er sprake is van een omissie in de wet op dit moment en dat er derhalve aanleiding bestaat, in ieder geval nu of op korte termijn daar iets aan te doen? Welke mogelijkheden ziet de staatssecretaris om wel in een vorm van amendering, bij voorbeeld in de bestaande toeslagregeling zelf, bij dit wetsvoorstel alsnog tot een oplossing te komen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Natuurlijk bepaalt de Kamer zelf wat aan de orde is. Dat is zeer terecht.

De **Voorzitter**: Niet alleen wat aan de orde is, maar ook wat binnen de orde is. Dat zijn twee verschillende zaken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Inderdaad. In de considerans is wel aangegeven, dat het gaat om een voorstel met betrekking tot de AOW om niet gehuwde personen met gehuwden of echtgenoten gelijk te stellen.

En dan de zaak zelf. De vraag of er sprake is van een omissie, hoeft niet met 'ja' te worden beantwoord. In de AOW is indertijd bewust gekozen voor de systematiek van pensioenen voor gehuwden en ongehuwden, zoals dit in de AOW verwoord is. In het algemeen is er geen reden om het te doen zoals het in de Algemene Weduwen- en Wezenwet is geregeld. Daar kent men het hogere en lagere pensioen, omdat in die gevallen het veel vaker kan voorkomen dat men kinderen heeft. Daarom is dat hogere en dat lagere pensioen daar geregeld.

De vraag van mevrouw Kraaijeveld of het in de Toeslagenwet is geregeld, moet ik ontkennend beantwoorden.

De Toeslagenwet geldt voor de loongerelateerde verzekeringen. Het is ook niet wenselijk om een toeslagregeling op te nemen in de toeslagenwetgeving voor een volksverzekering, voor het AOW-pensioen. Daar ligt dus niet een oplossing voor dit vraagstuk.

Het komt mij wenselijk voor die discussie, als daarvoor aanleiding is, te voeren op het moment dat wij die fundamentele discussie over de AOW gaan voeren. Dat is echter mijn oordeel. En ik geef dat hier ter advisering.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De vraag of het een probleem is en of het geregeld moet worden, is voor mij in zoverre al beantwoord, dat het een voorkomend probleem is. Dat blijkt ook uit vragen die aan de commissie voor de Verzoekschriften van de Kamer worden voorgelegd. Het komt dus voor en op dit moment is daarvoor geen oplossing. Dit kan in elk geval tot de conclusie leiden dat erover gesproken moet worden.

De redenering van de staatssecretaris dat, waar het gaat om de gelijke behandeling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden, dit niet aan de orde moet komen, lijkt mij een vreemde veronderstelling. Die zelfde gelijke behandeling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden is voor hem juist aanleiding geweest om, waar het gaat om verschillen in minimumbehoeften in leefvormen bij andere wetten, wel op dit moment in dit kader te komen tot uniformering. Derhalve is dit het enige onderdeel dat erbuiten is gelaten. Dat leidt mij tot de conclusie, dat het voor de hand ligt om dat, wat bij voorbeeld in het kader van de AWW is gebeurd – de staatssecretaris noemde dat uniformering – ook bij dit wetsvoorstel te betrekken.

Ik begriip de reactie van de staatssecretaris dan ook niet helemaal. Los van de techniek en de vraag op welk moment en hoe het geregeld moet worden, vind ik dat de staatssecretaris in elk geval moet erkennen, dat het op dit moment een niet opgelost probleem is. Derhalve is er alle aanleiding om daaraan aandacht te besteden.

Mevrouw Kraaijeveld-Wouters

(CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb niet gevraagd of het in de Toeslagenwet geregeld moest worden. Ik denk dat het geregeld moet worden zoals

Kraaijeveld-Wouters

is voorgenomen, omdat in de AOW een regeling is getroffen voor de alleenstaande AOW-er, die in de AOW een toeslag kan krijgen van 20% voor zijn relevant minimum. Naar mijn mening zou dit amendement beter passen in de visie van de staatssecretaris, als er zou staan: een aanvulling tot 90%. Dat zou het enige bezwaar kunnen zijn dat de staatssecretaris kan hebben tegen het volledige gehuwdpensioen. Mijn vraag was of hij ook bezwaar zou hebben tegen een toeslag van 40%, zoals voor de alleenstaanden in de AOW een toeslag van 20% is voorzien.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Wij steunen de argumentatie van de heer Linschoten. Dat heeft ook ons tot de overtuiging gebracht, dat wij nu dit amendement in moesten dienen, los van de vraag of er nu wel of niet een fundamentele discussie plaats moet vinden. In andere wetten was er alle aanleiding om wat dat betreft over een-oudergezinnen te spreken. Wij snappen niet waarom dit probleem niet binnen het kader van deze wetswijziging kan horen.

Ik geef graag toe dat de zienswijze van mevrouw Kraaijeveld en die van mij over de hoogte van de norm verschillend zijn. Maar dat is op zichzelf niet relevant voor de vraag of de norm in de wet opgenomen zou moeten worden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Op dit moment kent de AOW slechts twee normen, namelijk de norm van 70% en de norm van 100% of twee maal 50%. Als je hier een oplossing zou willen zoeken, dan is het het meest logisch om te gaan in de richting van de 90%, ook gezien de discussie die wij hier hebben gevoerd. Zo'n norm zou het beste passen bij een van de varianten die de heer Linschoten zelf heeft gegeven met betrekking tot de norm van 70%. Daarom geef ik er persoonlijk de voorkeur aan, het in die situatie mee te nemen en niet hier. Het moet namelijk in een breder verband worden beoordeeld, in plaats van dat ene geval.

De **Voorzitter**: U ontraadt het dus niet.

Mevrouw Van Nieuwenhoven

(PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het antwoord van de staatssecretaris

leidt ertoe dat ik mij nader moet beraden over dit artikel. Ik zou dus graag zien dat de behandeling van dit artikel niet wordt afgesloten.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Ik had dit antwoord van de staatssecretaris al in tweede termijn gehoord. Het betekent dat hij wel degelijk de mogelijkheid opent om dit probleem tot een oplossing te brengen. Mag ik uit zijn antwoord begrijpen dat, als het gaat om de uitkeringssystematiek in de AOW, er van de regering op korte termijn een voorstel is te verwachten?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! In de AOW is al een horizonbepaling opgenomen en wel met een speciaal doel. In dat kader zouden er nadere voorstellen met betrekking tot die systematiek ter discussie komen. Ik zou dit punt daarbij mee willen nemen. De horizonbepaling geldt tot 1 april 1988. Dat betekent dat wij, willen wij tot besluitvorming komen, vrij snel met wetgeving in die zin moeten komen. Ik kan mij voorstellen dat het dan in dat kader wordt meegenomen.

Ik heb inderdaad het woord 'ontraden' niet gebruikt. Mijn wensen zijn bekend. Ik blijf echter de voorkeur geven aan mijn oplossing.

De **Voorzitter**: Wat ik eerder heb opgemerkt met betrekking tot de timing van amendementen geldt natuurlijk ook voor nota's van wijziging.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb niet het voornemen, een nota van wijziging in te dienen.

De **Voorzitter**: Ik zei het alleen maar even voor de volledigheid.

De **Voorzitter**: Artikel I is bij dezen niet afgehandeld.

Over de artikelen II, III en IV wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Aangezien artikel I niet is afgehandeld, kan ook de beweegreden niet worden afgehandeld.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mag ik wellicht nog een advies geven, Voorzitter?

De **Voorzitter**: U krijgt het woord, zo dikwijls als u het verlangt!

Staatssecretaris **De Graaf**: Als het amendement wordt bekeken, moet misschien ook worden gekeken naar een verandering van de considerans. Ik adviseer om dat mee te nemen.

De **Voorzitter**: De commissie is u hartelijk dankbaar!

Ik heb eerder gezegd dat ik rond half vier wilde pauzeren. Wij zijn nu op een punt gekomen dat mij aanleiding geeft om een nader voorstel te doen. Wij hebben, voor zover mogelijk, de AOW afgehandeld en staan nu voor de Invoeringswet, re- en duplieken plus daarna de artikelsgewijze behandeling. Natuurlijk moeten wij niet de artikelen vergeten die nog niet zijn afgehandeld. Ik stel voor, nu de vergadering een half uur te schorsen.

Daartoe wordt besloten.

De vergadering wordt van 15.03 uur tot 15.30 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsvoorstel **Intrekking van de Werkloosheidswet, invoering van een nieuwe Werkloosheidswet en een aantal andere wetten, alsmede de in het kader van die intrekking en invoering te treffen overgangsregelingen en de daarmee verband houdende wijzigingen van een aantal wetten en regelingen (Invoeringswet stelselherziening) (19383).**

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De heer **Bosman** (CDA): Voorzitter! Ik dank de staatssecretaris voor zijn uitvoerige beantwoording van onze eerste termijn. De punten die wij nog willen bespreken, kunnen goed bij de artikelsgewijze behandeling naar voren komen en derhalve zien wij af van deelneming aan de beraadslaging in tweede termijn.

De heer **Nijhuis** (VVD): Voorzitter! Ook wij danken de staatssecretaris voor zijn beantwoording. Hij heeft nog eens bevestigd wat ik in mijn eerste termijn heb gezegd over de onrust die is ontstaan bij een groot aantal van de huidige uitkeringsgerechtigden, ook door de harde kritiek van een aantal organisaties. Ik ben

Nijhuis

buitengewoon blij met zijn opmerking dat hij ervoor zal zorg dragen, dat de huidige uitkeringsgerechtigden via de uitvoeringsorganisaties een voorlichtingsbrief zullen ontvangen. Wanneer zal dat gebeuren? Ik pleit ervoor, die brief zo spoedig mogelijk na de behandeling in de Tweede Kamer te versturen. Uiteraard moet dan in verband met de behandeling in de Eerste Kamer gesproken worden van voornemens. De mensen moeten zo snel mogelijk goede informatie krijgen over datgene wat hen te wachten staat.

Wij vragen aandacht voor de categorie AAW-gerechtigden die erop achteruitgaat, waarbij een ingewikkelde samenloop ontstaat van de afschaffing van de grondslagen in de AAW, de verschuiving van de netto-koppeling naar de bruto-koppeling en de fiscaliteit. Wij hebben brieven ontvangen van enkele organisaties, waaronder de ongehouden-belangen, waarin geconstateerd wordt dat voor een bepaalde categorie een andere fiscale groep wordt gehanteerd dan die waarop men recht heeft. De staatssecretaris heeft gisteren gezegd, dat alle mensen zullen vallen in de tariefgroep waarop zij recht hebben.

Ik proef verschil tussen datgene wat in de brief staat datgene wat de staatssecretaris zegt. Ik hoor graag een bevestiging van de woorden van gisteren.

Tijdens de schriftelijke voorbereiding hebben wij al naar voren gebracht, dat dit wetsvoorstel naar onze mening vooral van wetstechnische aard is. De invoering en het overgangsrecht worden erin geregeld. Er zitten echter ook inhoudelijke aspecten aan het wetsvoorstel, bij voorbeeld het vervallen van de AAW-grondslagen. Strikt genomen, zou dit niet nodig zijn geweest. Voor de schoonheid van het geheel is het echter logisch dat de grondslagen vervallen. Het heeft echter consequenties voor zelfstandigen. Deze mensen hebben alleen maar recht op een AAW-uitkering. Er zijn nogal wat zelfstandigen die een particuliere verzekering hebben die recht geeft op een periodieke uitkering. Op grond hiervan kunnen deze mensen erop achteruitgaan.

Wij menen dat de discussie over deze problematiek moet worden gevoerd na het ontvangen van het advies van de Sociale Verzekeringsraad, maar vinden dat de staatsse-

taris moet toezeggen, dat hij bij zijn besluitvorming erop zal toezien dat deze specifieke categorie er niet op achteruitgaat. Indien men een AAW-uitkering en een aanvullende particuliere uitkering heeft, dan gaat men er op basis van het voorliggende systeem op achteruit. Wij vinden dat onjuist.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Toen de staatssecretaris gisteren reageerde op de tweede termijn van de Kamer over de stelselherziening, had ik de indruk dat hij in feite nog een uitbreiding gaf van zijn reactie in de eerste termijn over de Invoeringswet. Die indruk werd versterkt, omdat niet meer werd ingegaan op een heleboel belangrijke punten van de stelselherziening. De discussie beperkte zich voor een groot deel tot een onderdeel dat ik bij de Invoeringswet uitgebreid aan de orde had gesteld: de problematiek van diegenen die er als gevolg van de veranderingen krachtens de Invoeringswet toch op achteruit kunnen gaan.

Ik heb begrepen dat het inmiddels een soort ruzie over cijfers is geworden, waarbij de staatssecretaris zich beroept op kranteberichten. Dat niveau hangt kennelijk samen met de verkiezingen. Als de staatssecretaris ooit nog eens de tijd heeft, is het misschien goed als hij mijn eerste termijn over de Invoeringswet doorleest. Daarbij wil ik bij voorbeeld wijzen op mijn uitdrukkelijke opmerking: noem op een aantal punten geen aantallen, want je weet niet precies wat gaat gebeuren. De staatssecretaris noemt soms zelfs een aantal van 1500. Ik heb ook uitdrukkelijk gezegd: houd de cijfers, waar mogelijk, correct. Als het in een verkiezingscampagne al een goede zaak is om elkaar te beschuldigen van overdrijving, doe dat dan buiten de cijfers om. Ook dat is door de staatssecretaris precies omgekeerd gehanteerd en dat heeft mij toch gestoord.

De stelselherziening wordt door ons in de eerste plaats als een bezuinigingsoperatie gezien en niet als een herziening van het stelsel, gezien de effecten die de stelselherziening heeft voor toekomstige uitkeringsgerechtigden en voor een viertal met name te noemen groepen uitkeringsgerechtigden die thans reeds een uitkering hebben. Als er voorstellen liggen om de verdiscontering in de WAO en de AAW af te schaffen voor mensen onder de 35

jaar, dan heeft dat vanzelfsprekend voor hen een effect. Het is evenzo vanzelfsprekend – wij hebben daarop gewezen en wij vinden dat onterecht – dat wanneer uitdrukkelijk wordt beoogd om de Interimwet te vervangen door een pseudo-bijstandsregeling, dit uitdrukkelijk effect heeft voor die mensen. Ook de voorgenomen herziening van de AOW kan effect hebben voor mensen die na de invoering van de stelselherziening gaan samenwonen met iemand die niet tot eerste- of tweedegraads familie behoort, bij voorbeeld een achternicht.

Ik heb gezegd, dat ik niet weet om hoeveel mensen het gaat. Maar ik heb er wel op gewezen, dat staatssecretaris Koning bij de tweeverdienerswetgeving uitdrukkelijk heeft gesteld dat, als mensen gaan samenwonen omdat zij dit uit een oogpunt van verzorging nodig hebben, hij deze groep onder druk van de Eerste Kamer willens en wetens aanmerkte als zijnde blijvend alleenverdiener. Het is immers een merkwaardige zaak om de draagkracht van mensen toe te laten nemen als zij gaan samenwonen omdat de een de ander bij wijze van spreken naar bed moet dragen.

Ik geloof dat het verschil in opvattingen van de staatssecretaris en van de PvdA-fractie voor een deel gelegen is in de vraag, hoe je bestaande rechten beoordeelt. Zijn bestaande rechten gehandhaafd als zij op de dag van de stelselherziening voor de mensen die op dat moment in een bepaalde situatie verkeren, gelijk blijven? Of moet je 'bestaande rechten' in die zin interpreteren, dat voor mensen die thans bij voorbeeld een AOW-uitkering hebben, de wetten blijven gelden die golden op het moment waarop zij hun uitkering kregen? Wij hebben erop gewezen dat die suggestie steeds wordt gedaan.

In de AOW is het thans zo geregeld, dat iemand die gaat samenwonen of gaat trouwen zijn eigen uitkering behoudt. De belasting kan daarop, afhankelijk van de situatie, van invloed zijn. De mensen die nu 65 jaar of ouder zijn, hadden daarop moeten kunnen blijven rekenen, gezien de suggesties die zijn gewekt. Ik weet niet hoe de discussie over de AOW verder afloopt. Ik hoop dat het wetsvoorstel wordt teruggenomen. De staatssecretaris geeft echter slechts de garantie dat zij die op het moment van invoering van de stelselherziening

Ter Veld

samenwonen, niet erop achteruitgaan. Zij kunnen zelfs vooruitgaan, als zij ervoor kiezen om een ongetoets-te partnertoeslag te verkrijgen

Ook voor de mensen die samenwonen en een bijstandsuitkering hebben, is een duidelijke achteruitgang mogelijk. Dit geldt niet alleen voor degenen die thans als deurdeler worden aangemerkt. Het is zeer wel mogelijk dat, gezien de onduidelijke criteria – wij moeten daar nog helderheid over krijgen – ook zij die thans als alleenstaande worden aangemerkt in de Bijstandswet, straks zullen worden aangemerkt als samenwonenden. Ik wijs erop dat voor die mensen in de Algemene Bijstandswet geen overgangsregeling is getroffen.

Dat zijn de vier groepen. Wij hebben niet gezegd dat hierover onjuiste informatie is verstrekt. Immers, de wetten beoogden dat willens en wetens te bereiken. Onze kritiek richtte zich erop dat bij de indiening van de stelselherziening het volgende is gezegd. Ik citeer de Staatscourant van 27 januari.

'Voor werklozen die op het moment dat de nieuwe Werkloosheidswet in werking treedt, al een WW- of WWV-uitkering ontvangen, zal de duur noch de hoogte van de uitkering veranderen. Wel zal deze uitkering vaker dan voorheen worden verstrekt door de bedrijfsvereniging in plaats van door de Gemeentelijke sociale dienst. Ook voor arbeidsongeschikten ouder dan 35 jaar die al een uitkering hebben, verandert er niets.'

Inderdaad, er zijn enkele nota's van wijziging geweest. De staatssecretaris noemt dit dan systeemintegratie.

Toch kan er voor zeer grote groepen mensen iets veranderen. Ik heb sommige groepen inderdaad met name genoemd. De alleenstaande AAW-er die f 22 verliest. De jongere in de AAW wiens of wier uitkering wordt bevroren. Ik heb gewezen op het effect van het vervallen van de hoge grondslag en op de mensen die thans op grond van artikel 90 een uitkering hebben en voor wie de minimumdagloonbescherming nog volledig bestond, maar die straks te maken krijgen met een lage grondslag plus Toeslagenwet. Dit zijn allemaal mensen die op grond van met name de artikelen in de Invoeringswet toch iets en soms zelfs helaas veel kunnen merken van de stelselherziening.

Ik vind dat je daar niet omheen moet draaien. Ik vind het niet alleen

opvallend dat er drie nota's van wijziging zijn gekomen – gezien de positie van de bestaande uitkeringsgerechtigden zeg ik daarvoor dank – maar ook dat nu voor alle mensen met een uitkering een brief noodzakelijk is. Als er voor hen niets veranderd was, omdat zij al een uitkering hadden gehad, dan was die brief niet nodig geweest. Als het zo was geweest, dan hadden wij die onrust niet behoeven te laten merken.

Voorzitter! Waarom zijn wij hier zo verontrust over? Simpelweg gezegd, omdat wij het zat zijn. Wij krijgen constant bij iedere wetswijziging te maken met mensen waarvan bij voorbaat niemand wist of niet bekend was dat zij achteruit zouden gaan. Ik wijs op de onlangs ontstane onrust, toen, terecht of ten onrechte – daar heb ik het niet over – de belasting op de VUT van de WSW-ers is veranderd. Wij krijgen brieven van mensen met de vraag hoe zij f 100 minder kunnen hebben.

De staatssecretaris motiveert dit dan met de woorden dat zij altijd ten onrechte te veel hebben gehad. Ik wijs op de effecten die wij hebben gehad met de AOW. Hoe lang heeft het niet geduurd, voordat na vragen van ons staatssecretaris De Graaf en staatssecretaris Koning bereid waren om in de belastingsfeer maatregelen te nemen, zodat de toegezegde niet-inkomensachteruitgang van mensen die een AOW-uitkering hadden, in werkelijkheid ook bewaard werd? Ik wijs erop dat, wanneer er fouten worden gemaakt, zoals het niet herstellen van de 3% korting op de uitkeringen van hen die reeds een korting hadden genoten als trendvolger, wel wordt toegezegd dat deze recht gezet worden.

Het wetsvoorstel om zo iets te doen, hebben wij nog steeds niet gezien. Ik wijs op de onrust die wij hebben gehad door de invoering van de Wet toegang ziektekostenverzekeringen. Mensen met een alleenstaanden-AOW-uitkering gaan er f 5,95 op achteruit. Mensen met een ander pensioen kunnen er meer op achteruitgegaan zijn. Voortdurend worden mensen geconfronteerd met een achteruitgang.

De heer **Nijhuis** (VVD): Bij interruptie wil ik dan toch wel de opmerking maken dat de Partij van de Arbeid daar bewust voor heeft gekozen. Een aantal van die punten is door mij nadrukkelijk genoemd in het debat over de Wet toegang ziektekostenver-

zekeringen. Toen heeft de PvdA op grond van door mij te respecteren overwegingen gekozen voor visies en maatregelen die leiden tot verslechtering. Nogmaals, willens en wetens!

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik maak eerst mijn verhaal af, dan beantwoord ik deze interruptie. Ik heb het niet over de vraag of maatregelen terecht of ten onrechte zijn genomen. Het gaat er mij uitdrukkelijk om dat mensen regelmatig worden geconfronteerd met een inkomensachteruitgang die zij, op grond van de informatie die hun was verstrekt, niet hadden kunnen voorzien. Ik wijs erop dat de invoering van een stelselherziening gepaard had moeten gaan hetzij met maatregelen, die inderdaad in de loop van de tijd ten dele zijn getroffen, waardoor zij die een uitkering hadden er niets van hadden gemerkt, hetzij met een duidelijke voorlichting over de omstandigheden en situaties waaronder er iets van te merken zou zijn.

Ik heb er nu geen behoefte aan verder te spreken over de Wet ziektekostenverzekeringen. Daarbij moeten nog een aantal problemen worden opgelost. Ik kom straks, wellicht tot vreugde van de heer Nijhuis, nog even terug op de franchise en de ziekenfondspremie.

Na gisteren heb ik de neiging uitgebreid in te gaan op de beschuldiging dat de Partij van de Arbeid overmatig veel uitgeeft. Structureel zullen wij, als de werkloosheid niet daalt, inderdaad duurder zijn. In de plannen van de Partij van de Arbeid zal de werkloosheid echter dalen. Over een periode van vier jaar berekend zal ons amendement, strekkende tot een geleidelijke verhoging tot 75%, neerkomen op een bedrag van zo'n 500 miljoen.

Ik wijs erop dat kennelijk binnen het CDA de enige juiste hoogte voor de uitkeringen is gekozen. Wij krijgen het verwijt te veel uit te geven, de VVD het verwijt te veel te willen bezuinigen. Met dat laatste kan ik trouwens instemmen.

Ik kom nu bij de Invoeringswet zelve. Ik heb de indruk dat een aantal vragen van mij niet beantwoord is. Een vraag, die wellicht als grap is opgevat, was: in welke Schuurman & Jordens is later de Invoeringswet te vinden? Dat is geen grap. Ik begrijp heel wel dat de Invoeringswet ertoe zal leiden dat vele wetten op vele onderdelen kleinere en grotere aanpassingen zullen ondergaan. Als echter over tien jaar een thans

Ter Veld

arbeidsongeschikte onder de 35 opnieuw werkloos wordt, wie weet dan nog waar terug te vinden of hij of zij nog recht had op een verlenging van de uitkering op grond van de verlengde uitkering, omdat hij al als arbeidsongeschikte eens was afgeschat?

Ik heb gewezen op de afstemming van wetten op elkaar, bij voorbeeld op de samenhang tussen de wet van december 1982 inzake de minimumdagloonbepalingen en de invoering van de nieuwe stelselherziening. Bij de artikelsgewijze behandeling komen wij daarop nog terug. Kan dat in die zin cumuleren dat een volgende fase van het verlagen van de minimumdaglonen op zeer korte termijn kan worden gevolgd door de laatste fase van de verlaging van de minimumdaglonen die volgens de wet van december 1982 nog zou moeten volgen?

Ik wijs op de problemen die kunnen ontstaan vanwege de 'pijlijn-gevallen'. Ik heb daarop geen reactie gehad. Ik geef een voorbeeld. Zijn mensen rond de leeftijd van 35 jaar, die thans in de Ziekwet zitten en die behoren tot die kleine groep mensen die ziek zijn, hun Ziekwetperiode uit zullen lopen en dan door zullen gaan naar de WAO, onder of boven de 35? Voor die mensen is dat van groot belang. Worden degenen die nu, op het moment van invoering, nog wachten op de concrete beoordeling van hun arbeidsongeschiktheid, beoordeeld op grond van de nieuwe of van de oude wet? Immers, arbeidsongeschiktheid in het kader van de Ziekwet is een andere beoordeling dan die in het kader van de WAO.

Ik heb gevraagd naar de effecten van de Wet premieheffing. Immers, als je premie moet betalen over de franchise van de WAO, dan kan dat een forse achteruitgang in het inkomen betekenen. Dat is terecht want je hoort nu eenmaal een franchise te hebben. Weegt die achteruitgang dan op tegen een andere wijze van premiebetaling voor het ziekenfonds? Is daar een draaipunt in?

Hoe werkt dat uit voor de mensen? De onrust die kan ontstaan, zal groter worden als je niet met meer zekerheid en stelligheid beweert dat mensen er niet op achteruit zullen gaan. Het is een zekerheid die naar mijn stellige overtuiging de staatssecretaris niet kan geven, te meer niet daar ook hij weet dat wij als het bij voorbeeld

gaat om de eenoudergezinnen, hier in de toekomst een discussie zullen voeren over een eenoudernorm van 100 of 90% en hij zelf daarbij aangeeft dat een dergelijke onzekerheid niet te lang kan bestaan.

Ik heb gevraagd naar de effecten van de afstemming van de uitvoeringsorganisaties op elkaar en ik heb gewezen op de problemen die thans al ontstaan bij de AAW en bij de huidige AOW, terwijl het nog simpel is, want alleen gehuwden die samenwonen, worden als gehuwd aangemerkt. Ik heb erop gewezen dat mensen uit de publiciteit moesten vernemen dat bij voorbeeld de vrouw als zij het eerst 65 jaar wordt, een ongetoetste AOW zal krijgen en dat betrokkenen dan nooit hadden kunnen merken dat de AOW-uitkering van de man veel te hoog zou zijn en had moeten worden berekend naar een AOW-uitkering ter hoogte van naar ik aanneem 20%, waarmee de AOW wordt overschreden.

Die mensen worden geconfronteerd met terugbetalingsrelingen en met wisselingen in wetgeving die zij zelf niet hadden kunnen overzien. Ook dat soort van risico's lopen we met de invoeringswet. Ook dat vraagt een zeer zorgvuldige voorlichting. Het idee van een computerprogramma, zoals mevrouw Groenman dat naar voren bracht, is misschien wel aardig voor de uitvoeringsorganisatie en ik hoop dat er ergens een programmeur is die in staat is deze wet om te zetten in een werkzaamcomputerprogramma.

Ik moet nog een vraag stellen over het overgangsrecht voor samenwonenden in de Algemene Bijstandswet. Bij invoering van de nieuwe wetten zouden zij bij wijze van spreken van de ene op de andere dag tot samenwonenden kunnen worden gerekend, ook als zij thans een individuele bijstandsuitkering dan wel een woningdelersuitkering hebben.

Voorzitter! Bij de indiening van de Invoeringswet is uitdrukkelijk de suggestie gewekt dat niemand die thans een uitkering heeft, er last van zal hebben. Niemand zou er wat van merken. Juist door veel kritiek van onze kant zijn terecht al op een aantal punten wijzigingen aangebracht. Dat kunnen nooit alleen technische wijzigingen geweest zijn, aangezien er zelfs een bedrag van f 50 miljoen voor is opgenomen. Het lijkt mij vanuit een verantwoorde benadering van een stelsel van groot belang dat de voorlichting zorgvuldig en terughoudend is en dat niemand

de suggestie wekt dat slechts 60.000 mensen erop achteruit zullen gaan, terwijl men toch weet, wat de staatssecretaris ook toegeeft, dat 79.000 mensen op grond van dezelfde invoeringswet – ook al noemt hij het dan geen stelselherziening – er ook op achtuit zullen gaan, zoals de AOW'ers.

Als die suggestie niet wordt gewekt en er duidelijk op wordt gewezen dat er bij overgang van het oude naar het nieuwe systeem effecten voor mensen optreden en dat er in de ogen van de regeringspartijen en de regering ook grote voordelen aan zitten, zouden wij niet genooddakt zijn voortdurend deze acties te voeren. Ik hoop dat we bij de artikelsgewijze behandeling van de Invoeringswet in staat zullen zijn daar waar mogelijk de door ons niet gewenste invoering van deze wetten, als het dan toch moet gebeuren, ook zo zorgvuldig mogelijk te laten geschieden.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag een poging doen terstond een antwoord te geven. De leden van de commissie staan mij waarschijnlijk wel toe – mevrouw Ter Veld heeft zelf al een beetje die suggestie gedaan – om als het echt gaat om technische onderdelen, die bij de artikelsgewijze behandeling toch aan de orde komen, er dan nader op terug te komen. Dan hoef ik nu geen schorsing te vragen en kan de behandeling zo snel mogelijk verlopen.

Met dat voorbehoud wil ik heel graag een reactie in tweede termijn geven op de inbreng van de zijde van de Kamer over de Invoeringswet. Van mijn kant dank ik de Kamer voor deze inbreng in tweede termijn over een bepaald niet eenvoudig wetsvoorstel. Ik erken dat volgaarne, maar overgangsrecht is altijd een moeilijke zaak, of je dit recht in afzonderlijke wetten opneemt dan wel in een verzamelwet.

De heer Bosman zag af van zijn tweede termijn, omdat hij zijn opmerkingen mee wil nemen bij de artikelsgewijze behandeling. Ik waardeer zijn dank.

Mijn dank geldt ook de woorden van dank en waardering, die de heer Nijhuis heeft uitgesproken. Hij was bijzonder blij met de informatie die ik heb verstrekt over de gang van zaken voor lopende gevallen. Ik heb een zo uitvoerig mogelijke analyse gegeven en ik veronderstel, dat deze op zichzelf verhelderend is geweest.

De Graaf

Hij vraagt in dat verband op welk moment er een brief door de uitvoeringsorganen naar de uitkeringsgerechtigden gestuurd zal worden. In het algemeen lijkt het mij de beste methode, dit te doen op het moment dat de politieke besluitvorming volledig is afgerond. De Eerste Kamer moet ook nog besluiten. Zijn vraag of men niet op zijn minst kan overwegen, dit iets eerder te doen, als de Tweede Kamer zijn besluitvorming heeft afgerond, neem ik graag mee. Uiteraard doe ik dit onder het bekende voorbehoud, dat ook de Eerste Kamer der Staten-Generaal nog een besluit dient te nemen, dat uiteraard ten volle gerespecteerd dient te worden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Wil de staatssecretaris bij zijn overwegingen meenemen, dat na 21 mei het kabinet volgens Nederlands gebruik demissionair is?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is juist. Dit neemt niet weg, dat wij ook in onze voorlichting naar buiten altijd exact de besluitvorming en ontwikkelingen tot dat moment aangeven en wat deze betekenen in het kader van de herziening van de sociale verzekeringswetgeving. Wij hebben ons voorlichtingsmateriaal altijd zo zuiver mogelijk bijgesteld. In die zin behoeft voorlichting niet achterwege te blijven, ook al is een kabinet demissionair.

Ik heb de indruk, dat mevrouw Ter Veld, juist met het oog op het scheppen van rust bij de mensen, dit in beginsel wel als positief wil ervaren. Ik zal deze vraag duidelijk onder ogen zien. De beslissing is uiteraard niet aan mij, omdat het een zaak is van de autonome uitvoeringsorganen. Er dient zeer zeker overleg met die organen plaats te vinden.

Mijnheer de Voorzitter. De heer Nijhuis heeft gevraagd, hoe het staat met de systeemverandering, die heeft plaatsgevonden in het kader van de onderhavige wetgeving door over te stappen van een netto-netto-berekening naar een brutoberekening van de uitkeringen. Langs deze weg willen wij de koppelingssystematiek invullen. Zijn vraag, of in de nieuwe situatie bij deze brutobenadering altijd de tariefgroep, waarop men recht heeft, wordt gehanteerd, kan ik zonder meer bevestigend beantwoorden. Het betreft hier de crux van onze aanpassingssysteematiek. Juist door de huidige, naar mijn gevoel foute

wijze van koppeling is er iets mis gegaan. In het niveau van de uitkering kwamen niet voldoende tot uitdrukking de in de fiscale sfeer gehanteerde tarieven, die dienden ter bepaling van de financiële draagkracht.

Wij zullen dit in de nieuwe systematiek wel heel bewust doen. Ik hoop dat ik de geachte afgevaardigde op deze wijze gerust heb kunnen stellen. Men krijgt bij deze benadering de tariefgroep, waarop men in fiscale zin recht heeft.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik neem aan, dat wij nu niet spreken over de fiscale groeppenindeling, maar het is wel opvallend dat de staatssecretaris jongeren in tariefgroep 1, tot 27 jaar en met het zogenaamde kopje, anders benadert en dat dit niet geldt voor degenen, die volgens de systematiek van de sociale zekerheid als alleenstaanden moeten worden aangemerkt. Die worden op dezelfde wijze benaderd als de jongeren onder 27 jaar.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat ontken ik niet. Ik heb daarvoor ook mijn motieven gegeven. Ik heb nooit – dit is door mevrouw Ter Veld zojuist gezegd – de indruk gewekt dat niemand er last van zou hebben. Die indruk kan men zeker ook niet afleiden uit de stukken, die ik heb doen verschijnen.

De heer Nijhuis zegt met betrekking tot de Invoeringswet, vooral waar het gaat om de grondslagwijziging in het kader van de Algemene arbeidsongeschiktheidswet – ik denk aan het loslaten van de hoge en midden-grondslag – dat er consequenties kunnen optreden voor zelfstandigen, gelet op het feit dat zij daardoor in inkomen achteruit kunnen gaan. Verder zou er sprake kunnen zijn van een achteruitgang vanwege inkomsten uit de particuliere verzekering.

Mijnheer de Voorzitter! Als ik hem goed begrijp, vraagt hij mij om in elk geval aan dit onderdeel specifieke aandacht te geven bij de beraadslagingen over de invulling van het inkomensbesluit; het concept daarvan is aan de SVR voorgelegd.

Mijnheer de Voorzitter! Ik zeg graag toe dat ik bij die beraadslagingen en bij het geven van een oordeel over het in deze zaak hopelijk op korte termijn te ontvangen SVR-acvies hieraan extra aandacht zal geven. Dit zal dan zijn weerslag hebben in mijn reactie op het door de SVR in dezen uitgebrachte advies. De aanvraag is al aan de SVR verzonden en ik hoop

dat de raad de besluitvorming ten aanzien van dit onderdeel in juni kan afronden.

Zelf ben ik geneigd om, nu de aanvraag al is verzonden, hierover geen nadere brief te verzenden. Het moet voldoende zijn, deze problematiek serieus te bekijken op het moment, dat hierover verdere besluitvorming en invulling aan de orde komen. Ik heb al toegezegd dat ik de ontwerpen, vóór zij precies worden ingevuld aan de Kamer zal toezenden zodat daarover te allen tijde een goede discussie kan worden gevoerd.

De heer **Nijhuis** (VVD): Ik zou toch wat verder willen gaan. Het is een goed gebruik dat bij de beraadslagingen in de SVR medewerkers van het departement worden betrokken. Ik zou het op prijs stellen wanneer werd toegezegd dat die medewerkers bij de bedoelde discussie deze specifieke problematiek ter tafel brengen. De fractie van de VVD heeft met nadruk gepleit voor het onderstrepen van de eigen verantwoordelijkheid van de burgers en zij heeft aangegeven dat het voor de toekomst van wezenlijke betekenis is dat de privatiseringsgedachte kansen krijgt. Ik vind het in dit verband van grote betekenis dat deze specifieke problematiek wordt opgelost en dat dit op korte termijn gebeurt. Anders ontstaat de situatie, waarin de mensen erop achteruit gaan en dat hebben wij nu juist niet gewild.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dan zijn er altijd nog twee mogelijkheden. In de eerste plaats het treffen van een overgangsregeling en in de tweede plaats het treffen van een meer structurele regeling. Ik zeg de heer Nijhuis toe, dat ik onze waarnemers in de SVR en in de commissies, waarover nu wordt gesproken, zal vragen mededeling te doen van de opmerkingen die hij in het parlement heeft gemaakt. De SVR zal ongetwijfeld kennis nemen van het verslag van deze vergadering, maar op deze wijze zal hij ook via onze ambtenaren kunnen horen wat de heer Nijhuis hier ten principale aan de orde heeft gesteld.

De heer **Nijhuis** (VVD): Ik wijs erop, dat niet alleen ik, maar ook vertegenwoordigers van andere partijen in hun eerste termijn bij de Invoeringswet hebben gesproken over de problematiek van de particuliere verzekering.

De Graaf

Staatssecretaris **De Graaf**: Wij zullen laten blijken, dat deze gedachte in bredere kring leeft.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik merk op, dat ook de heer Nijhuis constateert, dat de mensen hierdoor achteruit kunnen gaan. Tegen de staatssecretaris wil ik zeggen, dat een overgangsregeling één mogelijkheid is. Ik pleit ervoor, deze uitkeringen niet in mindering te brengen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb dat als een tweede mogelijkheid genoemd, die in die discussie ongetwijfeld aan de orde zal komen.

Voorzitter! Mevrouw Ter Veld had de indruk dat ik in de tweede termijn bij de stelselwetten een reactie had gegeven op de eerste termijn van de Kamer met betrekking tot de Invoeringswet. Hoe je het ook wendt of keert, ik geloof dat de vraag wat er gaat gebeuren in de praktijk een cruciale rol heeft gespeeld in de discussie over de gehele stelselherziening en niet alleen in de discussie over de Invoeringswet.

Ik ben bijzonder gelukkig met de uitspraak van mevrouw Ter Veld, dat zij niet de intentie heeft, ruzie over cijfers te gaan maken. Ik vind het plezierig dat zij de door mij ten aanzien van verschillende groepen gegeven analyse niet aanvalt. Wel verklaarde zij, dat er tussen haar en mij verschil van mening bestaat over de manier en tijdstip van beoordelen. Zij noemde in dit verband het voorbeeld van bejaarden die een samenlevingsverband aangaan, die op basis van de huidige voorstellen leidt tot een uitkering van twee maal 50%. Dat is all in the game, maar onder verwijzing naar het Staatsblad merkte mevrouw Ter Veld op, dat het ging op het moment van invoering van de stelselwijziging. Zij heeft letterlijk die woorden gebruikt. Dat is ook voor ons het ijkpunt geweest, omdat het gaat om bestaande gevallen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Er staat, dat voor werklozen, die al een uitkering ontvangen, noch de duur noch de hoogte zal veranderen. Ik heb gewezen op de effecten van een verandering in de verrekening van neveninkomsten. De staatssecretaris zegt, dat dat nauwelijks voorkomt, maar ik heb erop gewezen dat dit zeer vaak zal gebeuren. 'Voor arbeidsongeschikten, ouder dan 35

jaar, die al een uitkering hebben, verandert er niets.' Ook mensen met een AAW-uitkering horen bij arbeidsongeschikten en er verandert van alles. Er staat niets over het moment van invoering. Ik ben ervan overtuigd, dat het om grotere aantallen zal gaan. De staatssecretaris citeert Het Vrije Volk. Ik wil best de Telegraaf, ook een onafhankelijk dagblad, citeren. De staatssecretaris hoeft daarvoor niet verantwoordelijk te zijn.

Daarin staat, dat volgens Lubbers de veranderingen slechts een nadelig effect hebben voor een groep van 50.000 tot 70.000 mensen onder de 35 jaar die in de WAO zitten, maar die niet totaal arbeidsongeschikt zijn. Zodra het nieuwe stelsel wordt ingevoerd, zal volgens het artikel hun WAO-uitkering iets omlaag gaan.

Dat is één groep, maar er zijn veel meer van die groepen. Het exacte aantal is in de stukken niet vermeld, behalve als het gaat om de AAW, want daarvoor is het mogelijk. Ik heb ook geen exacte aantallen genoemd. Suggesties alsof alleen mensen beneden de 35 in de WAO/AAW erop achteruit zullen gaan – dit is uitdrukkelijk de bedoeling, zoals blijkt uit een van beide wetsvoorstellen – zijn misleidend. Dit soort suggesties mag niet worden gewekt. Betoog dan liever dat mensen wijzigingen zullen ondergaan als veranderingen worden doorgevoerd. Betoog voor mijn part dat, wat je goed vindt voor nieuwe gevallen, ook rechtvaardig is voor oude gevallen, maar wek niet de suggestie dat alle andere mensen er niets mee te maken hebben, want dat is niet waar!

Staatssecretaris **De Graaf**: Die suggestie wek ik niet. Ik heb gepoogd, heel zorgvuldig alle groepen te analyseren en daarbij ook de getallen te noemen. Dat geldt ook voor de systeemverandering met betrekking tot de 'brutering', die op zichzelf geen stelselwijziging is. Ik heb inderdaad gereageerd op een artikel in Het Vrije Volk, niet omdat het in die krant stond, maar omdat de gegevens volgens het artikel waren ontleend aan een uitgebreide notitie van de fractie van de PvdA. Ik had alle redenen om die nadere analyse te maken van de groepen die in dat artikel werden genoemd, ten einde ervoor te zorgen dat er sprake is van een juiste groepering van de getallen. Maar laten wij hier niet te lang meer over kissebissen...

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): In de fractie hebben wij een zeer zorgvuldige analyse gemaakt. Steeds hebben wij gezien waar wijzigingen werden aangebracht waardoor veranderingen optraden. Ik heb uitdrukkelijk geen aantallen genoemd, want noch u noch ik kunnen overzien wie na de invoering van de stelselherziening een partner heeft met neveninkomsten, waar neveninkomsten wegvalen, wie beperkte arbeid begint, kortom: wie dergelijke veranderingen ondergaan. Ik ben ervan overtuigd dat het er meer zijn dan u denkt, maar met u ben ik bereid om de opstelsom nu als afgedaan te beschouwen, tenzij u graag alsnog een optelsom wilt maken. In dat geval ben ik daartoe ook nog bereid.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb al een optelsom gemaakt en ik heb er geen behoefte aan om het opnieuw te doen. Ik ben bijzonder blij dat wij elkaar in dit opzicht veel dichter zijn genaderd. Ik beseef wel dat u een andere interpretatie geeft aan getallen die u noemt, maar, volgens mij is die interpretatie niet juist.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan blijven wij elkaars optelsommer en interpretaties als onjuist beschouwen. Ik blijf dan van mening dat de mijne veel dichter bij de werkelijkheid staat dan de 2% à 3% waarover de staatssecretaris voortdurend spreekt.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dit blijft steken in kissebissen...

De **Voorzitter**: Zullen we zeggen: de tijd zal het leren?

Staatssecretaris **De Graaf**: Inderdaad, de tijd zal het leren.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik hoop maar dat de stelselwijziging op deze wijze niet doorgaat. Dan merkt niemand wat wij tegenhouden, maar er zijn ook geen nadelige gevolgen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Eerlijk gezegd had ik gewenst dat het mogelijk was geweest om de herziening maanden eerder ingevoerd te krijgen. Dan hadden wij nu precies geweten hoe de situatie is. Dan was het zo geweest als ik in mijn betoog met betrekking tot de lopende gevallen al aangaf.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan had u het eerste halfjaar gezegd: zie je wel! Dan hadden wij dezelfde ellende

De Graaf

gehad als in januari 1984, toen u met een schok wakker werd en zei: hoe heeft dit nu kunnen gebeuren? Dat was een samenloop van de wetten van december 1982 met nog wat andere maatregelen die u zichzelf niet meer kon herinneren.

De **Voorzitter**: Ik treed niet in de inhoud van de discussie, maar ik begin nu verbrande turf te ruiken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Op zichzelf behoeft dat natuurlijk geen onaangename geur te zijn. Ik hoop dat door deze gedachtenwisseling rust is ontstaan.

Ik wil verder dan ook niet ingaan op de voorbeelden die door mevrouw Ter Veld zijn genoemd. Bij de artikelsgewijze behandeling kunnen wij een aantal zaken nog nader bespreken.

Mevrouw Ter Veld is ingegaan op mijn opmerking over de extra lasten, die een uitvloeisel zijn van de claims die de PvdA heeft gelegd. Zij zegt dat, als de werkloosheid daalt en dergelijke, er bij de PvdA ook veel getallen veranderen. Ik ben in elk geval blij, dat zij de cijfers die ik heb genoemd, niet heeft bestreden. Daar gaat het namelijk wel om. Over één punt laat mevrouw Ter Veld volledige onduidelijkheid bestaan.

Het partijprogramma van de PvdA voor de komende periode is ten aanzien van de verdiscontering in het kader van de arbeidsongeschiktheidsverzekering duidelijk. Juist vanwege die duidelijkheid heb ik dit als uitgangspunt genomen voor mijn berekeningen. Vervolgens heeft mevrouw Ter Veld een opvatting verkondigd die daarmee niet in overeenstemming is. Toen kon ik niet anders doen dan de aanvankelijk door mij genoemde 3,1 miljard aanvullen met de bewuste 2,2 miljard.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik ben wellicht zelfs verheugd, als de staatssecretaris het programma van de PvdA geheel en niet slechts gedeeltelijk wil uitvoeren. Dat zou voor iedereen beter zijn. Ik ben echter niet bereid te ontkennen, dat ons sociale zekerheidssysteem duurder is dan dat van de staatssecretaris. Wij verschillen niet op nuances. Wij verschillen kennelijk een zeer groot stuk.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het zijn nogal dure nuances.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik heb al gezegd dat het meer is dan nuances.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ja, maar dit is een mooie meerwaarde. Het moet wel opgebracht worden. De cijfers en de getallen heb ik genoemd. Daar blijf ik bij.

De **Voorzitter**: Dit dreigt een beetje een gesprek te worden in plaats van een redevoering met interrupties. Daar is een verschil tussen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mevrouw Ter Veld heeft gevraagd waar je de Invoeringswet later kunt terugvinden. Ik schat, dat deze toch wel in een editie van Schuurman en Jordens wordt opgenomen. Daar staan de meeste wetten in. Op zichzelf vind ik die vraag ook niet zo relevant. Hoe dan ook, het overgangsrecht moet ergens worden opgenomen, of het nu in afzonderlijke wetten is of in een aparte wet.

Het lijkt mij juist een voordeel om het in een aparte wet op te nemen, omdat degenen die moeten adviseren de wetgeving dan ook goed kunnen raadplegen. Het lijkt mij wel zaak, dat wij in elk geval het overgangsrecht regelen. Zonder overgangsrecht zouden de mensen er slechter voorstaan. Dat willen wij niet en mevrouw Ter Veld zal dat ook niet willen.

Ik kom op de pijpleidinggevallen rond 35 jaar en het wachten op de arbeidsongeschiktheidsbeoordeling. Er zijn vragen gesteld over de overgang van Ziekwet naar WAO/AAW bij de inwerkingtreding van de gewijzigde redactie van de WAO/AAW. Degenen die op het moment van inwerkingtreding een ziekwetuitkering ontvangen, vallen onder de nieuwe regeling. Degenen die op het moment van de inwerkingtreding recht hebben op een AAW/WAO-uitkering, maar nog wachten op een precieze vaststelling van het arbeidsongeschiktheidspercentage, vallen onder de oude bepalingen. Wat dat betreft zijn wij dus vrij consequent. Indien men jonger is dan 35 jaar, kan een herbeoordeling plaatsvinden.

De effecten van het wetsvoorstel Vervanging vereveningsbijdrage door premieheffing komen natuurlijk aan de orde bij de behandeling van dat voorstel, zodra de advisering rond is. Ik krijg hierover op dit moment de volgende gegevens door.

Te veel betaalde ziekenfondspremie bij samenloop van loon en

uitkering zal straks kunnen worden teruggevraagd. Het voordeel hiervan valt niet weg tegen de samenstelling van de WAO-franchise. Deze twee zaken staan los van elkaar. Artikel 1, onderdeel c, van het wetsontwerp regelt dit. Hetzelfde antwoord is ook in eerste termijn al door mij gegeven. Voor de nieuwe gevallen zullen geen inkomenseffecten worden veroorzaakt, maar juist worden voorkomen. Niet langer zal bij een gedeeltelijke uitkering, naast loon, sprake zijn van voordeel door twee keer de franchise WAO. De premiedruk zal aansluiten bij de voorliggende loonsituatie. Over oude gevallen moet nog worden nagedacht. In beginsel zullen zij via uitvoeringsmaatregelen buiten de werking van het voorstel worden gehouden. Hierover zou bij de behandeling van het wetsvoorstel gedetailleerd kunnen worden gesproken. Het voorgaande betreft een wetsontwerp, waarvan het voorontwerp op dit moment ter fine van advies ligt bij de Sociale Verzekeringsraad.

De afstemming AOW/AWW is ook zo'n typisch geval, dat wij straks beter bij de artikelsgewijze behandeling kunnen behandelen.

Voorzitter! Ik zou met mevrouw Ter Veld willen concluderen, dat er tussen haar en mij geen enkel verschil van mening bestaat over de noodzaak van het echt goed, objectief, eerlijk en zo openhartig mogelijk verzorgen van de voorlichting. Ik denk dat dit de beste basis is, ook om rust te scheppen voor met name de mensen die het aangaat. Ik wil het mijne ertoe bijdragen om in die zin in alle objectiviteit de voorlichting van onze kant te verzorgen.

Voorzitter! Ik hoop hiermee in voldoende mate te hebben gereageerd in tweede termijn op de opmerkingen die gemaakt zijn over de invoeringswet.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik zou thans de vergadering voor enkele ogenblikken willen schorsen, opdat een ieder voor zich even kan nadenken over de vraag, hoe wij verder moeten procederen. De staatssecretaris en de voorzitter van de commissie vraag ik in dit verband, of het technisch mogelijk is om nu de artikelsgewijze behandeling van de Invoeringswet af te maken en vervolgens de nog hangende artikelen van aparte wetten te behandelen. Zijn er in de

Voorzitter

Invoeringswet zaken, die afhangen van de afzonderlijke wetten?

Ik begrijp dat mevrouw Ter Veld vindt, dat dit het geval is. Ik geef het woord aan de voorzitter van de commissie, mevrouw Kraaijeveld-Wouters.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Het is mij bekend, Voorzitter, dat er nog amendementen liggen, betrekking hebbende op artikelen van de Invoeringswet, die nog niet zijn aangemeld in die zin, dat zij, na bespreking van de andere wetten, nu relevantie hebben voor de Invoeringswet. Een aantal van deze amendementen ligt er al een tijdje. Door de grote drukte en waarschijnlijk een vertraging bij de reproductie, zijn deze nog niet binnen. Misschien zijn echter de amendementen die betrekking hebben op de Invoeringswet, binnen een kwartier hier te halen. Dit moet te verifiëren zijn.

De **Voorzitter**: Als deze er zijn, zijn de commissie en de staatssecretaris en zijn staf dan van mening, dat deze kunnen worden afgehandeld, terwijl er nog enkele punten hangen? Ik begrijp dat het lid Nijhuis deze mening is toegegaan.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Ik dacht ook, dat het kon, Voorzitter!

De **Voorzitter**: Logisch kan het misschien; ik wil mij echter aan de orde houden. Ik geef het woord aan mevrouw Dales, over de orde.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! De invoeringswet strekt ertoe om de afzonderlijke wetten als zodanig en in hun samenhang tot uitvoering te brengen.

De **Voorzitter**: Dat was ook de reden van de vraag die ik stelde.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Inderdaad. Dit zo zijnde, kan ik het niet anders zien dan dat wij eerst de andere wetten behoren af te handelen. Dit lijkt mij in elk geval niets moeilijker dan nu te beginnen met de artikelsgewijze behandeling van de invoeringswet en vervolgens de afzonderlijke wetten te behandelen.

De **Voorzitter**: Ik geef over dit punt het woord aan de voorzitter van de commissie, mevrouw Kraaijeveld.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Misschien zou er even geschorst kunnen worden om na te kunnen gaan over welke amendementen het nog gaat. Dan kan na de schorsing begonnen worden met de artikelsgewijze behandeling van de invoeringswet. Degenen die nog amendementen in de maak hebben, zouden dat bij de desbetreffende artikelen kunnen melden.

De **Voorzitter**: Dan krijgen wij een analogie met hetgeen wij eerder gehad hebben bij de afzonderlijke wetten.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb zelf ook wel behoefte aan enige schorsing. Wij hebben nu zes wetsvoorstellen artikelsgewijs behandeld. Ik wil graag de stukken van de Invoeringswet even op orde brengen voordat wij beginnen met de artikelsgewijze behandeling van dat wetsvoorstel. Ik zou graag een schorsing hebben bij voorbeeld tot kwart voor vijf of vijf uur.

De **Voorzitter**: Hebben de leden daar voldoende aan?

De heer **Nijhuis** (VVD): Zo'n schorsing is natuurlijk geen enkel probleem. Wij kunnen echter ook de Invoeringswet nu artikelsgewijs behandelen met uitzondering van de amendementen die nog niet zijn ingediend. Het gaat daarbij om de amendementen op de stukken nrs. 33 en 34. Naar ik heb begrepen, gaat het hierbij om min of meer technische amendementen. Het zijn immers wijzigingen als gevolg van andere wijzigingen. Wij zouden na de artikelsgewijze behandeling kunnen teruggaan naar de andere wetsvoorstellen om de nog aanhangige onderwerpen door te praten en dan vervolgens de rest van de Invoeringswet behandelen.

De **Voorzitter**: Dat is èn in strijd met de meer principiële benadering van mevrouw Dales èn in strijd met de praktische benadering van de staatssecretaris. Ik denk niet dat wij het zo moeten doen.

Wij zitten allemaal met het probleem dat om 23.00 uur vanavond dit geheel van wetgeving in deze fase afgehandeld moet zijn, althans voor zover dat menselijk mogelijk is. Als de commissie heeft besloten, dit zo in deze twee dagen te doen, dan zijn alle aanwezigen gehouden daaraan mee te werken.

Kortom, met het voornemen om te inventariseren wat er aan amendementen ligt en te bekijken wat ons dan het beste te doen staat, schors ik de vergadering tot 17.00 uur.

De vergadering wordt van 16.28 uur tot 17.15 uur geschorst.

De **Voorzitter**: Wij moeten nu eerst besluiten, in welke volgorde wij de nog niet afgehandelde wetsontwerpen proberen af te handelen. Nog niet alle amendementen zijn aanwezig. Echter, wat twee wetsvoorstellen betreft, zijn wèl alle amendementen aanwezig. Wij zouden kunnen beginnen met de afhandeling van die twee wetsvoorstellen.

Dit is vanouds de fase waarin:

- de fouten worden gemaakt;
- de vermoeienis toeslaat;
- de slijtage optreedt.

Ik zou dan ook heel rustig alles punt voor punt willen behandelen. Wij hebben nog een aantal uren ter beschikking. Ik stel voor om allereerst het wetsvoorstel op stuk nr. 19 260 en vervolgens het wetsvoorstel op stuk nr. 19 258 te behandelen.

Daartoe wordt besloten.

Aan de orde is de voortzetting van de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Het treffen van een inkomensvoorziening voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers van wie het recht op een uitkering op grond van de Werkloosheidswet is geëindigd (Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers) (19 260)**.

De **Voorzitter**: Ik merk op, dat er nog enkele artikelen, met de daarop voorgestelde amendementen, moeten worden afgehandeld. Het gaat om de artikelen 2, 3 en 15

De beraadslaging over artikel 2 en de daarop voorgestelde amendementen wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik merk op, dat op dit artikel alsnog is ingediend een amendement-Scholten/Dales (stuk nr. 40). Wil mevrouw Dales dit amendement nog toelichten?

Mevrouw **Dales** (PvdA): Dat lijkt me niet nodig, Voorzitter!

Ter Veld

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Misschien moet nog eens duidelijk worden gesteld dat ook door de fracties van CDA en VVD is betoogd dat gedeeltelijk arbeidsongeschikten niet in de bijstand zouden moeten geraken. Er ligt op dit punt het amendement-Scholten en Dales. Wellicht wordt voor de zelfstandigen een oplossing gevonden in de IOZ. Het moet in ieder geval duidelijk zijn dat het geen juiste oplossing is om mensen die vroeg gehandicapt zijn, onder de IOZ of iets soortgelijks te brengen! De enige mogelijkheid is dan ook om deze groep onder deze wet te laten vallen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb toch de opvatting dat hetgeen hier wordt voorgesteld, iets te ver afstaat van onze bedoeling met dit wetsvoorstel. In onze voorstellen bieden wij dit soort extra voorzieningen aan mensen die een arbeidsverleden hebben. In die zin kijkt het amendement af van hetgeen wij op dit punt voorstellen. Ik ben daarom geneigd om aanvaarding van dit amendement te ontraden. Wij geven deze uitkering namelijk alleen in aansluiting op een NWW-uitkering, dus niet op een uitkering die geen arbeidsverleden kent. Met het oog op deze overweging ontraad ik aanvaarding van dit amendement.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! De arbeidsongeschikten die in de IOAW komen, hebben inderdaad een arbeidsverleden. De vroeggehandicapten zullen waarschijnlijk weinig vermogen bezitten. In de praktijk kunnen deze mensen toch met deze problematiek geconfronteerd worden. Het moet voorkomen worden, dat deze groep wat in de lucht blijft hangen. Voor het principe van de wet is het wat oneigenlijk om deze mensen eronder te laten vallen, maar die paar vroeggehandicapten met een eigen vermogen moeten niet de problemen ondervinden die voor alle andere WAO'ers opgelost zijn. Kan de staatssecretaris daarop nog even ingaan?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Naar onze wijze van zien zullen de vroeggehandicapten in het algemeen niet afgeschat worden. Dat ligt in al onze vooronderstellingen opgesloten. Mocht het geheel onverhoopt niet helemaal dekkend

zijn, dan is in beginsel de bijstandswet de aangewezen oplossing. Zonder vermogen is dat ook inkomenspolitiek geen probleem. Als er wel een vermogen is, dan kunnen problemen ontstaan. Ik erken dat. Voor die paar gevallen moeten wij het voorstel geen geweld aandoen. Iedereen die op een gegeven moment met de bijstandswet in aanraking komt, wordt geconfronteerd met de vermogenspositie als men geen andere middelen van bestaan heeft. Mijn advies is dus niet veranderd.

De heer **Linschoten** (VVD): Het probleem doet zich als het gaat om gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid alleen voor in situaties waarin men weer gedeeltelijk gaat werken en vervolgens werkloos wordt. Langs die weg heeft men toch te maken met een arbeidsverleden en kan men gebruik maken van de IOAW. Het probleem van mevrouw Ter Veld, afschatting zonder gedeeltelijke werkervaring, zal zich naar mijn mening in de praktijk niet voordoen.

De heer **Kloosterman**: De heer Linschoten heeft gelijk, dat afgeschatte gedeeltelijk arbeidsongeschikten met een zeker arbeidsverleden via de WW instromen in de IOAW. Als zij de referte-eis echter niet halen en daarmee in een aantal gevallen ook de arbeidsverleden-eis niet, dan gebeurt er volgens het wetsvoorstel niets. In zoverre betekent het amendement een verruiming.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Telkenmale wordt gesuggereerd, dat vroeggehandicapte mensen niet worden afgeschat, tenzij zij zelf een baan vinden als gevolg van de benutting van de eventuele verdien-capaciteit. Tijdens de schriftelijke voorbereiding is mij uitdrukkelijk verzekerd, dat het zeer wel mogelijk is dat bij vroeggehandicapten sprake zal zijn bij afschatting conform de nieuwe wetsvoorstellen. Daardoor is het zeer wel mogelijk dat mensen met een vroeggehandicapten-uitkering een gedeeltelijke AAW-uitkering krijgen en verder in de bijstand geraken. De zekerheid dat dat slechts een theoretische mogelijkheid is, is bepaald niet gegeven.

Mensen die er zelf niets aan kunnen doen dat zij geen arbeidsverleden hebben omdat zij vroeggehandicapt waren, kun je onmogelijk gelijkstellen met zelfstandigen. Daarvoor moet een andere regelgeving komen. Deze mensen moeten

fictief gelijkgesteld worden. Ik weet dat er een onderscheid is met mensen die op de eerste dag van hun werk van een steiger vallen en geen referte-eis kunnen opbouwen.

Gezien de aard van het vroeggehandicapt zijn, moet hiervoor naar mijn mening een oplossing worden geboden. Ik heb de staatssecretaris dan ook gevraagd, welke andere mogelijkheden hij daarvoor ziet. Hij kan dat datgene bewerkstelligen wat ook voordurend door de CDA- en VVD-fractie naar voren is gebracht. Wij zeggen: kies niet voor dat systeem. Maar als dat systeem wordt geaccepteerd – dat is ook steeds door de heer Nijhuis betoogd – dan horen zij naar onze mening niet in de bijstand. Ik wil daarover ook graag nog de opvatting van de heer Nijhuis horen.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! De staatssecretaris schuift een beetje met zijn argumenten. Als eerste argument voert hij aan: ik kan het ook niet uitsluiten. Als tweede argument voert hij aan: het hoort niet helemaal en het zijn er ook maar een paar. Dat is ongeveer hetzelfde als aanvankelijk tegen mevrouw Van Nieuwenhoven werd gezegd. Dat het maar een beperkt aantal mensen zal betreffen, is echter geen argument om er dan dus maar niks aan te doen.

De heer **Nijhuis** (VVD): Voorzitter! Naar mijn mening duidt mevrouw Ter Veld op twee groepen. De ene groep is die categorie jonggehandicapten die van meet af aan een gedeeltelijke AAW-uitkering heeft gekregen. De andere groep is de categorie mensen die weer aan het werk gaat en niet voldoet aan de arbeidsverleden-eis, waarop zoëven ook door de heer Kloosterman werd gewezen. Wat betreft die laatste groep, ben ik het met de andere leden van de commissie eens dat het niet rechtvaardig lijkt om die mensen wel te laten afglijden naar de ABW. Dit is te meer het geval, omdat wij er door middel van een advies van de PvdA-fractie, dat door de staatssecretaris in de nota van wijzigingen is overgenomen, in de WAO voor hebben gezorgd dat de WAO-periode als referteperiode geldt. Dan zou je dat nu ook moeten doen. Die eerste categorie lijkt mij echter toch een andere groep. Die vraag wil ik ook aan mevrouw Ter Veld stellen.

Ter Veld

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik heb ook nog gesproken over een derde categorie die de heer Nijhuis niet noemt. Dat zijn mensen die wel een volledige AAW-uitkering hebben gehad, maar die toch op grond van de thans voorliggende wet voor herbeoordeling in aanmerking komen. De voorliggende wet houdt dan geen rekening mee met het feitelijk kunnen verkrijgen van arbeid. Dan is het zeer wel mogelijk – dat is ook steeds in de stukken gezegd – dat iemand met een 90%- of 100%-uitkering toch wordt afgeschat, zonder dat er sprake is van een baan. Op die groep doelde ik met name, omdat de heer Nijhuis als voorstander van deze maatregel voor andere groepen wel een maatregel heeft genomen.

De heer **Nijhuis** (VVD): Voorzitter! Ik moet in ieder geval constateren, dat het toch om een aparte groep gaat. Dat zijn de mensen die bij voorbeeld na revalidatie toch weer gedeeltelijk arbeidsgeschikt worden verklaard. Die hebben geen enkele arbeidsverleden, ook niet voor de nWW. Ik vraag mij af, of je die categorie om die reden een heel ander recht moet geven dan werklozen in dezelfde positie. Daarom aarzel ik bij die categorie. Nogmaals: mevrouw Ter Veld heeft volledig gelijk wat betreft de mensen die uit de AAW aan het werk zijn gedaan en daardoor niet aan de arbeidsverleden-eis kunnen voldoen. Zij komen dan in een moeilijke positie. Dat zou de staatssecretaris naar mijn oordeel kunnen oplossen. Maar bij de eerste categorie blijf ik mijn aarzelingen houden. Misschien dat de staatssecretaris daarop zijn licht kan laten schijnen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik heb eigenlijk geen argumenten toe te voegen aan hetgeen ik gezegd heb. Ik heb niet met name als argument gebruikt dat het om zulke geringe aantallen gaat, zoals mevrouw Dales veronderstelde. Als meer fundamenteel bezwaar heb ik genoemd, dat wij dit soort uitkeringen in beginsel alleen geven in aansluiting op een nWW-uitkering. Daarbij gelden dan arbeidsverleden-eisen en daaraan wordt niet voldaan. Dat is mijn vertrekpunt bij mijn advies over dit amendement. Dat wil ik heel duidelijk stellen.

Vervolgens heb ik in aanvulling daarop inderdaad gezegd, dat het aantal gering zal zijn. Het betreft

mensen die in het algemeen ook op de Algemene Bijstandswet kunnen terugvallen. In inkomenspolitieke zin behoeft het dus ook geen probleem te zijn, behalve als er sprake is van een vroeggehandicapte met een vermogen in de vorm van een huis of wat dan ook. Dan kan wel een probleem ontstaan. Ik heb dus een meer fundamentele benaderingswijze gekozen met betrekking tot het niet willen toelaten van personen die qua opzet en keuze van de wetgeving daarin niet thuishoren. Dat blijft mijn benaderingswijze.

De heer **Nijhuis** (VVD): Voorzitter! Ik heb het zo begrepen dat in ieder geval de WAO-periode meetelt als referte-periode. Geldt dit nu ook voor de AAW of niet?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): U bedoelt de arbeidsverleden-eis.

Staatssecretaris **De Graaf**: In de AAW zitten twee categorieën die geen arbeidsverleden hoeven te kennen. Dat zijn de van jongs af aan gehandicapten en de zelfstandigen. Zij hebben geen arbeidsverleden in de zin van de nieuwe Werkloosheidswet. Wij geven daar nu juist een aanvulling op. Dit is het verhaal. In onze visie ga je op deze manier wat oneigenlijk te werk. Ik wil de zaak graag zo clean mogelijk benaderen.

De **Voorzitter**: Ik heb de indruk dat de standpunten bekend zijn.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik heb nog een vraag die niet beantwoord is. De staatssecretaris geeft dus toe dat die situatie zich kan voordoen. Mijn concrete vraag is dan waar hij, als hij zijn wetssystematiek zuiver wil houden, hen dan plaatst. Het kan voorkomen dat iemand als vroeg-gehandicapt afgeschat wordt zonder dat er feitelijk sprake is van een arbeidsinkomen. Die mensen zijn dan wel gedeeltelijk gehandicapt, zij kunnen een vermogen hebben, zij kunnen de voetbaltoto winnen enzovoort, maar zij komen toch in de bijstand. Ik wijs er nogmaals op dat de meerderheid van de Kamer die vóór de voorstellen voor afschatting was, juist geprobeerd heeft die situatie voor gedeeltelijk arbeidsongeschikten te voorkomen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb gemotiveerd waarom dit zo gedaan wordt. Terecht noemt mevrouw Ter Veld de mogelijkheid dat men toch

op de bijstandswet aangewezen kan zijn. Dit is wel erg theoretisch. Dan zit men echter in dezelfde positie als heel veel andere mensen die op een gegeven moment, ook als er geen of onvoldoende inkomen is, naar de bijstand moeten gaan.

De beraadslaging wordt gesloten.

De beraadslaging over artikel 3 en de daarop voorgestelde amendementen wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik merk op dat ter vervanging van het amendement op stuk nr. 21 zijn ingediend drie gewijzigde amendementen-Dales c.s. (stuk nr. 41, I t/m III).

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik heb vanmorgen al gezegd dat deze wijziging slechts taalkundig is. Deze doet verder niets meer toe of af aan de discussie. Ik heb dus geen behoefte aan een nadere discussie.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Ik merk nog op, dat in plaats van het amendement-Dales c.s. (stuk nr. 21, IV) is ingediend een gewijzigd amendement-Dales c.s. (stuk nr. 41, IV) en dat het amendement-Dales c.s. (stuk nr. 22, I, herdruk) is vervangen door het gewijzigde amendement-Dales c.s. (stuk nr. 42, I).

De beraadslaging over artikel 15 en de daarop voorgestelde amendementen wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik merk op dat op dit artikel alsnog een amendement-Dales c.s. (stuk nr. 43) is ingediend.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Voorzitter! Ik heb hier vanmorgen al even over gesproken. Ook in de schriftelijke gedachtenwisseling en in de verschillende termijnen is hierover gesproken. Dit amendement is een poging om de invulling van het recente arbeidsverleden niet zo maar over te laten aan gespreide autonome uitvoeringsorganen en om te voorkomen dat wij een hoop jurisprudentie moeten afwachten voordat daar wat richting in komt.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik acht het niet nodig. Ik heb dit, dacht ik, ook in mijn benaderingswijze voldoende uiteengezet. Ik heb voldoende vertrouwen in de uitvoeringsorganen dat zij op een correcte

De Graaf

wijze op basis van onze voorstellen de zaak uitvoeren. Mijn oordeel verandert dus niet. Ik verdedig graag het voorstel dat ik zelf heb gedaan.

Mevrouw **Dales** (PvdA): Mijn vertrouwen in de uitvoeringsorganen is bepaald niet geringer dan dat van de staatssecretaris. Dat is herhaaldelijk gebleken. Het gaat hier echter om een gegeven dat exact vast te stellen is. Dat je dit op verschillende wijzen correct kunt doen met een eigen invulling, leidt tot de onomstotelijke conclusie dat dit op zeer verschillende wijzen zal gebeuren. Dat is niet gewenst. Vandaar dat ik mijn amendement heb ingediend.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Mij niet uitlatend over mijn voorkeur, wil ik de staatssecretaris toch het volgende vragen. Als dit amendement wordt aangenomen, zou hij er dan werkelijk bezwaar tegen hebben – afgezien van zijn voorkeur voor zijn eigen benadering – dat er een begrenzing van twee jaar komt? Vindt hij dat een te royale periode of een te krappe of vindt hij dat een redelijke termijn?

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn voorkeur blijft dezelfde. Er zullen echter geen rampen gebeuren als het amendement wordt aangenomen.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Ik kom op die vraag, omdat u deze zaak reeds eerder hebt behandeld. U stelde toen dat er op dit punt jurisprudentie is. In dat licht wil ik graag uw oordeel horen over die periode van twee jaar.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is niet exact in termijnen aan te geven. Juist om die reden wilde ik die meer flexibele regeling hebben. Het is niet iets nieuws, wij passen die zaak vandaag de dag al toe in het kader van de RWW. Het is ook niet tot mij doorgedrongen dat er behoefte bestaat aan meer regels op dit punt. Ik ben daarom geneigd te zeggen: waarom moet je dan meer regels maken. Het past namelijk ook niet zo erg in de systematiek van de Bijstandswet – in de IAOW bestaat ook een regeling in dat kader – om dat allemaal exact vast te leggen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de beweegreden wordt geen beraadslaging gevoerd.

Aan de orde is de voortzetting van de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Wijziging van de Algemene Ouderdomswet (gelijkstelling niet-gehuwde personen met gehuwden of echtgenoten) (19258)**.

De beraadslaging over artikel I en de amendementen, voorzover daarop voorgesteld, wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik merk op dat, ter vervanging van het amendement op stuk nr. 15, zijn ingediend twee amendementen op de stukken nrs. 17 en 18.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag het oordeel over deze amendementen aan de Kamer overlaten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de beweegreden en het daarop voorgestelde amendement wordt geen beraadslaging gevoerd.

Aan de orde is de voortzetting van de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Verlening van toeslagen tot het relevante sociaal minimum aan uitkeringsgerechtigden op grond van de Werkloosheidswet, de Ziektewet, de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, de Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening militairen, die één of meer personen tot hun financiële last hebben (Toeslagenwet) (19257)**.

De beraadslaging over artikel 2 en de daarop voorgestelde amendementen en over het gewijzigde amendement Van Nieuwenhoven c.s. (stuk nr. 34) tot invoeging van een artikel 2a wordt hervat.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Voorzitter! Hierop is geen toelichting meer nodig, want het is volop in discussie geweest met de gewijzigde tekst, zoals die nu ook eindelijk op het amendement voorkomt.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Er is nog een nota van wijziging binnengekomen op artikel 18. Ik constateer, dat de commissie daarvan nota neemt.

Ik heb de indruk dat artikel 9 inmiddels geen nadere bespreking meer vergt.

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): In de praktijk zal blijken of dat ook werkelijk zo is.

De **Voorzitter**: Dat geldt voor tal van zaken. Ik sluit de beraadslaging over dit artikel.

Beraadslaging over de beweegreden, waarop zijn voorgesteld twee amendementen-Van Nieuwenhoven c.s. (stukken nrs. 16 en 17).

Mevrouw **Van Nieuwenhoven** (PvdA): Deze amendementen vormen een logische uitwerking van onze stelling dat wij voor de instandhouding van de minimumdagloonbescherming zijn. Daarvoor hebben wij de toevoeging in de considerans niet nodig. Om consequent te zijn hebben wij ook een amendement daarop ingediend.

De beraadslaging wordt gesloten.

De **Voorzitter**: Nu ligt nog slechts ter afdoening de NWW en de artikelsgewijze behandeling van de Invoeringswet. Op beide ontbreken nog enkele stukken, die nog niet van de griffie en de reproductie-afdeling zijn gearriveerd.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Misschien kunnen wij dan nog even horen welke stukken wij nog missen. Ik heb een verheugende mededeling. Bij de nieuwe werkloosheidswet heb ik mijn amendementen niet mooier kunnen krijgen dan de voorstellen van de staatssecretaris. Nu ben ik ervan overtuigd dat zijn tekst niet rond loopt, maar ik heb geen zin een amendement in te dienen dat evenmin rond loopt, want ik wil niet even slecht zijn. Ik trek straks dan ook twee amendementen in.

De **Voorzitter**: Ik wil het advies van de voorzitter van de commissie, van de staatssecretaris en van eventuele leden hebben over hoe lang wij nu moeten schorsen. Het is tien voor zes. Wij zouden nu met vrucht de avondpauze kunnen hebben. Ik weet dat daar allerwegen belangstelling voor bestaat.

Voorzitter

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter, wat mij betreft beginnen wij nu met de artikelsgewijze behandeling van de Invoeringswet, gelet op de assistentie die ik nu aan mijn rechterzijde heb en op het feit dat de nota van wijziging zojuist is rondgedeeld.

De **Voorzitter**: Ik meen dat de leden enkele minuten moet worden gegeven om kennis te nemen van deze nota van wijziging.

De heer **Linschoten** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Het komt mij het best voor, nu voor de avondpauze de vergadering te schorsen. Na die pauze kunnen alle papieren op de juiste volgorde zijn gebracht en kunnen wij aan één stuk doorvergaderen. Het vergaderritme behoeft dan niet meer te worden onderbroken.

De **Voorzitter**: Ik constateer, dat men zich met deze werkwijze kan verenigen.

De vergadering wordt van 17.55 uur tot 19.30 uur geschorst.

Aan de orde is de voortzetting van de artikelsgewijze behandeling van het wetsvoorstel **Verzekering van werknemers tegen geldelijke gevolgen van werkloosheid (Werkloosheidswet) (19261)**.

De **Voorzitter**: Ik heropen de beraadslaging over artikel 8, waarop is voorgesteld een gewijzigd amendement-Ter Veld (stuk nr. 89), ter vervanging van dat op nr. 68.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! In dit amendement heb ik de periode van twee jaar vervangen door een periode van anderhalf jaar conform de periode van de rijks-groepsregeling zelfstandigen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb hiervan kennis genomen. Het lijkt mij zeer correct.

De beraadslaging wordt gesloten.

De beraadslaging over artikel 35 en de daarop voorgestelde amendementen wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik merk op, dat alsnog is ingediend een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 90, V).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik trek dat amendement in. Zoals ik voor de avondpauze al aankondigde, is het mij niet mogelijk geweest in de beperkte tijd een *sluitend systeem* te maken. Ik blijf van oordeel dat ook het systeem in de wet niet sluitend is en ik wil de staatssecretaris verzoeken dit punt uitdrukkelijk onder de aandacht van de Sociale Verzekeringsraad te brengen bij de behandeling van uitvoeringsbeschikkingen en dergelijke.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik denk niet dat dit bij de uitvoeringsbeschikkingen aan de orde zou moeten komen. Uiteraard moet men alert zijn op allerlei ontwikkelingen die verband houden met de invoering van het nieuwe stelsel. Een rapportage op dit punt zou eventueel kunnen leiden tot veranderingen. In die zin wil ik graag het verzoek van mevrouw Ter Veld interpreteren. Ik denk, dat zij het ook in die zin bedoelt.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik denk inderdaad dat een half jaar denken en rekenen kan leiden tot een goed systeem. Als deze wet wordt ingevoerd, doen zich twee mogelijkheden voor. Of de zaak is goed geregeld, of het is een puinhoop geworden. Ik hoop dat mijn verzoek, dat de staatssecretaris zal overbrengen, kan voorkomen dat van het laatste sprake zal zijn.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mevrouw Hofman maakt mij erop attent dat er ook nog een ander amendement van mevrouw Ter Veld op dit punt is ingediend. Wordt dit amendement ook ingetrokken?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ja, het betreft het amendement op stuk nr. 70. Beide amendementen beoogden het door mij geschetste probleem op te lossen.

De **Voorzitter**: Aangezien de amendementen-Ter Veld c.s. op stuk nr. 70 en stuk nr. 90, V zijn ingetrokken, maken zij geen onderdeel van de beraadslaging meer uit.

De beraadslaging wordt gesloten.

De beraadslaging over de artikelen 35, 36 en 54 wordt hervat.

De **Voorzitter**: Ik stel hierbij tevens aan de orde de nota van wijziging op stuk nr. 91. Deze nota van wijziging heeft betrekking op de artikelen 16, 36, 54 en 63 en uiteraard op de considerans.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik heb deze keer niet alle berekeningen op grond van artikel 54 gemaakt. Ik begrijp dat hervatting van werk dan wel het niet meer volledig werkloos zijn ten opzichte van de vroegere deeltijdbaan niet wordt verrekend met het volledige minimumloon maar met het geldend dagloon. Betekent dit materieel dat de geleidelijke stijging van inkomen – de som van de uitkering en het inkomen uit arbeid – van iemand die gedeeltelijk het werk hervat op dezelfde wijze verloopt als voor degene die in een 40-urige werkweek werkloos werd?

Mevrouw **Hofman**: Mijnheer de Voorzitter! De voorbeelden die mevrouw Ter Veld in de vorige termijn gaf met betrekking tot art. 54 – volgens haar zouden die leiden tot vermindering van inkomen en uitkering als mensen die parttime werken meer gaan werken – kloppen niet helemaal. Ook in die situaties zou er namelijk sprake zijn van toename van de inkomsten. Ik heb daarvan berekeningen en ik kan die straks aan mevrouw Ter Veld geven.

De **Voorzitter**: Dat lijkt mij niet zo'n goed idee, mevrouw, want waar één lid van de commissie recht op heeft, daar heeft de gehele commissie recht op. Wij zien straks wel wat er met die berekeningen kan worden gedaan.

Mevrouw **Hofman**: Bij de bestudering van de door mevrouw Ter Veld gegeven voorbeelden zijn wij wel op een onduidelijkheid gestoten bij art. 54. Het eerste lid regelt de vervolgitkering voor degenen waarvan de vervolgitkering op een lager niveau wordt vastgesteld dan 70% van het *minimumloon*. Het tweede lid regelt de situatie van een evenredige vermindering met een uitkering ernaast. In dat tweede lid werd ten onrechte niet naar dat eerste lid verwezen en dat kan wellicht onduidelijkheid scheppen. Wij hebben dan ook een vierde lid opgenomen om die omissie weg te nemen.

Ter Veld

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik ontken dat het een onduidelijkheid is, want de letterlijke tekst heb ik omgezet in een berekening die ik heb gegeven. Ik geef toe – dat hield mijn opmerking ook in – dat het wellicht logischer zou zijn geweest om in het tweede lid te verwijzen naar het eerste. Het is dan ook duidelijker dat het nu is gedaan.

Wat korte rekensommetjes geven mij de indruk dat het beoogde effect nu zal worden bereikt. Het lijkt mij een goede zaak als de berekeningen waarover mevrouw Hofman sprak aan de leden van de commissie ter hand worden gesteld, zodat wij weten wat nu precies in deze nota van wijzigingen wordt voorgesteld. Ik neem aan, dat de bedoeling van de wetgever door deze wijziging beter tot haar recht komt, maar ik blijf ontkennen dat het een misverstand mijnerzijds was; het was gewoon een omissie in de wet.

De **Voorzitter**: Dat kan misschien een probleem opleveren, want ik weet niet of die berekeningen nog moeten worden uitgetypt.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Als wij ze maar hebben voor de stemmingen!

De **Voorzitter**: Prima! U gaat er dus mee akkoord dat dit artikel nu wordt afgehandeld en dat u in ieder geval voor de stemmingen die berekeningen krijgt.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Zou dan blijken dat de berekeningen niet uitkomen, zoals de oorspronkelijke berekeningen met 40 uur, dan kunnen wij voor de stemming nog altijd een derde termijn aan de Kamer vragen om daarin nog wijzigingen aan te brengen.

De **Voorzitter**: Dat recht hebt u uiteraard!

Is de staatssecretaris bereid, die berekeningen ter beschikking te stellen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Uiteraard, voorzitter!

De **Voorzitter**: Dan zal aldus worden gehandeld.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de beweegreden wordt geen beraadslaging gevoerd.

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van het wetsvoorstel **Intrekking van de Werkloosheidswet, invoering van een nieuwe Werkloosheidswet en een aantal andere wetten, alsmede de in het kader van die intrekking en invoering te treffen overgangsregelingen en de daarmee verband houdende wijzigingen van een aantal wetten en regelingen (invoeringswet stelselherziening sociale zekerheid) (19383).**

De **Voorzitter**: Wij zijn thans toe aan de artikelsgewijze behandeling.

Over artikel 1 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 2.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Bij nota van wijziging is in artikel 2, tweede lid, de beperkte duur van de rechten op grond van de bestaande Werkloosheidswet van een half jaar, uitgebreid. Er staat nu dat de Werkloosheidswet en de daarop berustende bepalingen van toepassing blijven. De termijn was eerst een half jaar en nu is het onbeperkt. Zit hier toch nog enige limitering in en kunnen daaruit achteraf problemen voortvloeien?

Mevrouw **Hofman** (hoof afd. Werkloosheidsregelingen) Voorzitter! De limitering zit in de maximale duur van de WW-uitkering die in het nieuwe uitkeringsjaar kan overlopen. Die termijn kan maximaal ter zake van dezelfde werkloosheid 78 weken duren.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 3 en 4 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 5.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik wil een vraag stellen over de mensen die overgaan naar de NWW. Is het correct dat voor hen op de uitkeringsduur – meteen na overgang naar de NWW, op het moment waarop ze anders in de WWV waren gekomen – de nieuwe verrekeningsmethodiek van toepassing is?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is een juiste veronderstelling.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Kan dit een vrij groot aantal mensen omvatten?

Staatssecretaris **De Graaf**: De schatting is 1500.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijn schatting is wat ruimer. Aangezien ik geen oplossing had voor de verrekeningssystematiek, vraag ik de staatssecretaris of hij dit punt mede onder de aandacht wil brengen van de uitvoeringsorganisaties op de manier die hij zojuist bij de behandeling van artikel 35 van het vorige wetsvoorstel heeft geschetst.

Staatssecretaris **De Graaf**: Akkoord, Voorzitter.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 6 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 7, waarop is voorgesteld een amendement-Schutte (stuk nr. 8).

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Op grond van in ander opzicht voorgestelde amendementen, die hetzelfde doel hebben, meen ik aanvaarding van dit amendement te moeten ontraden. Het ligt in het kader van de verlaging van de IOAW-grens naar 40 jaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 7a wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 8.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): In dit artikel staat dat nadere en zo nodig afwijkende regels kunnen worden gesteld. Het voorbeeld van een 15-dagenregeling is genoemd. Kan de staatssecretaris ons vertellen of er nog meer onderdelen zijn waarvan hij verwacht dat er nadere regels worden gesteld? Of slaat het alleen op dit ene onderwerp?

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik kan dat op dit moment nog niet overzien. Ik wil hierover het advies van de Sociale Verzekeringsraad afwachten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 9 t/m 12 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 13.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik begrijp uit artikel 13 dat, wanneer iemand

Ter Veld

vanuit een gemeentelijke uitvoeringsorganisatie overgaat naar de bedrijfsvereniging, de bedrijfsvereniging bevoegd is, de eventuele sanctie die de gemeente getroffen heeft, over te nemen tenzij zij anders beslist.

Betekent lid 2 van artikel 13, dat de andere sanctie, die de bedrijfsvereniging zou willen toepassen, nooit sterker kan zijn dan die welke de gemeente reeds had toegepast?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is een juiste veronderstelling, mijnheer de Voorzitter!

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 14 en 15 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 16, waarop is voorgesteld een amendement-Schutte (stuk nr. 39, I).

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik heb een vraag aan de staatssecretaris. Door de nota van wijziging is bewerkstelligd dat problemen voor sommige mensen zijn opgelost, die in de overgang getroffen worden door het feit dat tussen de eerste dag van werkloosheid en de dag van het recht op uitkering een ruimte kan zitten, bij voorbeeld vanwege een doorbetalingsverplichting. Het kan zijn dat men dan door zijn leeftijd net aan het goede einde van de uitspraak zit, die nu door de nota van wijziging is opgenomen in het wetsontwerp. Er blijft echter de mogelijkheid over, dat het voor sommige mensen ook negatief kan uitpakken. Het kan zijn dat men tussen de eerste dag van de werkloosheid – zoals deze nu is vastgesteld – en de dag waarop men recht op een uitkering krijgt, 57,5 jaar wordt, waardoor men ineens in een ongunstige positie komt te verkeren. Zou voor die geringe groep de mogelijkheid bestaan om hierin een keuze te maken? Men zou dan die keuze kunnen maken, die wat uitkeringsmogelijkheden betreft het best past bij die persoon. Voor één groep is het geregeld, maar het kan voor een andere groep net een negatieve uitwerking hebben.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Kraaijeveld spreekt een juiste veronderstelling uit. Wij hebben één voorziening getroffen en het is niet een kwestie van het kunnen kiezen in dit opzicht.

Daarin voorziet het voorstel niet, ook niet in de nota van wijziging.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Zou het niet goed zijn, die keuzemogelijkheid toch te kunnen aanbieden aan de mensen? Voor één kleine groep, voor wie het net ongelukkig uitkomt, is het nu wel geregeld, terwijl de andere er net buiten kan vallen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Meestal is dit het geval, als je ergens grenzen stelt. Wij hebben geen voorstellen gedaan, dat men dan kan kiezen. Ik weet niet, of de hardheidsclausule in dezen soelaas biedt.

Ik wil iets voorlezen; misschien kan dit enig zicht geven op de zaak: 'Bovendien is een werkloosheidsituatie geen statische situatie. Ik bedoel daarmee te zeggen, dat de werknemer weer werk kan hervatten en dat dus ook de anticumulatiebepalingen in de beoordeling moeten worden betrokken. Daarnaast kan de werknemer een verwijtbare handeling verrichten, waarbij de sanctiebepalingen weer een rol spelen. Ik kom dan ook tot de conclusie dat, ook al zou op een gegeven moment beoordeeld kunnen worden wat het meest gunstige regime is, deze beoordeling een dag later weer anders kan uitvallen. Het kan toch niet de bedoeling zijn, dat de werknemer dan weer een andere keus zou gaan maken'. Uit wat ik heb gesteld zonet, blijkt wel dat de rechtszekerheid niet gediend is met het opnemen van een keuzemogelijkheid in de wet. Ik heb dit ter toelichting nog eens naar voren gebracht.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Ik begrijp dat u eigenlijk zegt, dat het erg complex is om te regelen, omdat er dan allerlei casusposities kunnen ontstaan. Dat is waar. Aan de andere kant blijf ik het een moeilijk punt vinden, maar verder kom ik op dit moment niet, Voorzitter.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 16a.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik heb een praktische vraag. Op artikel 43 van de nieuwe Werkloosheidswet heb ik een amendement ingediend om in het geval van herleving van een uitkeringsrecht datgene wat nog op de lat staat volledig te laten herleven, zonder dat op grond van een nieuwe uitkeringsgrond in mindering te

brengen. Als het amendement wordt aangenomen, werkt dit dan automatisch door? Zo nee, dan zal ik op artikel 16a en 16b nog een amendement indienen om de laatste vijf woorden 'verminderd met een half jaar' van beide artikelen te doen vervallen.

De **Voorzitter**: Dat is tussen deze vergadering en de stemming?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ja.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik veronderstel, dat het amendement op de nieuwe Werkloosheidswet inderdaad hiervoor ook gevolgen heeft, hetgeen betekent dat een amendement van soortgelijke strekking op dit artikel zou moeten worden ingediend. Mevrouw Hofman bevestigt dit, dus de redenering is logisch.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan dien ik het alsnog in. Ik neem aan, dat uw opmerkingen dezelfde blijve, namelijk dat het een keuze is.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is het in het leven heel vaak!

De **Voorzitter**: Zelfs gedurig!

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen (16 b en 17 t/m 19 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over het amendement-Ter Veld (stuk nr. 30) tot invoeging van een artikel 19a.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Het gaat hier om mensen die op grond van de interimwet een eigen uitkering hebben, waardoor de uitkering van de echtgenoot c.q. echtgenote op een andere wijze wordt verrekend dan straks in de inkomensregeling oudere werknemers. Dit amendement beoogt, dat de echtgenoot c.q. echtgenote van degene die thans een uitkering krachtens de interimwet krijgen niet een volledige verrekening krijgen wanneer zij onder de IOW-vallen. Met andere woorden: dat er een duidelijke vrijlatingsbepaling komt.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Hier openbaart zich dan het verschil van mening tussen mevrouw Ter Veld en mij over het karakter van de interimwet. Ik vertaal het in ieder geval anders en mitsdien wil ik de

De Graaf

aanvaarding van dit amendement ontraden op grond van dezelfde overwegingen, die ik vaker ten aanzien van dit soort veranderingen naar voren heb gebracht.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 20 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 21, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld (stuk nr. 27, I).

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Zoals wij reeds bij een aantal meer algemene beschouwingen hebben opgemerkt, is voor jongeren tussen 21 en 27 in tariefgroep I door middel van een zogenaamd kopje het effect van de belastingheffing volgens die tariefgroep teniet gedaan. Evenwel kunnen er mensen in de groep van boven 27-jarigen zijn, die naar het oordeel van het ministerie van Financiën voor de belastingheffing moeten worden aangemerkt als tweeverdieners maar die naar de criteria van de sociale zekerheid als alleenstaanden moeten worden aangemerkt. Wij zien niet in waarom alleenstaanden boven de 27 jaar anders behandeld worden dan alleenstaanden van 27 jaar. Wij pleiten er in dit amendement dan ook voor dat een soortgelijk kopje wordt ingevoerd.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Naar mijn wijze van zien is er geen reden om in die gevallen eveneens een kopje in te voeren, omdat er voor die gevallen een uitkomst is van de bruto koppeling in nettotermen, die nog uitgaat boven het relevante minimum. Het kopje is met name gegeven, omdat men beneden dat minimum terecht zou komen. Volgens ons is dat echter hier niet het geval en is er dus geen reden om dat kopje in te voeren.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! De staatssecretaris is er zich toch wel van bewust, dat hij hiermee voor de sociale zekerheid als alleenstaanden aangemerkte personen van 27 jaar en ouder op een andere wijze behandelt – een lagere uitkering verstrekt krachtens de AAW – dan hij normaal en vanzelfsprekend vindt voor personen tussen 21 en 27 jaar?

Staatssecretaris De Graaf: In ieder geval niet beneden het relevante

minimum. Daar ging het om als wij kopjes zouden verstrekken op deze uitkeringen.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Als ik het mij goed herinner dan ligt het wel beneden het relevante sociale minimum voor een alleenstaande.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! In dit geval er is altijd sprake van een tweede inkomen.

Mevrouw Ter Veld: Voorzitter! Voor de criteria van de sociale zekerheid, zoals wij die bij de notitie Leefvormen en tijdens alle andere discussies hebben besproken – en met name ook volgens de voorstellen van CDA en VVD – zijn deze mensen voor de sociale zekerheid ongehuwde alleenstaanden. Beoogt de staatssecretaris nu dat deze mensen op grond van de Algemene Bijstandswet of van de toeslagenwet een uitkering kunnen krijgen? Waar de staatssecretaris deze mensen vanuit de optiek van de sociale zekerheid als ongehuwden wenst aan te merken, lijkt het mij in hoge mate ongewenst, hun een uitkering te verstrekken die in de optiek van de sociale zekerheid onder het voor alleenstaanden relevante sociale minimum ligt.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik heb niet toe te voegen. Ik weet niet of de heer Hol hierover nog iets wil zeggen.

De heer Hol (directeur-generaal Sociale Zekerheid): In de situatie die mevrouw Ter Veld beschrijft, is het voor de partner die geen inkomen heeft mogelijk om op grond van de ABW een uitkering op basis van de woningdelersnorm te krijgen.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Dat antwoord klopt niet, want in dat geval zouden deze mensen voor de belasting niet zijn ingedeeld in tariefgroep I. Omdat er echter bij de sociale zekerheid niet van de belastingindeling maar van eigen criteria wordt uitgegaan, klopt het verhaal dus niet.

Staatssecretaris De Graaf: Volgens mij klopt het wel.

De Voorzitter: Ik denk dat wij zo niet veel verder komen met de gedachtenvorming of met het overtuigen van de andere gesprekspartner.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Ik was ook niet van plan de staatssecretaris te overtuigen. Ik gaf gewoon de feiten aan. Mensen die alleenverdiener zijn, worden door de staatssecretaris van Financiën in een andere tariefgroep ingedeeld en dan doet zich het probleem niet voor. Misschien kan de staatssecretaris er nog eens naar kijken. Tenzij u er absoluut zeker van bent, Voorzitter, dat wij een en ander vanavond af krijgen, is er nog de gelegenheid er bij de behandelingen van deze wet op terug te komen. Ik heb dit amendement ook op artikel 29 en op artikel 43 voorgesteld.

De Voorzitter: Mevrouw, ik moet u bekennen, ik weet niets absoluut zeker. Ik hoop, dat de commissie en de staatssecretaris het mij echter mogelijk zullen maken voor 23.00 uur de hamer te laten vallen. Dat hebben wij samen in de hand. Bovendien hebt u de mogelijkheid – dat is herhaaldelijk vastgesteld – om nadien nog een of meer wijzigingsvoorstellen in te dienen.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Mijn verontrusting stoelt er op, dat ik de indruk heb dat de besluitvorming op grond van onjuiste informatie over de tariefgroepindeling in de belasting heeft plaatsgevonden.

De Voorzitter: Ik ga er niet voorshands van uit, dat besluitvorming op grond van onjuiste informatie plaatsvindt bij wie dan ook.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Nee, dat doe ik ook niet voorshands. Wellicht kan bij artikel 43 nog even worden nagetrokken of het inderdaad de bedoeling is dat

De Voorzitter: Ook dan kunt u het woord krijgen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 21a.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Wij vinden het op zich zelf uitstekend, dat de loonsuppletie hier staat. Betekent dit dat dit artikel bij de gereserveerde artikelen in de nieuwe werkloosheidswet dan wel bij het arbeidsvoorzieningsbeleid terugkomt?

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik kan dat niet helemaal overzien, omdat ik niet exact weet hoe de inhoud van de artikelen in het kader

De Graaf

van de voorzieningen zullen zijn. Dit punt komt ongetwijfeld aan de orde bij de discussie over de vormgeving en de inhoud van het desbetreffende hoofdstuk in de werkloosheidswet.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 22 t/m 28 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 29, waarop zijn voorgesteld:

- een gewijzigd amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 26);
- een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 27, II);
- een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 28, I);
- twee amendementen-Linschoten/Kraaijeveld/Wouters (stuk nr. 32, I en II).

De Voorzitter: Wij spreken eerst over onderdeel C, met de amendementen 26 en 32, I.

De heer Linschoten (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier om één van de zeven wijzigingsvoorstellen op de invoeringswet van de kant van mevrouw Kraaijeveld en mij, die te maken hebben met de gelijke behandeling van gehuwden en ongehuwd samenwonenden. Hierover is vanmorgen al gesproken in het kader van de IOW. Een en ander zal ook in de Invoeringswet op verschillende plaatsen zijn doorwerking hebben.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het zal duidelijk zijn dat het amendement van de fractie van de PvdA uitdrukkelijk beoogt, het voorgestelde artikel 29c te laten vervallen. Zoals wij ook bij de Toeslagenwet en de IOW hebben gesteld, achten wij het ongewenst dat ongehuwd samenwonenden gelijkgesteld worden met degenen die gehuwd zijn.

Staatssecretaris De Graaf: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Ter Veld heeft er al op gewezen dat wij over dit amendement van de PvdA al hebben gediscussieerd bij de behandeling van de andere wetsvoorstellen. Toen heb ik aanvaarding van het amendement ontraden. Dat doe ik ook nu.

De Voorzitter: Ik wijs erop, dat het amendement-Ter Veld op stuk nr. 27,

II betrekking heeft op onderdeel D van artikel 29. Dit amendement is inhoudelijk reeds behandeld.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Inderdaad, mijnheer de Voorzitter! Het betreft hier de discussie over de benaderingswijze van het ministerie van Financiën en de benaderingswijze van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Het gaat daarbij om de werknemer die ouder is dan 27 jaar.

De Voorzitter: Dan wijs ik erop dat het amendement-Ter Veld op stuk nr. 28, I, dat betrekking heeft op onderdeel E van artikel 29, nog niet behandeld is. Het amendement-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters op stuk nr. 32, dat op hetzelfde onderdeel van artikel 29 betrekking heeft, is wel eerder ter discussie geweest.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Het betreft hier de uitkering bij overlijden aan nabestaanden. Deze kwestie is geregeld in het Burgerlijk Wetboek en verscheidene sociale-verzekeringswetten. In het burgerlijk wetboek wordt de volgorde aangegeven: de langst levende der echtgenoten en, bij ontstentenis daarvan, de minderjarige dan wel meerjarige kinderen. Ik ken de volgorde niet precies. Wij stellen voor dat de daarop volgende persoon in dergelijke gevallen wordt: degene die door betrokkene bij het leven als zodanig is aangewezen. Wij kennen een dergelijke bepaling in vrij veel collectieve arbeidsovereenkomsten. Het kan dan om degene gaan die thans in het wetsvoorstel wordt genoemd. Het kan toch ook iemand zijn met wie betrokkene wellicht geen huishouding deelde, maar die toch geacht wordt om de nalatenschap op een fatsoenlijke wijze te regelen.

Na de naam komt dan degene die naar het oordeel van de bedrijfsvereniging naar billijkheid in aanmerking komt voor het ontvangen van die uitkering, mits hij of zij zich daartoe binnen zes maanden schriftelijk heeft aangemeld. Wij achten daarmee het onderscheid tussen ongehuwd samenwonenden en gehuwden in het kader van de bedoeling van de uitkering, namelijk het regelen van de nalatenschap (het opzeggen van de huur, het meenemen van de kat, enz.), op deze wijze voor ieder gelijk geregeld.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! De opheffing van de gelijkschakeling van samenlevingsvormen met het huwelijk is in strijd met een van de fundamentele onderdelen van de stelselwijziging. Het voorstel van mevrouw Ter Veld is verder in strijd met de strekking van de huidige regeling van de overlijdensuitkering. Het laat namelijk ruimte voor het aanwijzen van een begunstigde die niet afhankelijk was van het inkomen van de overledene of van wier gezamenlijk inkomen dat van de overledene geen deel uitmaakte. Gelijkschakeling van ongehuwd samenwonenden met gehuwden ook op dit punt is overeenkomstig die strekking.

Het bij de bedrijfsvereniging moeten aanwijzen van een begunstigde kan bovendien tot onrechtvaardigheden leiden als iemand bij voorbeeld bij testament een begunstigde heeft aangewezen, doch dat niet aan de bedrijfsvereniging heeft opgegeven. Voorts leidt melding bij de bedrijfsvereniging tot een extra administratieve belasting. Begunstigden die, naar mag worden verwacht te allen tijde kunnen worden herzien, moeten afzonderlijk geregistreerd worden. Uitbreiding van de overlijdensuitkering tot de alleenstaanden staat bovendien los van de stelselwijziging.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Dat laatste argument begrijp ik niet. Het andere argument, dat mensen telkenmale hun begunstiger kunnen herzien, geldt ook voor samenwonenden. Er is geen enkele reden om niet per drie maanden te wisselen van de persoon met wie men samen wenst te wonen.

Voor personen als bedoeld in de huidige onderdelen a en b en in het Burgerlijk Wetboek, bestaat de mogelijkheid zich bij de bedrijfsvereniging te melden als zijnde degene die daar naar billijkheid het meest voor in aanmerking komt.

Men moet kijken naar de doelstelling van de uitkering die bedoeld is voor de afwikkeling van de situatie na het overlijden. Ik begrijp absoluut niet waarom er tussen de door het BW genoemde langstlevende der echtgenoten en bij ontstentenis daarvan de minderjarige of meerjarige kinderen en degene die naar billijkheid door de bedrijfsvereniging kan worden aangewezen na overlijden, voor mensen niet de mogelijkheid kan bestaan zelf te bepalen wie zij hun nalatenschap laten 'opruimen'.

Ter Veld

De staatssecretaris stelt zelf voor, het wel voor samenwonenden te regelen, voor wie voor een deel dezelfde argumenten opgaan als de staatssecretaris hanteert tegen mijn voorstel.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! In onze voorstellen ligt opgesloten de gelijke behandeling van ongehuwd samenwonenden in het kader van het Burgerlijk Wetboek. Voor het overige heb ik niets toe te voegen aan de door mij reeds gemaakte opmerkingen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Sinds wanneer behandelen wij hier de gelijke behandeling van samenwonenden in het kader van het Burgerlijk Wetboek?

Mevrouw **Hofman**: Zo uit mijn hoofd sprekend, is dit in artikel 63 van de Invoeringswet geregeld. Daarin staan meerdere wijzigingen van het Burgerlijk Wetboek. Dit is er daarvan één.

De heer **Linschoten** (VVD): Het gaat hier om de overlijdensuitkering. De verplichting tot het betalen van de uitkering vloeit uit de wet zelf voort en is niet afhankelijk van een rechtsbehandeling van de overleden betrokkene.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Nu begrijp ik er niets van. Als de verplichting tot betaling van een uitkering aan een nagelaten betrekking voortvloeit uit de wet, dan zie ik niet in waarom die voor ongehuwde alleenstaanden niet zou bestaan.

De heer **Linschoten** (VVD): In de situatie die mevrouw Ter Veld schetst, vloeit het niet uit de wet voort. Dat sluit dus aan op mijn eerdere opmerkingen. Je kunt wel de wet op dat punt wijzigen, maar dat was niet het voorstel. Mevrouw Ter Veld vroeg naar de merites van die gedachtengang. Ik meende, dat dit daarvan onderdeel was.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Misschien kan de heer Linschoten mij dan uitleggen, waarom het dan wel redelijk is dat de wet bepaalt dat de bedrijfsvereniging wel zelf kan beoordelen of iemand anders in aanmerking komt voor een uitkering aan nagelaten betrekkingen. Zo is het bij voorbeeld in artikel 21 van de

Toeslagenwet geregeld. Dat begrijp ik niet, maar misschien kan de heer Linschoten mij dat uitleggen.

De heer **Linschoten** (VVD): Die vraag speel ik graag door aan de staatssecretaris.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dat kan ik mij voorstellen.

De heer **Linschoten** (VVD): Hier is in eerste instantie iets aan de orde wat logisch in het verlengde ligt van de uniformering van overlijdensuitkeringen, zoals wij die anderhalf jaar geleden in de Kamer hebben besproken. Ik stel vast dat de door de staatssecretaris voorgestelde regeling conform is met hetgeen toen is gebeurd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Volgens mij is dat een juist verhaal.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Dan wil ik van de staatssecretaris een antwoord op mijn vraag, waarom het redelijk is dat bij gehuwden en bij diegenen die door de huidige voorstellen als zodanig worden aangemerkt, wel door de wet wordt bepaald wie de uitkering krijgt. Daarnaast is er een willekeurige categorie die naar billijkheid door de bedrijfsvereniging kan worden aangewezen, althans wanneer betrokkene zich binnen zes maanden meldt. Waarom bestaat voor anderen dan degenen die op grond van deze wet worden geacht samen te wonen, bij voorbeeld eerste- en tweedegraads familieleden dan wel alleenstaanden, wel de mogelijkheid om via de bedrijfsvereniging een aanspraak te doen? Waarom bestaat niet de mogelijkheid voor betrokkene om bij leven een begunstigde aan te wijzen. Dat betekent naar mijn stellige opvatting, dat hier een schakel wordt overgeslagen. Betekent een dergelijke bepaling in de wetgeving – maar misschien hoort dit bij artikel 61 – dat alle CAO's die de bepaling kennen die ik thans voorstel, nietig worden verklaard?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Als er in de wetgeving iets verandert dat zijn betekenis heeft voor CAO-bepalingen of andere privaatrechtelijke overeenkomsten, dan is dat een heel normale zaak. Het gebeurt vaker dat veranderingen in de wetgeving leiden tot aanpassing van dit soort overeenkomsten of van wettelijke pensioenregelingen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 30.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Wij hebben nog niet precies voor de geest, wat materieel het verschil is tussen de huidige vaststelling van het minimumdagloon en de voornemens in artikel 30 van de nieuwe Werkloosheidswet. Wat is dus materieel het verschil op dit punt tussen de huidige WW en de NWW?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Er is geen materieel verschil. In de oude gevallen blijven de minimumdagloonbepalingen gelden zoals zij tot nu toe volgens de desbetreffende regelingen gelden.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Maar welk voor- of nadeel heeft men als men in de oude regeling blijft? Wat is het verschil in uitwerking? Bij de vaststelling van het dagloon wordt bepalend het loon dat de werknemer gedurende 26 weken voorafgaand aan zijn werkloosheid heeft ontvangen.

Staatssecretaris **De Graaf**: De vraag is mij niet helemaal duidelijk, maar misschien wil de heer Ruys daarop een reactie geven.

De heer **Ruys** (hoofd afdeling arbeidsongeschiktheidsregelingen): *Mijnheer de Voorzitter! Degenen die overgaan naar de nieuwe regeling, houden hun uitkering op basis van het oude dagloon dat zij hadden. Als er dan een minimumgarantie is en als zij langs die weg in aanmerking kwamen voor een minimumdagloon, dan nemen zij die als het ware mee via het dagloon dat overgaat naar de nieuwe wet. In die zin treedt er dus voor de oude gevallen geen wijziging op.*

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 31 en 32 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 33.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Ik heb een vraag over het tweede lid van dit artikel. *Waarom is daarin gekozen voor het jaar 1984?*

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Tijdens het mondeling overleg is

Ter Veld

toegezegd dat met betrekking tot de verrekening door de gemeenten naderhand zal worden bekeken of de verrekening in overeenstemming is met de werkelijk gemaakte kosten. Ik neem aan dat die toezegging hiermee geacht kan worden betrokken te zijn bij de bepaling van artikel 33. Zowel de bewindslieden van Binnenlandse Zaken als die van Sociale Zaken hebben dit in feite toegezegd.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik neem aan dat er op een gegeven moment voor het bepalen van een uitkering gedurende een periode van vier jaar naar de gemeenten toe een basisjaar genomen moet worden om ook duidelijkheid te scheppen over de bedragen die in de voorliggende periode naar de gemeenten toevloeien. Men moet op een gegeven moment ook zekerheid hebben over de inkomsten die men heeft. Vandaar dat in deze wetgeving het jaar 1984, waarover de gegevens bekend zijn, is genomen.

Mevrouw Kraaijeveld-Wouters (CDA): Waarom is er niet gekozen voor bij voorbeeld 1985?

Staatssecretaris De Graaf: De gegevens over dat jaar zijn nog niet bekend. De gemeenten willen wel graag weten waar zij aan toe zijn met betrekking tot hun inkomsten ten aanzien van deze regeling.

De Voorzitter: Er ligt nog een vraag van mevrouw Ter Veld.

Staatssecretaris De Graaf: Die is niet helemaal tot mij doorgedrongen. Is die rechts van mij goed terecht gekomen?

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Ik wil mijn vraag nog wel eens herhalen. Bij het mondeling overleg van 22 april 1986 is door de staatssecretaris van Binnenlandse Zaken toegezegd dat hij afwijkingen ziet als wijzigingen in negatief financiële zin ten opzichte van de raming en dat deze naar redelijkheid en billijkheid niet ten laste dienen te komen van de gemeenten. De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft de Kamer toegezegd, schriftelijk inlichtingen te zullen verstrekken over mogelijke noodzakelijke bijstellingen van de ramingen die voortvloeien uit de parlementaire besluitvorming over de stelselherziening en dat

deze inlichtingen zullen worden verstrekt kort na de op dit moment te verwachten inwerkingtreding van het stelsel, welke is voorzien in oktober 1986. Wij zien echter wel wanneer het laatste echt gebeurt.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik zeg graag toe dat de toezeggingen die mijn collega en ik hebben gedaan tijdens dat mondeling overleg, ook nagekomen zullen worden.

De Voorzitter: Ik ben lang geleden wel eens op mijn vingers getikt vanwege de vraag of iemand inderdaad een toezegging zou nakomen die hij al had gedaan.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Die vraag was nodig, omdat wij stuk 19453 toegevoegd hebben. Nu is echter uitdrukkelijk bij het artikel waar dit betrekking op heeft, vastgelegd dat het stuk 19453, nr. 3 onderdeel uitmaakt van de interpretatie van de invoeringswet.

De Voorzitter: Ik bewonder uw grondigheid.

Staatssecretaris De Graaf: Wij hebben geen wijzigingsvoorstellen ingediend op dat verslag. Dan mag u toch aannemen dat wij onze toezegging gestand doen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 34 en het begin en de onderdelen A t/m C van artikel 35 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel D van artikel 35, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 34, I).

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Tot mijn verbazing staat er z.o.z. op de kopie die ik heb van dit amendement, maar deze heeft geen o.z.

De Voorzitter: Er is een o.z. toegevoegd. Misschien kan iemand even een goede kopie verschaffen.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Dit amendement heeft betrekking op de mensen met een AAW-uitkering. Het gaat hier om de toekomstige grondslag voor jeugdigen tot 23 jaar. Wij stellen voor dat jeugdigen onder de 23 nooit een uitkering zullen kunnen krijgen die lager is dan het uitwonendenbedrag van de bijstandswet.

Wij hebben daarbij uitdrukkelijk gekozen voor ten minste die ondergrens en wel om twee redenen. Enerzijds omdat het vaak kan voorkomen dat 18 tot 23-jarige AAW-gerechtigden behorend tot de vroeg gehandicapten, uitwonend zijn. Anderzijds omdat ook wanneer zij thuiswonend zijn, de kosten die vaak samenhangen met het hebben van die handicap, zo hoog zijn, dat, als in de voorgestelde bruto-netto-systematiek voorgesteld wordt de AAW af te leiden van de minimum jeugdlonen, ten minste deze ondergrens op het uitwonenden bijstandsniveau zal moeten worden gebracht.

Staatssecretaris De Graaf: Mijnheer de Voorzitter! In de door het kabinet ingediende voorstellen is voorzien in een overgangsregeling, waarmee wordt voorkomen dat lopende gevallen worden geconfronteerd met een inkomensachteruitgang. Voor de nieuwe uitkeringsgerechtigden wordt een bruto koppeling aan de minimum jeugdlonen voorgesteld, zoals die reeds geldt voor de werkloosheidsuitkeringen en voor de WAO-uitkeringen. Met het voorgestelde amendement wordt voor een deel van de AAW-uitkeringen opnieuw een netto-netto koppeling geïntroduceerd. Dit doorkruist het streven van het kabinet naar een verregaande vereenvoudiging van de koppelings-systematiek. Onze voorstellen bieden naar onze opvatting voor bestaande gevallen voldoende inkomenszekerheid. Mijn advies is dan ook om het amendement niet te aanvaarden.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Op de bestaande gevallen kom ik nog terug. Mijn bezwaren tegen een bruto-bruto-systematiek zijn niet groot, wanneer ten minste de zekerheid bestaat dat het netto-nettosysteem als ondergrens wordt gehandhaafd. Ik bepleit in het geval van de vroeg gehandicapten een ondergrens in de bijstand voor uitwonende 18 tot 23-jarigen om de argumenten die ik heb genoemd. De argumentatie van de staatssecretaris gaat sterk in op een amendement dat later wordt behandeld, als het gaat om de overgangsbepaling. Dit amendement gaat over de systematiek van de wet in de toekomst. Wij vinden dat de bruto-brutosystematiek voor deze groepen moet worden beschermd door de ondergrens die ik heb genoemd.

De Graaf

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Dan blijft het door mij genoemde fundamentele bezwaar bestaan van het in die situaties weer introduceren van de netto-netto-systematiek. Dat willen wij juist voorkomen door te kiezen voor deze nieuwe benaderingswijze, met de garantie voor lopende gevallen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik zie hier een merkwaardige discrepantie. De overgang van de netto-netto-koppeling naar een bruto-bruto-koppeling is namelijk nooit aangekondigd en is nooit ten principale beschouwd als een doorbreking van de netto-netto-systematiek. Verder wijs ik erop dat de staatssecretaris zelf, als de bruto-brutosystematiek voor 21 tot 27-jarige jongeren leidt tot een uitkering onder het relevante sociale minimum, die compensatie biedt om een bruto-uitkering ten minste op een bepaald netto niveau uit te laten komen. Ik vind beide argumenten dus niet zo steekhoudend.

Staatssecretaris **De Graaf**: Een ander bezwaar in dit verband is dat door deze wijze van handelen er een ongelijke behandeling ontstaat tussen jeugdige AAW-gerechtigden en jeugdige werklozen. Dat is een zaak die naar onze overtuiging niet goed is.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik wil de staatssecretaris nog een feitelijke vraag stellen. Kan de staatssecretaris inzicht geven in het effect van de verlaging van de AAW-uitkering voor 18 tot 23-jarige vroeg gehandicapten die buitenshuis verzorgd worden, voor de AWBZ-kant?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat kan ik nog zomaar uit mijn mouw schudden. Mijn verhaal blijft overigens gewoon overeind.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik zal die informatie nog wel graag willen hebben.

De **Voorzitter**: Informatie kan gegeven worden, voor zover die er is. Men kan inlichtingen eisen. Dat is een grondwettelijk recht, maar als die er niet zijn, zijn ze ook niet te eisen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Met dat laatste ga ik akkoord. Maar wellicht is het wel na te gaan. De eigen bijdrage van niet buitenshuis wonenden in

een AWBZ-instelling hangen namelijk samen met het inkomen van betrokkenen. Bij een daling van het inkomen, treedt dus een verschuiving op van de begroting van Sociale Zaken naar de begroting van Volksgezondheid. Het is misschien handig dat nu dan wel later na te gaan.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat neemt niet weg dat wij toch meenden hier de goede systematiek te kiezen en vast te leggen.

De **Voorzitter**: Wij komen niet verder in het overtuigen van elkaar.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over onderdeel E wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel F, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 17, I);
- een amendement-Willems/Brouwer (stuk nr. 18, I),
- een amendement-Willems (stuk nr. 19, I).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Dat amendement is een logische voortzetting van onze bedoeling 75% in de wet te zetten en dat geleidelijk te bereiken. Vanzelfsprekend behoren dan ook alle andere wetten op dezelfde wijze en tegelijkertijd naar die 75% te worden gebracht.

De **Voorzitter**: Ik meen mij te herinneren dat de staatssecretaris zich in een vorige fase daarvoor niet ontvankelijk heeft getoond.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Ik erken de logica van het verhaal, maar ik erken ook mijn eigen logica om het te ontraden, want dat heb ik bij vorige gelegenheden ook gedaan.

De **Voorzitter**: Behoeven de amendementen van de heer Willems nog enige bespreking?

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik wil die beide amendementen graag ontraden.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen G t/m Q en de amendementen, voorzover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Over het begin van artikel 36 en de onderdelen A en B wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel C

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Als logisch gevolg van wijzigingen, die ik heb voorgesteld op het amendement op stuk nr. 20 bij de nieuwe werkloosheidswet, stel ik hier een wijziging voor, waarbij de kring van verzekerden krachtens of bij algemene maatregel van bestuur kan worden uitgebreid met personen, die in Nederland wonen, ook als werknemer worden beschouwd, voor zover zij hun dienstbetrekking buiten Nederland vervullen en hun werkgever buiten Nederland gevestigd is. Dat biedt onder andere de mogelijkheid off-shore werkers hierbij op te nemen.

De **Voorzitter**: U kondigt hierbij een amendement aan?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het moest nog worden ingediend, maar het is een logisch gevolg van een eerder ingediend amendement.

De **Voorzitter**: Dat zal dan ook na deze vergadering, in het kader van een eventuele heropening van de beraadslaging, behandeld moeten worden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het is Logisch het hier in te brengen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik wil er wel wat over zeggen.

De **Voorzitter**: Als de commissie bereid is een oordeel te horen over een nog niet ingediend, maar wel omschreven amendement, dan heb ik daar geen bezwaar tegen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik denk dat de zaak heel duidelijk is. Wij hebben er al breedvoerig over gediscussieerd. Het is logisch dat mevrouw Ter Veld het ook hier inbrengt. Het is evenzeer logisch dat het ook hier door mij wordt ontraden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Och, als kan-bepaling had u er nog eens over kunnen nadenken.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dit wordt een herhaling van zetten.

De beraadslaging wordt gesloten.

Voorzitter

Over onderdeel D wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel E.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Het gevolg van die doorwerking is dat ik eveneens een amendement op onderdeel E moet indienen, als logisch sequeel op het amendement waarbij ik heb voorgesteld de zogenaamde alfa-hulpen onder de werkings sfeer van de nieuwe Werkloosheidswet te brengen. Dit zijn allemaal amendementen die voortvloeien uit eerdere amendementen bij die wet.

De **Voorzitter**: Dan hoeft daarover bij de behandeling niet of nauwelijks gediscussieerd te worden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Precies.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen G t/m L, de amendementen tot invoeging van een nieuw onderdeel M, de onderdelen M en N en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel O.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het is mogelijk dat het hier gaat om andere bepalingen – ik heb thans geen inzicht in artikel 80 van de Ziektewet – maar de vraag rijst, of het ook hier weer voorkomt dat er sprake is van een verschillende termijnstelling met betrekking tot het terugvorderen van onverschuldigde betalingen; ik denk aan termijnen van vijf jaar, twee jaar en onbepakt. Nogmaals, ik heb de Ziektewet niet bij de hand maar het zou kunnen zijn, dat hier dezelfde problematiek aan de orde is als bij andere wetten het geval was. Bij nota van wijziging werd dit al in andere wetten veranderd.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Mijn eerste indruk is dat de conclusie van mevrouw Ter Veld juist is. Dat houdt in dat een nota van wijziging op dit punt zal moeten volgen, conform andere nota's van wijziging, die betrekking hebben op precies dezelfde zaak.

De **Voorzitter**: Ook de regering heeft tot aan de stemming de

gelegenheid om met wijzigingen te komen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen P t/m R wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel S, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 38).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Dit amendement beoogt niet, op dit moment voor te stellen een andere premieverdeling te regelen over werkgevers en werknemers. Evenwel, er kunnen zich situaties voordoen, waarbij wederom zou kunnen worden besloten om een gedeelte van de WAO-premie bij de werkgever te leggen. Ik verwijs hierbij naar eerder gevoerde discussies over de rapporten van de heer Veldkamp, die ooit voorstelde, alle premies voor de werknemersverzekeringen bij de werkgever te leggen en de premies voor de volksverzekeringen bij de werknemers onder te brengen.

Ik verwijs verder naar de discussies over de mogelijkheid van het fiscaliseren van de premies voor de volksverzekering. Ik zou mij kunnen voorstellen dat het bij de wet vastleggen dat de WAO-premie te allen tijde door de werknemer moet worden betaald, een té grote beperking is van de mogelijkheden die de minister heeft voor het invloed uitoefenen op de premieverdeling. Daarom heb ik dit amendement ingediend, dat de minister in staat stelt, de premie voor een gedeelte wederom bij de werkgever te leggen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! In de Invoeringswet hebben wij voorgesteld, het werkgeversgedeelte van de WAO-premie te doen beëindigen om een duidelijke en goede systematiek te krijgen in de verdeling van de lasten, verbonden aan de arbeidsongeschiktheid: de WAO voor de werknemers en de AAW voor de werkgevers. De werkgevers leveren in deze zin dus ook een fikse bijdrage aan de financiering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering. Ook de SER heeft zich uitgesproken voor een dergelijke doorzichtige verdeelsleutel in de financiering en het is om deze reden dat ik het amendement moet afwijzen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen T en U wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel V.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Tijdens mijn betoog, in tweede termijn in de algemene discussie gevoerd, heb ik gevraagd naar de effecten van het doen vervallen van artikel 5 van de wet van 29 december 1982.

Als ik het wel heb, krijgen wij een volgende fase voor degenen, die nog met deze wet te maken hebben, op 1 juli. Tenslotte komt er nog een volgende fase conform de vigerende wet op 1 januari 1987. Wat gebeurt er als deze wet wordt ingevoerd, kort voor de datum waarop de volgende fase begint? Dan is namelijk de tijd tussen de fasen wel erg kort.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! De wijzigingen in het minimum-dagloon, die in de wet van december 1982 zijn doorgevoerd, worden fasegewijs gerealiseerd. Een aantal malen zijn de beoogde fasen opgeschoven. Bij mijn weten begint de eerstvolgende fase op 1 juli van dit jaar. Ik denk, dat er daarna nog één fase volgt. Die fase begint in de systematiek van de toen aangenomen wet een half jaar later, dus 1 januari 1987. Dit alles op basis van de destijds goedgekeurde wijzigingen en de gefaseerde afbouw van de minimum-dagloongaranties.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen W t/m Y van artikel 36 en over de artikelen 37 en 38 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 39, waarop zijn voorgesteld:

- een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 22);
- een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 29).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil graag eerst enkele algemene opmerkingen over dit lange artikel.

De **Voorzitter**: Dat is niet gebruikelijk bij een artikelsgewijze behandeling.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan zal ik eerst iets over de amendementen zeggen. Met het oog op de Toeslagenwet hebben wij het voorstel gedaan om de alleenstaande ouder,

Ter Veld

die voor de datum van inwerkingtreding van het nieuwe stelsel een AAW-uitkering geniet naar een verhoogde grondslag voor toepassing van die wet als gehuwd aan te merken.

In amendement 22 stellen wij voor, het zevende lid van artikel 39 te doen vervallen. In het wetsvoorstel staat, dat aan betrokkenen geen schriftelijke kennisgeving van de beslissing wordt gezonden. Wij achten zo'n schriftelijke kennisgeving echter wel op haar plaats.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! Allereerst een commentaar op amendement nr. 29. Bij nota van wijziging is het wetsvoorstel in die zin aangepast dat de ongehuwd samenwonende alleenstaande ouder in de AAW op het 100%-niveau blijft tot het moment van herbeoordeling in het kader van het huidige stelsel. Dat kan bijna drie jaar duren. Het inkomen van de ongehuwde partner ook daarna nog buiten beschouwing laten, moet naar mijn wijze van zien in strijd worden geacht met het minimumbehoefte-karakter van de Toeslagenwet. Daarom ontraad ik dit amendement.

Voorzitter! Ik kom vervolgens bij amendement nr. 22. Het zevende lid van artikel 39 is opgenomen op advies van de Sociale Verzekeringsraad en betekent een vermindering van de werkbelasting van de bedrijfsverenigingen. Uiteraard zal iedereen schriftelijk van de wijziging op de hoogte worden gebracht, alleen niet in de vorm van een voor beroep vatbare beslissing. Dit hoeft in ons voorstel alleen te gebeuren op verzoek. Op grond van deze overwegingen meen ik aanneming van dit amendement te moeten ontraden.

De **Voorzitter**: Mevrouw Ter Veld wilde ook nog enkele algemene opmerkingen maken?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Inderdaad, Voorzitter! Dit artikel met name het eerste lid, betreft de afschaffing van de grondslagen, onder meer – als ik het althans goed begrijp – voor de zgn. 'art. 90-AAW-gevallen'. Tot nu toe hebben deze mensen een herbeoordelingstermijn van drie jaar die eindigt op hun 'uitkeringsverjaardag'. Nu wordt voorgesteld, deze herbeoordeling, zij het dat zij iets verlengd is, na twee jaar te laten plaatsvinden. Ik vind dit toch iets weg hebben van Russisch

roulette; je weet niet precies wanneer dat is. De inkomenseffecten kunnen groot zijn, omdat de Toeslagenwet een andere systematiek heeft dan de AAW. Ik wijs dan nog niet eens op de effecten van het daarbij mogelijk betrekken van de particuliere arbeidsongeschiktheidsverzekering.

Door de thans voorgestelde systematiek weet een arbeidsongeschikte die de hoge grondslag verliest niet precies of hij binnen twee jaar wordt beoordeeld, want zodra zich een wijziging voordoet in zijn persoonlijke omstandigheden – men is verplicht die wijzigingen te melden – gaat met onmiddellijke ingang de nieuwe systematiek gelden.

Ik zou nu ook graag een antwoord willen krijgen op de door mij al herhaaldelijk gestelde vraag: Hoe werkt het nu precies uit voor bij voorbeeld het in de Telegraaf uitgebreid beschreven geval van het gemeenteraadslid van Usquert dat op dit moment is beëdigd, dus in de WSW werkt, een art. 90-uitkering heeft en f 3.000,- per jaar onkostenvergoeding vanwege het raadslidmaatschap ontvangt?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Rechts van mij wordt nu zeer intensief overleg gepleegd. Ik kijk allereerst even in de richting van de heer Ruys. Wellicht kan hij mevrouw Ter Veld een afdoend antwoord geven.

De heer **Ruys**, hoofd afdeling Arbeidsongeschiktheidsregelingen: Mijnheer de Voorzitter! Voor die zgn. art. 90-gevallen geldt hetzelfde regime wat betreft de overgang van de huidige grondslagensystematiek naar de Toeslagenwet als voor de overige gevallen. Op het moment van de 'uitkeringsverjaardag' gaan ze over naar de nieuwe systematiek en na het eind van de fictieve driejarige periode die wij hier hanteren, gaan dus ook de nieuwe vrijlatingsregelingen van de Toeslagenwet gelden. In dat opzicht is er wat die art. 90-gevallen betreft, geen sprake van onderscheid met de overige gevallen die van de hoge of de middengrondslag in de AAW overgaan naar de lage algemene grondslag aangevuld met een toeslag.

De **Voorzitter**: Wie beantwoordt de andere twee vragen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik weet niet of die vragen goed zijn overge-

komen, maar anders is mevrouw Ter Veld vast wel bereid, ze te herhalen. Of is de reactie van de heer Ruys al voldoende?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Begrijp ik het nu goed dat op de zgn. uitkeringsverjaardag de herbeoordeling plaatsvindt, maar dat vanaf een fictieve datum – ik neem aan vanaf het moment van invoering van de stelselherziening – een driejarige periode ingaat waarin betrokken niet geconfronteerd wordt met effecten van de Toeslagenwet en dus de huidige vrijlatingsystematiek in die periode blijft gelden?

De heer **Ruys**: Ik kan eigenlijk alleen maar herhalen wat ik heb gezegd; voor die gevallen is er geen verschil te constateren met de overige gevallen die overgaan van de hoge of middengrondslag naar de algemene grondslag en het minimum dagloon. De systematiek is hetzelfde voor elke groep. Dus eerst de uitkeringsverjaardag, dan overstappen en pas als die driejarige termijn is afgelopen stappen ze over naar het regime van de Toeslagenwet, zoals dat is gerealiseerd wat de vrijlatingen betreft.

De **Voorzitter**: Kan de staatssecretaris er misschien nog wat over zeggen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb hier niets aan toe te voegen, Voorzitter!

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Dan versterkt dat alleen maar mijn idee van de Russische roulette, want voor de een kan de vorige driejarige periode bij wijze van spreken twee dagen na de uitkeringsverjaardag beginnen, maar voor de ander kan die driejarige periode vlak daarvoor beginnen.

Is het dan niet wenselijk om voor deze mensen, die uitdrukkelijk bij wet van december 1982, Staatsblad van 29 december, nr. 737, buiten beschouwing zijn gelaten, ten minste vanaf de invoeringsdatum, een periode van 3 jaar te laten gelden? Daarop is dan dat – wat ik noem – Russisch roulette-effect van toepassing. Het moment waarop de periode van 3 jaar is geëindigd, is puur toeval. Die periode van 3 jaar is voor allen gelijk, ongeacht het moment van herbeoordeling.

Ter Veld

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is een keuzemogelijkheid. Die keuze hebben wij niet gemaakt en daarom is het, zoals de heer Ruys zoëven zei.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Nu deze tekst mij duidelijk is, overweeg ik hierover nog een amendement voor te bereiden.

De **Voorzitter**: Overigens lijkt mij de beeldspraak 'Russisch roulette' niet zo gelukkig in het licht van de afgelopen twee dagen. Dit is overigens geen aanmerking op uw taalgebruik.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Nog even heel concreet: Als zich een wijziging voordoet in de voor betrokkene vaak persoonlijke omstandigheden in de periode, gelegen tussen zijn vorige herbeoordelingsdatum en 3 jaar verderop, verandert dan van de ene op de andere dag de situatie of wordt ook dan rekening gehouden met het eind van die termijn van 3 jaar?

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik wijs mevrouw Ter Veld op mijn antwoord op haar vragen over dezelfde problematiek, gegeven in eerste termijn. Ik kan de tekst nu opnieuw voordragen, maar het lijkt mij verstandig, dat zij nog even de tekst naleest. Ik heb er geen bezwaar tegen om haar de tekst die ik in handen heb te overhandigen, maar wat ik daarover heb gezegd, is gewoon in de Handelingen opgenomen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter, mag ik dan toch aankondigen dat ik op dit punt een amendement voorbereid?

De **Voorzitter**: Dat hebt u al gedaan.

De heer **Nijhuis** (VVD): Mijnheer de Voorzitter! De staatssecretaris ontraadt aanvaarding van het amendement op stuk nr. 22 met als argumentatie de werkdruk van de uitvoeringsorganisaties. Is dat wel zo? Ik heb altijd gedacht dat het maken van een voor beroep vatbare beslissing, maar een fractie in werkdruk oplevert ten opzichte van het totaal aan beslissingen dat moet worden genomen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is niet het geval. Een voor beroep vatbare beslissing is naar vorm en inhoud heel wat meer. Zij vergt ook meer tijd en voorbereiding dan een brief over deze zaak. U hoeft maar voor beroep vatbare beslissingen te vergelijken met allerlei overwegingen, verwijzing naar artikelen, enzovoorts. Dit is veel bewerklijker dan het schrijven van een briefje waar een conclusie in staat. Wanneer men aankondigt, in beroep te gaan, dan volgt een voor beroep vatbare beslissing. Als je nu voor alle gevallen een voor beroep vatbare beslissing moet formuleren, dan vergt dat veel werk. Het ligt iets anders bij volksverzekeringen met uniforme ingangsdata, en dergelijke.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 39a en 40 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 41, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 31).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik heb een zelfde amendement ingediend op artikel 10, vijfde lid, van de AAW. Met dit amendement wordt beoogd de AAW-uitkering niet op grond van de Invoeringswet te laten bevroren. Het gaat erom dat de uitkering doorgaat, zoals die was voor het moment van invoering. Daarmee wordt gestand gedaan aan de toezegging bij de indiening van de stelselherziening dat degene die thans een uitkeringsrecht had, niets zou merken van de stelselherziening.

De **Voorzitter**: Ik constateer, dat die discussie al is gevoerd.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Deze laatste opmerking gold niet voor het amendement dat is ingediend op artikel 10. Met dit amendement nodig ik de staatssecretaris bewust uit om met mij ervoor zorg te dragen dat zij die thans een uitkering hebben en arbeidsongeschikt zijn, niets merken van de invoering van de stelselherziening.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Het enige wat ik kan zeggen, is dat wij hebben voorgesteld de bedragen te bevroren. In die zin

merkt men het ook niet. Wat betreft het voorstel van mevrouw Ter Veld om de bevroering te ontdoen, merk ik op dat ik dit eerder heb afgeraden. Ook nu zou ik dit amendement, op grond van dezelfde overwegingen, willen ontraden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Mag ik nu inderdaad constateren, dat naar de opvatting van de staatssecretaris en wellicht dus ook naar de opvatting van het kabinet, het bevroren van een uitkering betekent dat de uitkeringsgerechtigde er niets van merkt, terwijl zijn uitkeringsperioden, normaal gesproken, volgens de rechten die hij had, ieder jaar zouden oplopen?

Staatssecretaris **De Graaf**: Een verwacht voordeel doet zich niet voor, Voorzitter!

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): En dat is dus: niets merken van de invoering?

Staatssecretaris **De Graaf**: Dit is, in nominale zin, qua uitbetaling, zeer juist opgemerkt. Men merkt daar niets van. Alleen treedt een verwacht voordeel – dat zou zijn opgetreden in het geval dat, enz. – niet op.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Maar...

De **Voorzitter**: Ik denk dat deze discussie niets wezenlijks bijdraagt tot de artikelsgewijze behandeling van dit wetsontwerp. Het betreft alleen het uitwisselen van standpunten die bekend zijn en die niet op één noemer zijn te brengen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 42 t/m 45 en de daarop voorgestelde amendementen wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 46, waarop zijn voorgesteld twee amendementen-Ter Veld (stukken nrs. 33 en 42).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Bij nota van wijziging is voorgesteld om arbeidsongeschikten boven de 35 jaar, beoordeeld op een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer, buiten de stelselherziening te laten, in die zin dat als herbeoordeling plaats zal vinden, deze plaatsvindt op grond van de thans vigerende wetgeving. Hoewel het wellicht theoretisch is voor diegenen die

Ter Veld

thans reeds voor een geringer deel arbeidsongeschikt zijn dan 80 tot 100% – wellicht omdat zij reeds arbeid verrichten en een loon daarbij hebben –, achten wij het voor de duidelijkheid toch gewenst, dat alle arbeidsongeschikten boven de 35 buiten de stelselherziening worden gehouden. Als het zo is, dat zij reeds thans beoordeeld worden volgens de normen van de toekomstige wetgeving, dan is het amendement op stuk nr. 33, een amendement dat naar de financiële consequenties bezien geen enkel effect heeft. Het lijkt mij dat, wat dit betreft, allen die op het moment van invoering 35 jaar of ouder zijn, veel beter gediend zijn met zeker te weten dat hun beoordeling niet op een andere wijze plaats zal vinden dan onder de thans vigerende wijze ten aanzien van hen gebruikelijk is.

Staatssecretaris De Graaf: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Ter Veld zegt: voor de duidelijkheid, omdat ik ook in mijn reactie in haar richting heb gezegd, dat het hier gaat om gevallen, waar de verdiscontering van de werkloosheidscomponent niet aanwezig is. In die zin verandert er dus niets. Mevrouw Ter Veld zegt dan dat het amendement zekerheids-halve kan worden overgenomen. Het kan misschien in een enkel geval, naar de toekomst toe gezien, net iets anders liggen. Ik blijf, op grond van mijn wijze van benadering – omdat ik van dezelfde veronderstelling uitga, dat de werkloosheidscomponent niet verdisconteerd is –, van mening dat het niet nodig is. Daarom blijf ik de voorkeur geven aan mijn eigen benadering.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Ten aanzien van mijn amendement op stuk nr. 42, strekkende tot toevoeging van een tweede lid, merk ik het volgende op. Dit amendement beoogt diegenen die thans een AAW-uitkering hebben op grond van artikel 6, eerste lid, onderdeel b, en die op het moment van invoering van de wet als vroeg-gehandicapten een AAW-uitkering hebben, buiten de stelselherziening te houden. In de eerdere discussie is door de staatssecretaris voortdurend gezegd, dat zij er praktisch vermoedelijk niets van zullen merken. Welaan, ik stel voor om het dan ook zeker te maken en deze vroeg-gehandicapten niet te betrekken onder de nieuwe wet,

zoals deze thans aan het parlement is voorgelegd.

Staatssecretaris De Graaf: Voorzitter! Ik acht het in beginsel onwenselijk om af te wijken van de herbeoordeling voor bepaalde groepen beneden de leeftijd van 35 jaar, ook al heb ik inderdaad gezegd dat in onze vooronderstellingen ligt opgesloten, dat voor deze gevallen geen verandering zal optreden. Het lijkt mij desondanks toch beter om het niet zo te doen. Daarom zou ik aanvaarding van dit amendement willen ontraden.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Ik wil er nog een praktisch argument aan toevoegen. Als de staatssecretaris inderdaad vasthoudt aan zijn wijziging van de WAO en de AAW, betekent aanvaarding van dit amendement dat een groep van 40.000 à 50.000 vroeg-gehandicapten ook niet behoeft te worden herbeoordeeld. Het zou voor de uitvoeringsorganisaties duidelijk zijn evenals voor de betrokkenen. De staatssecretaris zegt zelf ook, dat het hooguit een zeer klein deel zal betreffen. Wij hebben op dit moment nog geen meerderheid voor de oplossing; als zij namelijk toch worden afgeschat, blijven zij buiten de bijstand. Daarom lijkt het mij vanuit praktische overwegingen zinnig om het hiermee opnieuw duidelijk te maken.

Staatssecretaris De Graaf: Mijnheer de Voorzitter! Mevrouw Ter Veld heeft kennelijk al een precies idee hoe in die twee jaar 100.000 mensen zullen worden herbeoordeeld. Ik weet niet of het een verlichting zal betekenen; men begint namelijk met een dossierbeoordeling. Dat hoeft niet altijd te leiden tot een onderzoek. Het hangt helemaal van de omstandigheden af. Ik begrijp wat mevrouw Ter Veld bedoelt, maar het hoeft bepaald niet die verlichting te betekenen omdat de dossiers ook op die aspecten moeten worden beoordeeld. Voor de rest heb ik geen nieuws toe te voegen.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Of het maakt niet uit!

De Voorzitter: Ik neem waar, dat het negen uur is en dat wij de vergadering om elf uur sluiten, tenzij er nog een kleine uitloop zou zijn. Bij een snelle berekening mijnerzijds geeft ons dat nog 120 minuten en ik

heb geteld, dat er nog ongeveer 10 nieuwe amendementen zijn.

Ik zou natuurlijk niet de discussie onderhevig willen maken aan de klok, maar ik zou ook niet de behandeling onderhevig willen maken aan inhoudelijk wegens al gebleken standpunten overbodige discussie.

Dit geldt voor iedereen uiteraard, inclusief de voorzitter!

De beraadslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over artikel 47, waarop zijn voorgesteld twee amendementen-Ter Veld c.s. (stukken nrs. 21 en 23).

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! Wat betreft het amendement op stuk nr. 21 is het mogelijk, dat dit punt reeds duidelijk is geweest. Het gaat er namelijk om dat de mensen die geen arbeidsongeschiktheidsuitkering meer hebben toch in aanmerking komen voor de aanvullende uitkering. Ik meen begrepen te hebben, dat dit inderdaad ook het geval is. Als dat wordt bevestigd, kan dit amendement vervallen.

Staatssecretaris De Graaf: Ik bevestig dit.

De Voorzitter: Aangezien het amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 21) is ingetrokken, maakt het geen onderwerp van beraadslaging meer uit.

Mevrouw Ter Veld (PvdA): Voorzitter! In de voorstellen wordt de zogenaamde verlengde werkloosheidsuitkering voor herbeoordeelden en afgeschatte arbeidsongeschikte werknemers beperkt tot diegenen, die in de periode van twee jaar worden herkeurd. Het kan zijn dat iemand onder de 35 jaar er nu bijna op moet aandringen om, ook al is hij of zij nog volledig arbeidsongeschikt, alsjeblieft te mogen worden herkeurd en één klasse lager te worden ingedeeld om niet het risico te lopen een half jaar na die twee jaar op grond van herstel of revalidatie alsnog te worden herbeoordeeld en niet in staat te zijn om de verlengde uitkeringsduur op grond van de nieuwe werkloosheids-wet te krijgen.

Het amendement op stuk nr. 23 beoogt dus om de periode, waarbinnen de verlengde uitkering aan afgeschatte arbeidsongeschikten wordt verleend, open te stellen voor allen die uit de WAO worden

Ter Veld

afgeschat. Daarmee wordt ook meer en meer bereikt, dat arbeidsongeschiktheid en werkloosheid leiden tot een werkloosheidsuitkering, en wel zo lang mogelijk.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! De nu in de Invoeringswet ingebouwde mogelijkheid van termijnverlenging geeft naar mijn overtuiging voldoende waarborgen voor een zorgvuldige beoordeling van de werkloosheidscomponent. Als het voorstel van mevrouw Ter Veld zou worden overgenomen, dan zou er naar mijn gevoel een overgangsregeling ontstaan, die een zeer langdurig karakter krijgt en daarom ook strijdig is met het karakter dat wij aan de overgangsmaatregel hebben gegeven. Op die gronden meen ik aanvaarding van het amendement te moeten ontraden.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het gaat niet om een overgangsregeling maar om een structurele regeling.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dan zijn de bezwaren des te zwaarwegender, Voorzitter!

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 48, 49 en 49a en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 49b, waarop is voorgesteld een amendement-Ter Veld c.s. (stuk nr. 40).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dit amendement is een soortgelijk amendement als ik heb ingediend op artikel 43 van de nieuwe Werkloosheidswet. Het beoogt het oude uitkeringsrecht te doen herleven voor diegenen die na werkherhating wederom werkloos geworden zijn, zij het dat het wel blijft binnen de termijn van de overgangperiode zoals artikel 49b in algemeenheid voor de onderscheiden groepen uitkeringsgerechtigden regelt.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het is inderdaad een soortgelijk amendement. Ik heb aanvaarding daarvan toen ontraden. Dat doe ik nu ook.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 49c en 50 en de amendementen, voor zover daarop

voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over het amendement-Beckers-de Bruijn (stuk nr. 25) tot invoeging van een artikel 50a.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik wil aanvaarding van dit amendement ontraden. Ik heb hierop reeds gereageerd in mijn algemene betoog. Naar mijn mening is men hier op een oneigenlijke manier bezig wanneer men mensen zonder arbeidsverleden ook in die regeling meeneemt.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over het begin van artikel 51, de onderdelen A t/m M en over de amendementen tot invoeging van een nieuw onderdeel N wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over onderdeel N (oud)

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ook bij 33, 1a is weer sprake van een terugverrekening zondere nadere termijn. Ik neem aan dat ook dit valt onder de reeds toegezegde nota van wijziging.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat klopt; ook dat wordt meegenomen.

Wij zijn een artikel gepasseerd waar het niet is genoemd is, maar dat ook in de nota van wijziging zal worden meegenomen. Het gaat dan om artikel 35.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de onderdelen O t/m Y en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Over de artikelen 52 t/m 58 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 59.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Begrijp ik het goed dat deze wijziging van de Coördinatiewet Sociale Verzekering een directe samenhang heeft met het wetsvoorstel dat thans ter advisering bij de Sociale Verzekeringsraad ligt?

Mevrouw **Hofman**: Mijnheer de Voorzitter! Het gaat hier toch om zelfstandige wijzigingen. Dat wetsvoorstel is nu nog niet bekend. Daarop kan nu niet vooruit worden gelopen.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dus zijn het zelfstandige veranderingen!

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 60 t/m 62 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over:

- het gewijzigde amendement-Weijers/Nijhuis (stuk nr. 36);
- het amendement-Willems (stuk nr. 37), beide strekkend tot invoeging van een afdeling IV.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil toelichten waarom wij een wijziging hebben aangebracht. De wijziging betreft een bredere invulling van het tweede lid van het desbetreffende artikel 7. Het begrip woonkosten is op een andere wijze ingevuld dan in ons oorspronkelijke wijzigingsvoorstel. Er was naar onze mening enige verruiming nodig. Zoals in de toelichting wordt aangegeven, is het de bedoeling dat de extra betalingsverplichting van rente en aflossing niet meer kan zijn dan een redelijk gedeelte van het inkomen boven het minimum.

Wij waren van mening dat de oorspronkelijke formulering te strikt was. Daardoor zouden mensen - als het om een laag inkomen gaat - in de problemen kunnen blijven. Wij hebben met de nieuwe formulering een verruiming aangebracht. Het is nu niet meer nodig om onder afdeling IV op te nemen dat burgemeester en wethouders kunnen besluiten tot een verder gaand uitstel. De zaak is naar onze mening nu goed onder woorden gebracht. Het laatste deel van ons oorspronkelijke amendement is dus vervallen.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Voorzitter! Graag zou ik op de volgende kwestie nog een toelichting krijgen.

Als de woonkosten hoger zijn dan in de beschikking individuele huursubsidie beschreven en er dus een restpost gaat ontstaan waardoor men beneden het minimuminkomen zakt, dan moet er sprake zijn van uitstel van betaling. Zie ik dat juist?

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Dat uitstel heeft bij voorrang betrekking op de aflossing.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Als iemand weer aan de slag komt en uit

Buurmeijer

de bijstand gaat, dan zou hij moeten aflossen en rente moeten betalen. Als de lasten te groot zijn en men komt beneden het minimuminkomen, dan kan dus uitstel plaatsvinden.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Dat uitstel vindt plaats gerelateerd aan de inkomensgroepen die in de beschikking individuele huursubsidie worden aangemerkt. Wat daarin voor huurders mogelijk wordt gemaakt, wordt hier mogelijk gemaakt voor mensen met een eigen huis.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Het lijkt mij goed als ik ook nog een reactie geef op de in het amendement voorgestelde veranderingen. Ik erken, dat het door de gekozen versoepeling niet meer mogelijk is, dat iemand teruggaat in besteedbaar inkomen als gevolg van de betaling van rente en aflossing. Mijn eerste bezwaar tegen het amendement, dat het niet altijd alle problemen zal oplossen, komt daarmee te vervallen. Wel blijf ik van mening, dat het minder aantrekkelijk is om bij deze terugbetalingen een nieuwe normering in te voeren. Gemeentebesturen zijn mijns inziens zeer wel in staat, zo nodig passend maatwerk te leveren in plaats van de nu voorgestelde ruime confectie. Ik heb er goede nota van genomen, dat de normering uitdrukkelijk op prijs wordt gesteld. Om die reden laat ik het oordeel aan de Kamer.

De vraag van de heer Buurmeijer of toepassing plaatsvindt op het moment dat men beneden het relevante sociale minimum komt, is niet in alle gevallen positief te beantwoorden. De heer Kloosterman, die veel beter thuis is in deze materie, zal daarop ingaan.

De heer **Kloosterman**: Bij het uitstel gaat het er niet zozeer om dat het gebeurt in gevallen dat men beneden het sociaal minimum komt. Men geraakt uit de bijstand en heeft een inkomen dat tenminste op het minimumniveau ligt. Als dat het geval is, kan voor het totaal of een gedeelte van de kosten die aan rente en aflossing van een krediethypotheek zijn verbonden, uitstel van betaling worden gegeven, met voorrang betrekking hebbend op de aflossing. Het kan dus gebeuren dat de gehele aflossing bij het uitstel van betaling betrokken wordt, terwijl men de gehele rentesom moet betalen.

Hoeveel dat is, hangt af van het inkomensniveau dat men heeft bereikt, gerelateerd aan de totale woonkosten, in relatie met de huursubsidietabel.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Het is mij nog niet helemaal duidelijk hoe het zal uitwerken. Indien iemand uit de bijstand is gekomen, dan kan hij de verplichting krijgen de aflossing en de rentelasten te betalen. Voor de aflossing kunnen regelingen worden getroffen.

Maar vervolgens kunnen de lasten van die aflossing en die rente plus de overige woonkosten – dat is er namelijk nadrukkelijk in begrepen – een dusdanige omvang hebben, dat het meer is dan datgene wat aan normering in de Beschikking individuele huursubsidie is geregeld, gerelateerd aan het relevante inkomen. Als dat meer is, dan kan er uitstel van betaling worden verleend.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Voorzitter! Dat is helemaal correct. Daarom staat ook in de toelichting: het gaat tenslotte om een redelijk gedeelte van het inkomen boven het minimum dat men dan dient te besteden. Maar dan houdt het ook op. Bij de Beschikking individuele huursubsidie wordt bekeken, wat redelijk is om aan woonkosten te betalen. Het begrip 'woonkosten' is hier expliciet toegevoegd, omdat wij tegemoet wilden komen aan de bezwaren die de staatssecretaris terecht had gemaakt. Dat bezwaar was: als u de strikte formulering van het oude amendement handhaaft, lost u voor de mensen nog niet alle problemen op, omdat die woonkosten meer kunnen omvatten dan alleen die rente en die aflossing. Vandaar dus de nieuwe vormgeving van het amendement. Bovendien gaat het bij die huursubsidie niet uitsluitend om mensen die op dat minimum zitten, maar ook om andere inkomensgroepen.

De heer **Buurmeijer** (PvdA): Er staat: uitstel van betaling. Betekent dit dat de rentelasten die zijn verbonden aan de krediethypotheek wel blijven doorlopen? In de toelichting geeft u namelijk prioriteit aan uitstel van betaling van de aflossing en niet aan uitstel van betaling van de rente.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Misschien kan de heer Kloosterman herhalen wat hij net zei.

Daarmee gaf hij namelijk het antwoord.

De heer **Kloosterman**: Die rentelasten blijven doorlopen, maar er vindt een uitstel plaats van betaling van de verschuldigde rente. Daarop wordt overigens geen rente geheven.

De **Voorzitter**: Over dit amendement heeft de staatssecretaris het oordeel aan de Kamer overgelaten. Wil hij ook nog een reactie geven op het amendement-Willems op stuk nr. 37?

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Ik wil de aanvaarding van dit amendement ontraden. Ik voer daarvoor drie overwegingen aan.

In de eerste plaats gaat het hier met name om partners van gelijk geslacht die nu als woningdelers worden aangemerkt. Dat betreft zo'n 500 à 1000 personen.

In de tweede plaats kan de overgangsregeling zeer lang gelden, namelijk zolang men in de bijstand zit en zolang de relatie van de betrokkene niet verandert.

In de derde plaats zouden langdurig twee minimumbehoefte-niveaus worden gehanteerd voor personen in gelijke omstandigheden. Dit is naar mijn gevoel in strijd met het karakter van de minimumbehoefte-voorziening. Daarover gaat het hier.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 63 t/m 66 en de amendementen, voor zover daarop voorgesteld, wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 67, waarop zijn voorgesteld:

- twee amendementen-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 32, VIII en IX);
- twee amendementen-Ter Veld c.s. (stuk nr. 35, I en II).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik stel voor, in de Wet op de studiefinanciering het begrip 'partner' te doen vervallen. Vervolgens wil ik wat vragen stellen aan de indieners van de andere amendementen en aan de staatssecretaris.

De **Voorzitter**: Het amendement-Linschoten/Kraaijeveld-Wouters (stuk nr. 32, VIII) hebben wij al eerder ten principale besproken.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Jawel, maar ik wil nog wel een paar vragen

Ter Veld

stellen omdat de Wet op de studiefinanciering per 1 oktober ingaat. Ik wil uitdrukkelijk weten, hoe men zich bij studerenden een dergelijke controle voorstelt. Wordt voorts beoogd om dat al te laten ingaan, eventueel met terugwerkende kracht, in de Wet op de studiefinanciering die op 1 oktober van kracht wordt. Deze vragen wilde ik stellen.

De **Voorzitter**: Zeker. Dan beginnen wij met de bespreking van de amendementen-Ter Veld op stuk nr. 35.

Staatssecretaris **De Graaf**: Voorzitter! Dat is strijdig met wat wij beogen. Wij vinden namelijk dat je in alle regelingen, dus ook de regeling voor de studiefinanciering, de gelijke behandeling op dezelfde wijze dient te regelen. Vandaar dat ik niets anders kan zeggen dan dat ik de aanvaarding van het amendement op stuk nr. 35 ontraad.

Mevrouw Ter Veld heeft gevraagd hoe het nu verder gaat met de studiefinanciering, omdat deze beoogd is per 1 oktober aanstaande in te gaan. Dit is heel eenvoudig. Minister Deetman heeft gezegd: ik volg. Dat betekent dat, als de stelselwijziging op 1 oktober niet gerealiseerd is, hij dan de systematiek blijft volgen, zoals die nu geldt in het kader van de Algemene Bijstandswet, en dat hij pas tot deze invulling zal overgaan op het moment dat deze wetsvoorstellen gerealiseerd worden. Ik neem aan dat dit de juiste uitleg is van de feiten. Dit wordt aan mijn rechterzijde bevestigd.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Gaat de Wet studiefinanciering uit van de Algemene Bijstandswet?

Staatssecretaris **De Graaf**: Minister Deetman volgt inderdaad helemaal. In afwachting van de stelselherziening heeft hij hetgeen wij nu doen bij de bijstandswet, gevolgd. Hij volgt ons vervolgens, als de stelselwijziging gerealiseerd wordt. Hij doet dat op hetzelfde moment. Het is een geheel sluitend systeem.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Dan hoop ik maar dat mijn amendement wordt aangenomen. Dat volgt het beste.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is uw hoop, niet de mijne.

Voorzitter: Er zijn wel meer kabinetten die onder één hoedje spelen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Voorzitter! Ik heb dan toch nog een vraag. Het gaat bij de Wet studiefinanciering toch niet om een bijstandsuitkering. Deze wordt voortdurend omschreven als minimumbehoeftefunctie. Het is toch uitdrukkelijk een studiefinancieringsregeling.

Staatssecretaris **De Graaf**: Het gaat om een gelijke behandeling van de partners. Daarmee wordt de studiefinanciering gelijk gesteld.

de heer **Linschoten** (VVD): Dit vraagstuk is ook door de staatssecretaris in het algemene debat aan de orde gesteld. Het gaat niet om de vraag of hier ook al dan niet sprake is van een regeling die gebaseerd is op de minimumbehoeftefunctie. Het gaat om het tot op dit moment geldende partnerbegrip dat wordt omgezet in de zin van het amendement, zoals wij dat besproken hebben. Dat wil zeggen dat het criterium te maken heeft met de wijze van samenwonen. De formulering die daarvoor gekozen is in de sfeer van de sociale zekerheid, heeft gegeven de opmerkingen van minister Deetman exact dezelfde doorwerking wat de definitie van het begrip samenwonen in de nieuwe Wet studiefinanciering betreft. Dat is de reden waarom de doorwerking ook hier aan de orde moest komen.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de artikelen 68 t/m 70 wordt geen beraadslaging gevoerd.

Beraadslaging over artikel 71.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Wat is de reden waarom artikel 36, onderdeel S, de premieverdeling dus, op 1 januari 1987 in werking treedt? Waarom is die datum gekozen? Wordt er inderdaad beoogd dat de invoering van verschillende artikelen, wetten en onderdelen daarvan op verschillende data geschiedt? Ik vraag niet nogmaals welke data de staatssecretaris in het hoofd heeft. Dat is straks namelijk niet meer in zijn hand.

De **Voorzitter**: Hoe bedoelt u dat?

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): De Eerste Kamer moet al deze wetten te

zijner tijd nog behandelen. Wij weten toch niet hoe lang het kabinet demissionair zal zijn.

De **Voorzitter**: Ik moet u erop wijzen dat er – dit is een staatsrechtelijke opmerking – immer een minister van Sociale Zaken is, tenzij zijn titel wordt gewijzigd. Dan wordt echter ook zijn hele handel overgedragen. Uw opmerking is staatsrechtelijk dus niet van toepassing.

Staatssecretaris **De Graaf**: De titel is op dit moment nog steeds Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

De **Voorzitter**: U corrigeert mij nu weer.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Waarom nog steeds niet 'en emancipatie'?

De **Voorzitter**: Dat is buiten de orde.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Neen!

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik durf dat hier niet te zeggen.

De **Voorzitter**: Dit is geen onderwerp dat wij hier behandelen.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Ik ben het volstrekt met u eens, maar ik dacht dat emancipatie één van de onderwerpen was waarom al die levensvormen hier aan de orde zijn geweest.

De **Voorzitter**: Er is een vraag gesteld aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijnheer de Voorzitter! De vraag luidde dus waarom hier gekozen is voor de datum van 1 januari 1987 voor die premieverdeling. Het is, heel simpel, gebruik dat de premies voor de sociale verzekering én keer per jaar worden vastgesteld en wel op de eerste dag van de eerste maand van elk kalenderjaar.

Mevrouw **Kraaijeveld-Wouters** (CDA): Misschien is via een nota van wijziging de naam van de Wet inkomensvoorziening oudere werkloze werknemers al in de nieuwe naam veranderd en is mij dat ontgaan, maar als dat niet is gebeurd, moet dat alsnog gebeuren.

Staatssecretaris **De Graaf**: Dat is al gebeurd in een van de nota's van

Kraaijeveld-Wouters

wijzigingen. Het staat zelfs in de kantlijn.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over artikel 72 wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Ik open de beraadslaging over een aantal amendementen die zojuist zijn ingediend, te weten de amendementen-Ter Veld c.s. (stukken nrs. 43, I en II, 44, I en II, en 45, I en II).

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het amendement op stuk nr. 43 beoogt hetzelfde te bereiken als mijn amendement op artikel 43 van de nieuwe Werkloosheidswet.

Staatssecretaris **De Graaf**: Ik heb toen de aanvaarding van dat amendement ontraden en ik ontraad nu de aanvaarding van dit amendement.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Het amendement op stuk nr. 44 gaat over de kring van verzekerden. Het is een logisch gevolg op mijn amendement op het artikel van de kring van verzekerden in de nieuwe Werkloosheidswet.

Staatssecretaris **De Graaf**: Logischerwijs reageer ik als toen, ik ontraad het.

Mevrouw **Ter Veld** (PvdA): Het amendement op stuk nr. 45 is eveneens een vervolg op mijn amendement op de nieuwe Werkloosheidswet op stuk nr. 52, waarin het erom gaat de alfa-hulpen en de huishoudelijke hulpen op grond van de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet onder de kring van verzekerden te brengen. Als ik nu een vraag in negatieve zin kon stellen, zodat de staatssecretaris positief zou moeten antwoorden, zou ik het meteen doen. Maar ik neem aan....

Staatssecretaris **De Graaf**: Mijn reactie is conform de vorige.

De **Voorzitter**: U ontraadt dus de aanvaarding van het amendement?

Staatssecretaris **De Graaf**: Inderdaad.

De beraadslaging wordt gesloten.

Over de beweegreden wordt geen beraadslaging gevoerd.

De **Voorzitter**: Het is aan de leden zelf om, indien zij amendementen indienen, dat ter griffie te doen. Mocht de staatssecretaris nog ergens een nachtje over hebben geslapen, dan zal ook zijn aandeel, indien hij dat wenst, in de vorm van een nota van wijziging gaarne worden ingewacht.

Staatssecretaris **De Graaf**: Zonder er een nachtje over te hebben geslapen, heb ik al aangekondigd dat een paar punten zullen worden aangepast, maar daar bestaat geen verschil van mening over.

Sluiting 21.33 uur.